

Konflikter og regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia

*En analyse av betydningen som konfliktene i Sør-Kinahavet
har for regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia*

Ingvild Engedal

Masteroppgave i Statsvitenskap ved Institutt for Statsvitenskap

UNIVERSITETET I OSLO

23.mai 2006

Innhold

INNHold	III
FORORD	VII
FORKORTELSER	IX
KART OVER SØR-KINAHAVET	XI
1. KONFLIKTENE I SØR-KINAHAVET OG REGIONALISERING I SØRØST- OG ØST-ASIA	1
1.1 INTRODUKSJON OG PROBLEMSTILLING	1
1.2 BEGREPSAVKLARINGER	3
1.3 TEORI	4
1.3.1 <i>Nyregionalismen</i>	4
1.3.2 <i>Regional sikkerhetskompleksteori (RSCT)</i>	5
1.4 METODE	6
1.4.1 <i>Casestudium</i>	7
1.4.2 <i>Validitet og reliabilitet</i>	7
1.4.3 <i>Datamaterialet</i>	8
1.5 OPPBYGNING AV OPPGAVEN	9
2. TEORI	11
2.1 BEGRUNNELSE FOR TEORIVALG	11
2.2 BEGREPSDEFINISJONER	11
2.2.1 <i>Region</i>	11
2.2.2 <i>Regionalisme</i>	12
2.2.3 <i>Regionalisering</i>	13
2.2.4 <i>Sikkerhet</i>	14
2.2.5 <i>Sikkerhetspolitisk regionalisering</i>	15

2.2.6	<i>Globalisering</i>	16
2.3	SØR-KINAHAVET OG REGIONSDANNELSER	17
2.4	TEORIENES UTGANGSPUNKT	19
2.5	SENTRALE TREKK VED TEORIENE	22
2.5.1	<i>Teoriernes forklaring på regionalisering</i>	22
2.5.2	<i>Analysenivåer</i>	28
3.	KONFLIKTENE I SØR-KINAHAVET – EMPIRISK BAKGRUNN	30
3.1	BAKGRUNN FOR KONFLIKTENE I SØR-KINAHAVET	31
3.2	KONFLIKTLINJENE OG STATENES BEGRUNNELSER	34
3.3	SAMARBEID OG KONFLIKTLØSNING	36
4.	ANALYSEDEL 1: KONFLIKTENES BETYDNING FOR REGIONALISERING I LYS AV NYREGIONALISMEN	38
4.1	NYREGIONALISTISK REGIONALISERING OG SØR-KINAHAVET	38
4.2	GLOBAL STRUKTURS INNVIRKNING PÅ REGIONALISERING VED SØR-KINAHAVET	39
4.2.1	<i>Nye politiske forhold og muligheter regionalt</i>	39
4.2.2	<i>Regionalisering som svar på globalisering</i>	40
4.3	INDELING AV KONFLIKTAKTØRENE	41
4.4	SAMARBEID – KJERNEELEMENT I REGIONALISERINGEN I SØRØST- OG ØST-ASIA	42
4.4.1	<i>Fra rivaler til samarbeid: Regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia</i>	42
4.4.2	<i>Sub-statlige regionaliseringsprosesser</i>	43
4.4.3	<i>Konfliktenes innvirkning på statlige samarbeid</i>	46
4.4.4	<i>USAs påvirkning på regionaliseringen i Sør-Kinahavsområdet</i>	54
4.5	REGIONALISERING GJENNOM ØKT SAMHØRIGHET OG FELLE IDENTITET	55
4.5.1	<i>Konfliktenes innvirkning på endringer i samhörighet og identitet</i>	56
4.5.2	<i>Økt samhörighet og identitet påvirket av global struktur</i>	57

4.5.3	"ASEAN way" eller "Asian way"?	57
4.5.4	Felles trusler skaper regionalisering	58
4.5.5	Regionalisering som felles blokk mot uønskede effekter fra globalisering	58
4.5.6	Endringer i identitet og samhörighet på lavt regionalt nivå	59
4.6	OPPSUMMERING: KONFLIKTENES BETYDNING FOR REGIONALISERING I LYS AV NYREGIONALISMEN	60
5.	ANALYSEDEL 2: KONFLIKTENE I SØR-KINAHAVET OG REGIONALISERING I LYS AV REGIONAL SIKKERHETSKOMPLEKSTEORI	62
5.1	REGIONALE SIKKERHETSKOMPLEKSER I SØRØST- OG ØST-ASIA	62
5.2	SØR-KINAHAVSKONFLIKTENE SKAPER SIKKERHETSAVHENGIGHET	64
5.3	DYNAMIKK TILKNYTTET KONFLIKTENE I SØR-KINAHAVET	68
5.3.1	Tradisjonell sikkerhetsdynamikk	69
5.3.2	Nye sikkerhetsspørsmål tilknyttet konfliktene i Sør-Kinahavet	69
5.4	TYPE SIKKERHETSKOMPLEKS I SØRØST- OG ØST-ASIA	71
5.4.1	Polaritet og maktfordeling i regionen – Skapt av Sør-Kinahavskonfliktene?	71
5.5	TRUSLER OG SØR-KINAHAVSKONFLIKTENE	73
5.6	KONFLIKTFORMASJONEN – SKAPER KONFLIKTENE VENNSKAP ELLER FIENDSKAP?	76
5.6.1	Ustabil konfliktformasjon – Avhengig av "øyet som ser"?	78
5.6.2	Kina og konfliktformasjonen i tilknytning til konfliktene	79
5.6.3	Sub-regionalt: ASEAN – Et "tredje verdens sikkerhetsregime"?	80
5.6.4	Mer enn maktbalanse mellom sub-regionene?	82
5.6.5	Regionalt og inter-regionalt nivåts forhold til regionalisering	84
5.7	OPPSUMMERING: KONFLIKTENES BETYDNING FOR REGIONALISERING I LYS AV RSCT	85
6.	AVSLUTNING	87
6.1	FUNN FRA ANALYSEN	87

6.1.1	<i>Hovedfunn fra analysekapitlene: Konfliktenes betydning for regionalisering.....</i>	<i>87</i>
6.1.2	<i>Samsvar med tidligere analyser av regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia</i>	<i>90</i>
6.1.3	<i>Forventninger og funnene.....</i>	<i>91</i>
6.2	ANALYSENS FRUKTBARHET.....	91
6.3	VEIEN VIDERE.....	92
	KILDELISTE.....	94

Forord

Arbeidet med masteroppgaven har vært en spennende prosess. Jeg har fått god hjelp på min vei til et ferdig resultat. Det er av den grunn en rekke personer jeg ønsker å takke.

Tusen takk til min veileder Karin Dokken (H-05/V-06) for gode råd og kommentarer under hele veiledningsperioden. Jeg har satt stor pris på tilbakemeldingene og oppmuntringene hun har kommet med.

Jeg vil også rette en takk til de som har lest korrektur og kommet med gode råd. Takk til Dagbjørg Melkevoll Engedal (Mamma), Tone Svendsen og Tommy Elserud for korrekturlesning. Takk til Berit Angelskår for gode råd. Jeg vil også takke alle venner og medstudenter som har bidratt til at årene på Blindern og året med masteroppgaven har vært en spennende prosess. Spesielt takk til Lene og Marianne som alltid har hatt gode svar på lur når jeg har hengt meg opp i små og store ”bagateller” i forbindelse med oppgaveprosessen.

Alt ansvar hviler til syvende og sist på meg selv, ettersom oppgaven er et resultat av mitt eget arbeid.

Blindern, 16.mai 2006

Ingvild Engedal

Forkortelser

ASEAN	Association of South East Asian Nations
APEC	Asia-Pacific Economic Co-operation
ARF	ASEAN Regional Forum
DoC	Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea
EU	Den Europeiske Union
FN / UN	Forente Nasjoner / United Nations
NGO	Non-Governmental Organisations (Ikke-statlige organisasjoner)
RSC	Regionalt sikkerhetskompleks
RSCT	Regional Sikkerhetskompleksteori (Regional Security Complex Theory)
TAC	Treaty of Amity and Co-operation
UNCLOS	United Nations Convention on the Law of the Sea / UN Conference on the Law of the Sea (1973 – 1982)
Workshop'ene	Managing Potential Conflicts in the South China Sea Workshop – Sør-Kinahavet Workshop

Kart over Sør-Kinahavet

Kart 1: Kartet viser Sør-Kinahavet og statene som grenser til havet (Amer 2002a: 26).

1. Konfliktene i Sør-Kinahavet og regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia

1.1 Introduksjon og problemstilling

Sør-Kinahavsområdet er preget av konflikter hvor flere aktører er involvert. Årsaker til konfliktene er manglende grensesetting og overlappende krav til territorium i Sør-Kinahavet (Amer 2002a; Tønnesson 2002a). Interessante spørsmål er: hva konfliktene gjør med regionen? Blir statene i Sør-Kinahavsområdet samlet eller splittet av konfliktene i Sør-Kinahavet? Effekten av konfliktene i Sør-Kinahavet skaper nå og på sikt et usikkert klima for sikkerhet og sikkerhetspolitikk i Sør-Kinahavsområdet. Kampen om ressurser og territorium øker på den ene siden spenningene mellom partene og bidrar til konkurranse og konflikt. Konfliktene er på den annen side muligens også med på å ”presse” aktørene til samarbeid. Konfliktene kan med andre ord være med på å skape samarbeid og grobunn for vennskapelige forhold. I Sørøst- og Øst-Asia skaper stridighetene i Sør-Kinahavet usikkerhet i sikkerhetsklimaet til stater, men også et behov for samarbeid og avtaler i forbindelse med konflikthåndtering. Dette påvirker situasjonen for sikkerhet og sikkerhetspolitikk for statene i regionen.

Sør-Kinahavet er et havområde i Stillehavet. Sør-Kinahavet betegnes som ”det maritime hjertet” mellom Nordøst- og Sørøst-Asia (Dupont 1998). Det finnes flere store øygrupper med mange tusen øyer og skjær i Sør-Kinahavet. Øyene er brukt av forskjellige folkegrupper i mange hundre år, særlig av militære eller av fiskere. Mange øyer er det ikke mulig å bo fast på. Områdene i havet er kilde til flere typer ressurser. Sør-Kinahavet er rikt på fisk og skalldyr, og havet er en viktig ferdselsåre. I tillegg er det funnet olje og gass flere steder på havbunnen. Rettigheter til områder i Sør-Kinahavet er av mange grunner svært verdifullt. Ulike interesser er knyttet til Sør-Kinahavet, som statlige, økonomiske, politiske, militære og juridiske interesser knyttet til eierskap. I senere tid har det vært økende økologiske interesser i forhold til matressurser og miljøforurensning (Amer 2002a; Tønnesson 2002a).

Konfliktene i Sør-Kinahavet ble viet økt oppmerksomhet etter den kalde krigen. Interessen for konfliktene steg blant annet hos forskere og politikere. Dette satte konfliktene og konflikthåndtering på dagsordenen i mange land. I tillegg ble konfliktene og effektene av konfliktene forskningsobjekter. Forskningen på dette feltet fremstiller konfliktene i Sør-Kinahavet på mange måter. Blant annet har forskning resultert i forslag til konfliktløsning (Tønnesson 2000b). Andre forskningsvinklinger er konfliktenes innvirkning på miljøet i og omkring Sør-Kinahavet (Næss 1999; Næss 2002), og diskusjoner om hvorvidt konfliktene leder til krig eller fred (i Kivimäki 2002). Konfliktene i Sør-Kinahavet kan ha ulik betydning for statene i konfliktene og området omkring havet. Hvilke effekter konfliktene har på forholdet mellom aktørene i det omkringliggende området til Sør-Kinahavet finner jeg svært interessant. Mitt formål med oppgaven er å finne hvilken betydning konfliktene i Sør-Kinahavet har for regionalisering. Forklaring på regionalisering kommer i 1.2 og 2.2.3. Konfliktene i Sør-Kinahavet er tidligere hovedsakelig studert som en av mange grunner til regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia, eller man har sett på konfliktenes betydning for "regional order" (Alvstam 2001; Buzan og Wæver 2003; Odgaard 2002; Öjendal 2001). Jeg vil analysere betydningen konfliktene i Sør-Kinahavet har for regionalisering isolert (i den grad det er mulig) fra andre prosesser som bidrar til regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia. Problemstillingen er:

"Hvilken betydning har konfliktene i Sør-Kinahavet for regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia?"

Formålet med denne oppgaven er å si hvilken betydning konfliktene i Sør-Kinahavet har for regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia. Dette er et svært interessant tema å fordype seg i. Konfliktenes utfall er usikre og konfliktenes betydning for regionalisering varierer med "øyet som ser" og hvilke analyseverktøy man benytter. Et interessant aspekt ved dette temaet er at ulike teorier har forskjellige vinklinger for hvordan konfliktene bidrar til regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia. Teoriene som skal benyttes er nyregionalismen og regional sikkerhetskompleksteori. Tidsperspektivet er etter den kalde krigen. Etersom det er konflikters betydning for regionalisering som skal analyseres, vil ofte sikkerhetspolitiske vinklinger benyttes

videre i oppgaven om ikke annet er nevnt. Stater er hovedaktørene i konfliktene og det er derfor sentralt å se på det statlige nivået. I tillegg blir sub-statlige aktører, interregionalt og globalt nivå inkludert der det faller naturlig for oppgavens formål. Jeg begynner med en foreløpig presentasjon av sentrale begreper og teoriene.

1.2 Begrepsavklaringer

Her kommer en kort forklaring på sentrale begreper og hvordan de blir brukt i denne oppgaven. Begrepene ”region”, ”regionalisme” og ”regionalisering” står sentralt. Begrepsdefinisjoner kommer i kapittel 2.

Jeg kommer videre i oppgaven til å omtale stater og ikke-statlige aktører som selvstendige aktører. Det er sentralt å ta i betraktning at dette ofte ikke er selvstendige aktører, men at andre står bak. Det er myndigheter eller andre subjekter som utfører eller står bak handlingene som for eksempel stater utfører. For eksempel har jeg med uttrykket ”Filippinene mener” til hensikt å fortelle hva ”myndighetene på Filippinene mener”.

Region, regionalisme og regionalisering

En region anses ofte som et territorielt avgrenset område. Territorium behøver imidlertid ikke å være naturgitt eller det eneste kjennetegnet på en region. En region kan være en sosial konstruksjon, eller den kan være basert på identitetsfølelser. En region kan utvikle seg som følge av regionalisering eller regionalisme. Hvordan man oppfatter regionalisering og regionalisme varierer mellom ulike teorier, også mellom nyregionalismen og RSCT. Regionalisme vil si at ideene om en region blir iverksatt bevisst eller gjennom prosesser for å reorganisere det regionale ut fra økonomiske og politiske linjer. Dette er for eksempel prosjekter som er ledet av stater.

Regionalisering er prosesser som skaper endringer i en region. Dette kan være en bevisst konstruksjon slik som regionalisme, men det er som regel en uformell prosess innenfor et territorielt avgrenset område fra heterogenitet til økt homogenitet (Schulz m.fl. 2001: 5). Regionalisering baseres også på Buzan og Wævers (2003) sikkerhetskomplekser. Regionalisering er her en prosess hvor staters sikkerhetspolitikk

bestemmes av og påvirkes av andre i samme geografiske område. Et sikkerhetskompleks er basert på at det er avhengighet mellom sikkerhetspolitikken til alle med en viss geografisk nærhet. Dette forekommer blant annet gjennom konflikter eller samarbeid om sikkerhet og sikkerhetspolitikk. Oppgaven vil konsentrere seg om regionalisering i regionene Sørøst- og Øst-Asia, fremfor regionalisme.

1.3 Teori

To teoretiske tilnærminger, nyregionalismen og regional sikkerhetskompleksteori, skal anvendes i denne oppgaven. Begge teoriene legger vekt på regionsdannelser, men med ulike vinklinger. Med teoriene skal jeg fortolke betydningen konflikten i Sør-Kinahavet har for regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia. Mer om teoriene kommer i kapittel 2.

Konflikters betydning for regionalisering sees på forskjellig i nyregionalisme og i regional sikkerhetskompleksteori. Ifølge nyregionalismen er konflikter betydningsfulle for regionalisering hvis konflikter er et ledd i at forholdet mellom konfliktaktørene, som her hovedsakelig er stater, endres fra lite til mer samhörighet, samarbeid og felles identitet. Konflikter må lede til endringsprosesser for å bidra til regionalisering (Schulz m.fl. 2001). I regional sikkerhetskompleksteori er konflikt like "positivt" som vennskap for regionalisering. Grunnen er at fiendskap og vennskap skaper dynamikk og avhengighet som er sentralt i regionalisering. Dynamikk og avhengighet som skaper sikkerhetskomplekser tilsvarer prosesser som forekommer i regionalisering. Regionalisering representeres med andre ord av sikkerhetskomplekser i lys av regional sikkerhetskompleks teori (Buzan og Wæver 2003).

1.3.1 Nyregionalismen

Ifølge nyregionalismen skjer regionalisering gjennom prosesser. Prosessene er knyttet til interaksjon, det vil si samhandling eller gjensidig påvirkning, mellom ulike nivåer. Ulike nivå kan være lokalt, statlig, regionalt og globalt. Regionaliseringen kan skje av seg selv ifølge nyregionalismen, på grunn av endringer regionalt eller på andre nivåer

enn det regionale. Regionalisering kan også være et forhåndsbestemt prosjekt. I tradisjonell regionalisme skjer regionalisering som en følge av forhåndsbestemte og faste regionaliseringsprosesser innenfor et geografisk område og saksområde, for eksempel sikkerhetsallianser. Regionalisering kan ikke oppstå av seg selv ifølge tradisjonell regionalismeteori (Schulz m.fl. 2001: 3-5; Söderbaum 2003: 7).

Prosessene i nyregionalismen skjer fra innsiden og nedenfra i regionen i tillegg til ovenfra eller utenfra. Prosessene forårsakes av det som skjer blant samfunnsaktører, markedet, i staten og globalt. Saksområdene som endringsprosessene i regionalisering forekommer på er innen økonomi, politikk, kultur, sikkerhet og utvikling. Man kan ikke se ting som skjer uavhengig av hverandre, men ting må sees i sammenheng for at man skal forstå hva som foregår på ulike saksområder og nivåer (Schulz m.fl. 2001: 3-5).

1.3.2 Regional sikkerhetskompleksteori (RSCT)¹

I lys av regional sikkerhetskompleksteori skjer regionalisering gjennom dynamikken og prosessene som skaper eller er i sikkerhetskomplekser. Det er sikkerhetspolitisk regionalisering som representeres gjennom sikkerhetskompleksene.

Sikkerhetskomplekser er regionalt baserte klynger av stater eller andre enheter. Her er det avhengighet i sikkerhetspolitikken dem imellom. Geografiske klynger eller sikkerhetskomplekser finnes der hvor man definerer en stats eller annen enhets sikkerhetspolitikk ved å se den i forhold til andre staters sikkerhetspolitikk innenfor et geografisk avgrenset område. Hvordan en stat opptrer, virker inn på andre stater eller enheter. Innenfor et regionalt sikkerhetskompleks er det ikke fornuftig å se staters sikkerhet eller sikkerhetspolitikk atskilt fra hverandre (ibid: 44-46). Fiendskap (trusselbilde eller maktkamp) eller vennskap (samarbeid om fred eller kompromisser) og sikkerhetsavhengighet skaper båndene i sikkerheten innenfor et geografisk område, og gjør dem til en sikkerhetsmessig region (ibid: 49, 53-61). Båndet er

¹ Forkortelsen for regional sikkerhetskompleksteori (RSCT) er basert på den engelske betegnelsen "regional security complex theory".

sterkest innenfor sikkerhetsregionen (sikkerhetskomplekset), og svakere eller er ikke eksisterende i forhold til enheter utenfor regionen (ibid: 45).

Sikkerhetsprosesser i retning av regionalisering skjer som en følge av samspillet mellom stater, regioner, innad i regioner og globalt. Det behøver ikke å være en eksplisitt enighet om integrert sikkerhet i miljø, politikk, militært og sosialt innenfor et sikkerhetskompleks (ibid: 45). Sikkerhetskomplekser oppstår ofte av seg selv. Det skjer hvis det er underliggende sikkerhetsprosesser i regionen forårsaket av forholdet mellom blant annet statene i regionene. For eksempel kommer dette av en truende stormakt i området, som har potensial til å angripe andre stater. Dette gjør at andre stater i området kommer i et avhengighetsforhold til denne aktøren, fordi dens eksistens setter ens egen overlevelse i fare. Da må trusselen tas til følge sikkerhetsmessig for å opprettholde maktbalansen (ibid: 53-61). I et slikt tilfelle oppstår regionaliseringen gjennom sikkerhetskomplekset på grunn av den regionale dynamikken som statene skaper.

Kjernefaktorer i regional sikkerhetskompleksteori er kort introdusert at det må være en geografisk nærhet mellom aktørene. Det må også være en avhengighet i sikkerhetspolitikken som følge av konflikt- eller vennskapsdynamikk ("enmity" og "amity"). Den anarkiske strukturen i området, det vil si hvorvidt det er maktbalanse eller samarbeid som råder i sikkerhetsdynamikken, forteller om hva slags sikkerhetskompleks man har med å gjøre. I tillegg sier type polaritet, altså antallet stormaktsaktører eller maktfordelingen i regionen, noe om dette. Sikkerhetskomplekser kan være basert på at en eller flere aktør er sikkerhetsmessig dominerende i regionen (ibid: 49, 53).

1.4 Metode

Kvalitativ metode blir brukt da det anses som hensiktsmessig for denne oppgavens formål. Nærmere bestemt vil jeg gjøre en teoretisk fortolkende casestudie. Formålet med oppgaven er å analysere hvilken betydning konfliktene i Sør-Kinahavet har for regionalisering i Øst- og Sørøst-Asia. Da konfliktene i Sør-Kinahavet er et konkret

tilfelle er de caset i oppgaven. Datainnsamlingen er intensiv, og er ikke basert på systematisk innsamling av ett tallmateriale. Datainnsamlingen er basert på virkelige hendelser, ikke kontrollerte eksperimenter (Andersen 1997; Hellevik 1999).

1.4.1 Casestudium

En casestudie vil si at et utvalgt tilfelle eller fenomen blir satt ”under lupen” og analysert. Det er flere konflikter i Sør-Kinahavet, men jeg behandler de samlet i oppgaven. Dette medfører at særegenheter ved ulike konflikter kan forsvinne. Det er virkningene konflikten har for regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia som er sentralt, ikke hver enkelt konflikts betydning. En annen grunn til at et casestudium passer i denne oppgaven, er at det ikke er noe mål i seg selv med generaliserbarhet. Å generalisere vil si å kunne si noe generelt om funnene og bruke de på andre tilfeller. Det er ifølge Andersen (1997) mulig å generalisere ut fra casestudier, men dette er omdiskutert og faller utenfor oppgavens formål.

En god casestudie i samfunnsvitenskaper er ifølge Andersen (1997: 66) basert på teori. En teoretisk fortolkende casestudie, er som navnet sier, basert på å tolke et case ved bruk av teori. I denne studien blir nyregionalisme og regional sikkerhetskompleksteorien brukt til å belyse og fortolke empirien. En teoretisk fortolkende casestudie er mest relevant av type casestudium for min oppgave, og jeg går derfor ikke inn på andre varianter (ibid: 95, 127).²

1.4.2 Validitet og reliabilitet

Generelt sett oppnås god kvalitet i en studie hvis man er mest mulig nøyaktig, objektiv og måler det man opprinnelig har tenkt å måle. Datas validitet vil si gyldighet eller relevans, mens det med reliabilitet menes pålitelighet (Hellevik 1999).

Validiteten blir god om man er nøye med hva man faktisk måler. Jeg skal måle betydningen av konflikten i Sør-Kinahavet for regionalisering i lys av to teorier. Det

² For forklaring på ulike casestudier se Andersen (1997).

må være samsvar mellom det teoretiske og det empiriske for å få god validitet. For å sikre samsvar mellom det teoretiske og empiriske har jeg valgt begrepsdefinisjoner som forteller hva jeg faktisk ser på. Sentrale empiriske begreper med definisjoner og teoretiske begrepsavklaringer som blir benyttet i oppgaven kommer i kapittel 2. Noen begreper ble kort forklart i 1.2. Definisjonene vil jeg følge videre i oppgaven for å sikre god validitet (Hellevik 1999; Yin 2003).

Et annet viktig element for å øke validiteten er å bruke data som er relevante for oppgaven (Hellevik 1999; Yin 2003). Informasjon som ikke er hensiktsmessig for å besvare problemstillingen er av den grunn utelukket.

God reliabilitet vil si at resultatene er til å stole på. For å sikre dette må man vurdere om man kan stole på at dataene er sanne, og at dataene er behandlet slik at de fremstiller ting som de opprinnelig er. Det er alltid en risiko at materialene man bruker bærer preg av forskerens eller forfatterens subjektive oppfatninger, eller at viktig informasjon er utelatt eller vridd på. Kilder kan også være samlet inn til andre formål enn det jeg benytter dataene til. Det andre jeg etterstrever er å bruke dataene nøyaktig. Jeg må unngå å dreie opplysninger til egen analyses beste. Etterprøvbarehet vil si at andre skal kunne komme frem til like resultater som i denne oppgaven. Det skal være mulig blant annet fordi jeg har valgt kildetriangulering. Jeg benytter mange og ulike typer kilder for å få fleres perspektiv på en og samme ting (Hellevik 1999; Yin 2003).

1.4.3 Datamaterialet

Primære og sekundære kilder brukes i denne oppgaven. Jeg samler ikke inn ny informasjon, men baserer meg på foreliggende materiale. Det finnes store mengder materiale som er relevant for denne oppgaven, i trykt form og på internett. Primære kilder vil si de som er av førstehåndsinformasjon. Primærkilder jeg benytter er fra dokumenter og rapporter. Det er aktuelt å se på dokumenter og rapporter fra statlige og ikke-statlige avtaler og konferanser om forhold tilknyttet Sør-Kinahavet, konflikt-håndtering og aktørene i Sørøst- og Øst-Asia. Dette er blant annet dokumenter fra Association of South East Asian Nations (ASEAN), konferanser om Sør-Kinahavet

eller nasjonale departementsdokumenter. Sekundære kilder er bearbeidet materiale. Jeg benytter bøker og artikler skrevet av forskere, journalister og andre forfattere.

Ved datainnsamling og ved bruk av datamateriale må man som fortalt i 1.4.2 passe på å sikre validitet og reliabiliteten. Et mulig problem i forhold til kilders pålitelighet, er at dokumenter fra for eksempel statsmøter kan bære preg av løfter med ”store ord” som i realiteten ikke gjennomføres. Det kan også være tilfelle at det som står i slike dokumenter ikke er den faktisk planlagte politikken, men ønsketenkning og lite realistiske planer.

Da dette er en studie om Øst-Asia, kan det være negativt at jeg ikke har kjennskap til lokale språk. På den annen side er det mye materiale på engelsk og på skandinaviske språk. Ved at jeg kildetrianglerer, kan jeg enklere ”kontrollere” annet som er skrevet. På den måten får jeg fleres syn på samme sak. Mangfold kan også gi flere ideer og synspunkter, og slik sett veie opp for negative elementer som subjektivitet, skryt, skjult agenda og lignende som kan finnes i datamaterialet. Dybde og bredde i materialet er derfor viktig i min analyse for å få til en god undersøkelse, og for å unngå at problemene som er nevnt i 1.4.2 oppstår.

1.5 Oppbygning av oppgaven

Kapittel 2 er teoretisk. Her blir teoriene nyregionalisme og regionale sikkerhetskomplekser forklart. Det blir også vist hvordan disse spiller en rolle for å gjennomføre analysen. Viktige begreper for oppgaven vil bli definert i begynnelsen av kapitlet.

Kapittel 3 er en empirisk introduksjon til konfliktene. Sentrale trekk ved utviklingen av konfliktene og viktige konfliktlinjer i Sør-Kinahavet blir presentert. I tillegg vil jeg kort vise til eksisterende samarbeid og konfliktløsning blant partene i konfliktene.

Kapittel 4 og 5 er oppgavens analysekapitler. I kapittel 4 vil betydningen av konfliktene i Sør-Kinahavet bli analysert i lys av nyregionalismen, mens den i kapittel 5 blir analysert i lys av regional sikkerhetskompleksteorien.

Til slutt i oppgaven kommer en avslutning og sammenfatning av funnene, med konklusjoner som er trukket ut av analysen. Videre i kapittel 6 vil funnene knyttes til forventede funn og tidligere forskning på feltet.

2. Teori

2.1 Begrunnelse for teorivalg

Formålet med å benytte nyregionalismen og regional sikkerhetskompleksteori, er at de skal fungere som verktøy for å analysere betydningen av konfliktene i Sør-Kinahavet for regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia. Teoriene fungerer som modeller for hvordan man kan forstå virkeligheten (Hellevik 1999: 80). Fellestrekk ved de to regionaliseringsteoriene er at de tar for seg ulike aktører og nivåer i forbindelse med regionalisering som det er relevant å se nærmere på i denne oppgaven (Buzan og Wæver 2003; Schulz m.fl.2001). Andre enn statlige aktører er også interessante å se på, da ikke-statlige aktører også belyser regionalisering. I valget av teori har det vært sentralt å finne regionaliseringsteorier som inkluderer ulike aktører, og som gir rom for å se på konflikters betydning for regionalisering. Til dette formålet anser jeg nyregionalismen og regional sikkerhetskompleksteori som godt egnet.

Teoriene nyregionalisme og regionale sikkerhetskomplekser ble kort introdusert i kapittel 1. I dette kapitlet blir kjerneelementene for regionalisering i teoriene nærmere presentert. Dette danner grunnlaget for å bruke teoriene i analysen i kapittel 4 og 5. I den sammenheng er det sentralt å ha relevante begreper klart for seg. Definisjoner av region, regionalisme, regionalisering, sikkerhet, sikkerhetspolitisk regionalisering og globalisering kommer i begynnelsen av dette kapitlet.

2.2 Begrepsdefinisjoner

2.2.1 Region

Regioner er naturlige eller sosialt konstruerte. Felles for naturlige og sosialt konstruerte regioner er at de er innenfor et avgrenset geografisk område. Noen regioner bestemmes av naturlige omgivelser som fjell og hav. Omgivelsene samler noen områder og utestenger andre (Buzan og Wæver 2003). Andre regioner oppstår ved samhandling, prosesser eller avhengighet i blant annet felles politikk, sikkerhets-

situasjon eller økonomi. Sørøst- og Øst-Asia knyttes blant annet sammen av Sør-Kinahavet. Mange stater i Sørøst- og Øst-Asia grenser til Sør-Kinahavet. Havet skaper blant annet politiske og økonomiske forbindelser i regionen. Regioner er av ulike størrelser. Noen regioner er mindre enn stater. Andre regioner går på tvers av statlige grenser og utgjør store områder. I denne oppgaven er regionene på makronivå. Det vil si at regionene går utover statens grenser og er på et nivå mellom det statlige og det globale (Buzan 1998; Buzan og Wæver 2003: 27; Söderbaum 2003: 6).

Ifølge nyregionalismen og regional sikkerhetskomplessteori er regioner en forekomst innenfor et geografisk avgrenset område. Geografisk nærhet finnes mellom dem som utgjør en region. Regioner slik disse teoriene betegner dem, har også en sosialt konstruert side. Sikkerhet, politikk eller økonomi er med på å skape regioner (Buzan og Wæver 2003; Schulz m.fl. 2001). Buzan og Wæver (2003: 43) definerer en region som et nivå hvor enheter er så tett knyttet sammen sikkerhetsmessig, at deres sikkerhet ikke kan skilles fra hverandre. En region oppstår fordi stater eller andre enheter har samhørighet i sikkerhetspolitikken. Dette forekommer fordi statene er en del av hverandres trusselbilde eller fordi de samarbeider om det sikkerhetsmessige. (ibid: 49, 53-61).

Videre i oppgaven betyr begrepet ”region” sosialt konstruerte regioner på makronivå. En sosialt konstruert region skapes gjennom regionalisering eller regionalisme. Dette skjer innenfor et geografisk avgrenset område. Der det senere i oppgaven handler om naturlige regioner, vil dette bli nevnt.

2.2.2 Regionalisme

Hveem (2003: 83) betegner regionalisme som et program, en ideologi eller en situasjon. Her eksisterer klare oppfatninger og ideer om en region, mål eller verdier som en gruppe assosierer med dette, og som de identifiserer seg med. Regionalisme er også definert som et statsledet prosjekt som reorganiserer et bestemt regionalt rom langs økonomiske eller politiske linjer (Gamble og Payne 1996:2). Hettne (2003: 29) betegner regionalisme som et politisk prosjekt skapt av mennesker. I denne oppgaven vil begrepet ”regionalisme” anvendes slik det brukes ifølge nyregionalismen (hos

Schulz m.fl. 2001). Schulz m.fl. (2001: 5) ser regionalisme som et generelt fenomen. Formelle prosjekter og prosesser er inkludert i fenomenet regionalisme. Definisjonen av regionalisme er *"a body of ideas, values and concrete objectives that are aimed at creating, maintaining or modifying the provision of security and wealth, peace and development within a region: the urge by any set of actors to reorganize along a particular regional space"* (ibid: 5).

I følge nyregionalismen og regional sikkerhetskompleksteori anses regionalisme som verdensomspennende. Regionalisme opptrer forskjellig fra sted til sted, og ulike typer regioner dannes. Flere former for regionalisme finnes ettersom innholdet og objektene, det vil si saksområdene, varierer (Buzan og Wæver 2003; Schulz m.fl. 2001). Dette gjør (ny) regionalisme mangfoldig og global, noe som er i motsetning til tradisjonell regionalisme. I tradisjonell regionalisme er regionalisme ansett som eurosentrisk, det vil si en europeisk forekomst, og er forbeholdt objekter som handel og sikkerhet (Schulz m.fl. 2001; Söderbaum 2003: 4). I nyregionalismen er politiske, kulturelle, sikkerhetsmessige og økonomiske aspekter inkludert i regionalismen. Ny regionalisme har et videre omfang enn tradisjonell regionalismeteori, også kalt integrasjonsteori (Schulz m.fl.2001).

2.2.3 Regionalisering

Regionalisering er prosessene som foregår ved regional interaksjon, altså samhandling, når et regionalt rom skapes (Söderbaum 2003: 7). Hvilke aktører som inkluderes i regionalisering varierer mellom ulike teorier og teoretikere. Både statlige og ikke-statlige aktører blir inkludert i regionalisering i denne oppgaven.

I lys av nyregionalismen oppstår regioner gjennom regionalisering der prosesser bidrar til endringer fra heterogenitet og lite samarbeid til blant annet mer samarbeid og samhörighet (Schulz m.fl. 2001: 5).

I lys av regional sikkerhetskompleksteori er dannelsen av regioner betinget av det sikkerhetsmessige bildet og sikkerhetspolitisk dynamikk. Dynamikk skaper sikkerhetspolitisk avhengighet mellom aktørene. Det gjør det uinteressant å se på et

lands sikkerhet uten å ta andre land i geografisk nærhet i betraktning. Regionalisering representeres i RSC-teorien gjennom sikkerhetskompleser (Buzan og Wæver 2003).

Begge teoriene forutsetter at det ved regionalisering skjer en samling omkring visse elementer i regionen. Dette foregår gjennom prosesser eller på grunn av dynamikk og avhengighet. Det skjer en endring i tilstanden mellom aktørene i regionen. Dette utspiller seg forskjellig i lys av de to teoriene. Økt avhengighet og dynamikk mellom aktørene er resultatet av endringene ifølge RSCT. Ifølge nyregionalismen forekommer blant annet økt samhörighet (Buzan og Wæver 2003; Schulz m.fl. 2001). Jeg kommer tilbake til dette i analysekapitlene.

2.2.4 Sikkerhet

Begrepet "sikkerhet" brukes ofte i betydningen av at en enhet er sikker om det ikke finnes trusler rettet mot kjerneverdier eller mulighetene til å overleve hos enheter som har rett til å eksistere (Baylis og Smith 1997: 194-195; Buzan og Wæver 2003: 71). Sikkerhetspolitikk betyr den politikken som føres for å beskytte egne kjerneinteresser. Sikkerhetspolitikk kan være del av prosesser som går i retning fra eller mot en eksistensiell trussel (Buzan og Wæver 2003: 489-91). Sikkerhet forklares i tradisjonell og ny forstand. Et tradisjonelt sikkerhetsbegrep forholder seg til statlig og militær sikkerhet. Aktørene er tradisjonelt sett stater eller nasjoner. Sikkerheten er ansett som militær eller militærpolitisk. Walter Lippman i Baylis (1997: 195) definerer statlig sikkerhet som: "*A nation is secure to the extent to which it is not in danger of having to sacrifice core values if it wishes to avoid war, and is able, if challenged, to maintain them by victory in such a war*". Det nye sikkerhetsbegrepet er utvidet til å inkludere ikke-militære sikkerhetsområder. Ny sikkerhetsforståelse inkluderer i tillegg til militær og statlig sikkerhet, også miljørelatert, sosial, politisk og økonomisk sikkerhet. Sikkerheten er rettet mot stater og annet, som det sivile samfunn eller miljøet. Trusler kommer fra stater og annet enn andre stater. I forbindelse med konfliktene i Sør-Kinahavet kan trusler komme fra fare for overfiske så vel som militære, statlige sammenstøt. Kulturer, verdensøkonomien eller tilgang til

energiressurser kan også trues (Buzan m.fl.1998; Buzan og Wæver 2003; Hentz 2003).

Sikkerhet er også et spørsmål om persepsjon. Med persepsjon av sikkerhet vil det si at sikkerhet oppfattes forskjellig hos ulike aktører (Buzan 1998: 73; Dokken 1997: 83). Det som anses som et sikkerhetsspørsmål på Filippinene, for eksempel Taiwans overlappende krav med Filippinene til områder i Sør-Kinahavet, behøver ikke oppfattes som en sikkerhetstrussel i Singapore. Singapore har ikke overlappende krav med noen andre i Sør-Kinahavet, og Singapores interesser er derfor ikke truet (Amer 2002a). Persepsjon kommer også til uttrykk i forhold til hva man anser som sikkerhet generelt. Sikkerhet i lys av nye sikkerhetsområder, som miljø og økonomisk sikkerhet, oppfattes ikke som sikkerhetsområder av alle. Hva som er sikkerhetsspørsmål varierer med tid, omgivelser, mellom stater og andre aktører (Dokken 1997: 83). Det som anses som et miljøspørsmål i Vietnam er kanskje et økonomisk spørsmål i Kina, for eksempel i forhold til mengde fisk det er forsvarlig å fiske. Man oppfatter sikkerhet på forskjellige måter.

I denne oppgaven vil tradisjonelt sikkerhetsbegrep hovedsakelig benyttes, men med henvisning til det utvidete sikkerhetsbegrep, med nye sikkerhetsområder og aktører, der det er hensiktsmessig. Nyregionalismen og regional sikkerhetskompleksteori vektlegger sikkerhet på det regionale nivået, men inkluderer også sikkerhet på andre nivåer (Buzan og Wæver 2003; Schulz m.fl. 2001). Teoriene inkluderer ulike typer av sikkerhet med forskjellige aktører i regionalisering. Miljø, økonomisk, sosial, politisk og militær sikkerhet og sikkerhetstrusler blir inkludert der det er relevant. Stater er hovedaktører i konfliktene og av den grunn er statlige aktører mest relevante på for analysen, men det henvises også til andre aktører der det er naturlig for oppgavens formål.

2.2.5 Sikkerhetspolitisk regionalisering

Sikkerhetspolitisk regionalisering blir i denne oppgaven benyttet som en sammen-
setning av sikkerhetsbegrepet og regionaliseringsbegrepet. Sikkerhetspolitisk

regionalisering vil si at regionaliseringsprosesser og sikkerhetspolitikk forekommer parallelt eller har utgangspunkt i hverandre.

2.2.6 Globalisering

Globalisering er viktig for å forstå regionalisering i lys av begge denne oppgavens teorier. Globalisering defineres av Schulz m.fl. (2001: 19) som *”en prosess hvor sammentrekning av verden er drevet av markedsutvidelse, et globalt produksjonsmønster, kulturell homogenisering så vel som fragmentering, og funksjonell logikk”*. Buzan og Wæver (2003: 7) ser globalisering som deterritorialisering av verdenspolitikk, hvor nettverk er viktige for samhandling. I nettverkene er statlige og ikke-statlige aktører sentrale. Globalisering defineres på mange måter. Av andre vanlige forståelser av globalisering enn dem som er nevnt, kan tas med synet på globalisering som et rent økonomisk fenomen med økt økonomisk avhengighet (Gilpin 2001; Hettne 1999). Baylis og Smith (1997: 7) ser globalisering som prosesser som knytter samfunn tettere sammen på tvers av ulike deler i verden. Her blir politikk, økonomi, kultur og sosiale forhold knyttet sammen. I denne oppgaven vil begrepet globalisering bli benyttet i en kombinasjon av slik Baylis og Smith (1997), Schulz m.fl. (2001) og Buzan og Wæver (2003) bruker begrepet. De inkluderer mer enn økonomiske aspekter i begrepet globalisering. Den ene av disse forklaringene utelukker ikke de andre. Samtidig er dette en avgrensning av begrepet ”globalisering”.

Regionalisering og globalisering står i samsvar på mange måter. Globalisering har positive og negative effekter på regionsdannelser. Flere anser globalisering som årsaken til regionalisering. I tradisjonell regionalisme er ikke globalisering viktig for regionaliseringen, ettersom regioner anses som et aktørbestemt prosjekt.

Regionalisering oppstår ifølge nyregionalismen som et svar på globaliseringen eller endringer i globale strukturer. Grunnen er underliggende dynamikk eller prosesser (Schulz m.fl. 2001). Blant annet kan stater oppfatte globalisering som negativt, og regioner oppstår av den grunn for å beskytte staten mot globalisering og globale

endringer. Regionalisering forekommer da som en "buffer" mot globalisering (Bull 2004).

I nyregionalismen har globalisering en viktig rolle. Det finnes et mangfold av relasjoner mellom globalisering og regionalisering. Regionalisering og globalisering knyttes sammen gjennom prosesser. På forskjellige måter er nyregionalismen knyttet til endringer i den globale strukturen og til globalisering. Regionalisering er en måte å tilpasse seg globale endringer på (Schulz m.fl. 2001: 4). Det regionale må sees i lys av det globale og forholdet mellom det regionale og globale, deres forhold til det nasjonale og lokale. Det globale effekt på regionalisering har et mangfold av utfall, og som nevnt tar regioner ofte forskjellig form i ulike regioner (ibid: 13).

I regional sikkerhetskompleksteori har globale forekomster ulik effekt på forskjellige regioner. De bidrar til å skape regional dynamikk (Buzan og Wæver 2003: 13). I regional sikkerhetskompleksteori blir det regionale skilt fra det globale ved at det regionale representerer et mellomnivå av det globale og det lokale. Globale strukturer og globalisering er viktig å ta i betraktning. Forholdet mellom regionale og globale aktører bidrar til å bestemme den regionale dynamikken. En global aktør kan for eksempel blande seg inn i forhold på det regionale nivået (ibid: 52). Et eksempel på dette er når USA går inn og tar side med for eksempel Sørøst-Asia imot Kina på grunn av styreform eller ønsket om tettere politiske bånd. Uten supermaktens innflytelse kunne forholdet på det regionale nivået vært annerledes.

2.3 Sør-Kinahavet og regionsdannelser

Sør-Kinahavet er en av flere faktorer som knytter Sørøst- og Nordøst-Asia sammen. Sør-Kinahavsområdet er ikke en sosialt konstruert region, men en naturgitt region (forklaring på region finnes i 2.2.1) (Alvstam 2001; Öjendal 2001). En Sør-Kinahavsregion der havet er utgangspunkt for regionen, er geografisk sett mulig.³

³ Sør-Kinahavet kan være utgangspunktet for en "økogeografisk region". En "økogeografisk region" vil si et geografisk område som er samlet økologisk. Den økogeografiske regionen integreres gjennom samhørigheten til det økologiske som i dette tilfellet er Sør-Kinahavet. En økogeografisk region som Sør-Kinahavet overlapper nasjonale og politiske grenser. Det økogeografiske danner grunnlaget for samarbeid mellom stater, og knytter politiske enheter sammen. Ettersom Sør-

Sør-Kinahavet ligger mellom Sørøst- og Nordøst-Asia. Sør-Kinahavet samler sørlige og nordlige deler av Øst-Asia, blant annet økonomisk og politisk. Havet bidrar med mat til befolkningen i Sørøst- og Øst-Asia, og er kilde til politiske samarbeidsavtaler (Tønnesson 2002b).

I Sørøst- og Øst-Asia har statene forskjellig tilknytning til havet. En ren Sør-Kinahavsregion går på tvers av ASEANs institusjonelle region i Sørøst-Asia, ettersom Burma og Laos ikke grenser til Sør-Kinahavet. En Sør-Kinahavsregion ekskluderer nordøst-asiatiske stater, som Mongolia og Japan. Kina er stort geografisk, og Sør-Kinahavet er trolig et fjernt objekt for mange av innbyggerne som ikke bor i nærheten av havet. Mange statlige interesser er tilknyttet Sør-Kinahavet: økonomisk, militært og politisk. Kina har også mange andre områder av stor interesse, for eksempel Øst-Kinahavet. For en stat som Brunei, som kun grenser til Sør-Kinahavet og Malaysiske Sabah og Sarawak, er Sør-Kinahavet essensielt å ha tilgang og rettigheter til.

Ifølge Alvstam (2001) tilhører området rundt Sør-Kinahavet to regioner. Sørøst- og Nordøst-Asia er to separate regioner i Øst-Asia. Ifølge Alvstam (2001: 173) er det flere grunner til å tro at de to regionene knytter seg sterkere sammen i fremtiden. De vil eventuelt bli en region på sikt. Økonomi og sikkerhetspolitikk er de saksområdene som anses som viktigst i regionaliseringsprosessene i Asia (ibid). Jeg vil først og fremst fokusere på saksområder som er knyttet til sikkerhet og sikkerhetspolitikk videre i oppgaven. Dette innebærer blant annet også økonomisk sikkerhet. Dette kommer jeg tilbake til senere.

Ifølge Buzan og Wæver (2003) er Øst-Asia et sikkerhetskomples eller region, som består av sub-regionene Sørøst- og Nordøst-Asia. Sørøst- og Nordøst-Asia var tidligere to atskilte regioner. Etter den kalde krigen har de blitt til en øst-asiatisk region. Grunnen til at Sørøst- og Nordøst-Asia er blitt del av regionen, Øst-Asia, er at

Kinahavet og andre økogeografiske regioner deles mellom flere stater, så truer ikke samarbeid om disse regionene statenes suverenitet. Det er viktig å institusjonalisere det eksisterende forholdet som havet skaper (Dokken 1997).

underliggende sikkerhetsfaktorer knytter sub-kompleksene sammen (ibid: 97). Alle statene i konfliktene om Sør-Kinahavet er del av det øst-asiatiske sikkerhetskomplekset, men de er fordelt på Sørøst- og Nordøst-Asia (ibid). Et sub-kompleks vil si et sikkerhetskompleks som ligger inn under et sikkerhetskompleks, også kalt superkompleks. Et super-kompleks rommer flere sikkerhetskomplekser (på sub-regionalt nivå). Alle sikkerhetskompleksene i et super-kompleks holdes sammen av for eksempel tilstedeværelsen av en eller flere stormakter, konflikter eller andre former for avhengighet i sikkerhetsdynamikk mellom sub-regionene. Stormaktene i Øst-Asia er Japan og Kina (ibid: 492).

2.4 Teorienes utgangspunkt

Nyregionalismens utgangspunkt

Ifølge Schulz m.fl. (2001) og Söderbaum (2003) har det skjedd en endring fra gammel til ny regionalisme.⁴ Nyregionalismen samler flere teoretiske versjoner. De tar utgangspunkt i at en ny form for regionalisme har oppstått (Söderbaum 2003: 2). Det finnes mange paradigmer innenfor nyregionalismen.⁵ I denne oppgaven har jeg valgt å forholde meg til det nyregionalistiske perspektivet slik Schulz m.fl. (2001) presenterer teorien i "*Regionalization in a Globalizing World*". Schulz m.fl. (2001) presenterer nyregionalismen med fellestrekkene for ny regionalisering samlet sett. Regional sikkerhetskompleksteori anses som et paradigme innenfor nyregionalismen (Söderbaum og Shaw 2003). Sikkerhetskompleksteorien blir behandlet for seg selv i denne oppgaven, og ikke under betegnelsen nyregionalismen.

For å forstå hva som er nytt i nyregionalismen, må en vite hva som kjennetegner tradisjonell regionalisme. Gammel regionalisme er statsentrert og basert på formelle

⁴ Det diskuteres hvorvidt nyregionalismen er helt ny eller om den kun er en fornyet versjon av tradisjonell regionalisme. For mer om denne debatten se Söderbaum (2003).

⁵ Nyregionalismen anses som en samling av paradigmer med fellestrekket ny form for regionalisme. Blant annet inkluderes "World Order" og regional sikkerhetskompleksteori under samlebetegnelsen nyregionalismen (Söderbaum 2003: 2-3). Den sistnevnte blir behandlet for seg selv i denne oppgaven, og ikke under samlebetegnelsen nyregionalismen. For flere retninger innen nyregionalismen se Söderbaum og Shaw (2003).

relasjoner (Schulz m.fl.2001: 5). Tradisjonell regionalisme er ofte direkte eller indirekte påtvunget ovenfra eller utenfra. Den er kun for medlemmer og er relatert til bestemte objekter som sikkerhetsallianser eller handelsavtaler. Regionale organisasjoner og institusjoner som er statsledet og formelle er viktige fenomener, men de er alene ikke nok for å forstå regionalisering. I nyregionalismen er flere aktører enn stater relevante. Prosesser foregår formelt og uformelt (ibid: 5-6).

Nyregionalismen må forstås ut fra endringer i den globale strukturen. Man må ta i betraktning det som skjer og har skjedd globalt (ibid: 3). Regionaliseringsprosessene er som sett i 2.2.6 ofte forbundet med globalisering, da regionalisering og globalisering er sterkt knyttet sammen. Nyregionalismen tar utgangspunkt i at det som skjer globalt påvirker det som skjer lokalt og regionalt. Dette er en følge av at alt henger sammen og påvirker hverandre (ibid: 3-5). En sentral global endring er den kalde krigens slutt. Slutten på den kalde krigen ga rom for en uni- og multipolær struktur, det vil si at det eksisterer en supermakt, eller at makten globalt er fordelt på mange stater. Tidligere var strukturen bipolar, det vil si at det var to supermakter i verden. Tradisjonell regionalisme samsvarte med den bipolære verdensstrukturen under den kalde krigen (ibid: 4). Fra å være to supermakter i verden, Sovjetunionen og USA, er det kun USA som gjenstår som supermakt. Nyregionalismen gir rom for globale endringer som har forekommet de siste tiårene. Kampen om ideologi var sentral under den kalde krigen. Statene i Sørøst-Asia ble splittet mellom kommunister og ikke-kommunister. Etter den kalde krigen har ideologiske skillelinjer hatt mindre betydning for hvem som samarbeider med hvem, selv om kommunistiske stater fortsatt finnes. Nå er hele Sørøst-Asia samlet i ASEAN, og ASEAN samarbeider med Kina. I tillegg er økonomiske og politiske systemer i utviklingsland og tidligere kommuniststater endret. I de siste tiår har det også vært en økning i avhengighet mellom stater og aktører. Blant annet er antall nettverk som går på kryss av landegrensene økt, for eksempel tilknyttet økonomi og handel (ibid: 3).

Utgangspunktet til regional sikkerhetskompleksteori

I et regionalt sikkerhetskompleks er sikkerhetsdynamikken mellom et sett aktører sterkt knyttet sammen. Deres sikkerhetspolitikk eller sikkerhetsmessige problemer

kan ikke løses eller analyseres uavhengig av hverandre. Aktørene har sikkerhetsavhengighet seg imellom (Buzan og Wæver 2003: 491). Aktører innenfor et bestemt geografisk område er ikke i stand til å fullstendig avgjøre eller forstå egen sikkerhets-situasjon uten å ta andre land i betraktning. Det gjør at de tilhører et regionalt sikkerhetsfellesskap, det vil si et regionalt sikkerhetskompleks. Fellesskapet består av både fiender og venner, og aktører med ulikt maktforhold (ibid). I Sørøst- og Øst-Asia har aktørene en tilknytning til hverandre gjennom sikkerhetspolitikken i regionen. Jeg kommer tilbake til dette i kapittel 5.

Utgangspunktet til regional sikkerhetskompleksteori er blant annet endringer i verdens sikkerhetsbilde. Betydningen av endringer globalt er like sentralt i RSCT som i nyregionalismen. Særlig er den kalde krigens slutt et viktig utgangspunkt for regional sikkerhetskompleksteori. Da den kalde krigen sluttet, opphørte bipolariteten. Det ledet til endringer i den internasjonale maktstrukturen. Strukturen i det internasjonale system bestemmes av hvordan stormakter og supermakter forholder seg til ulike regioner, og hvordan de påvirker regioner. I dag er den globale strukturen ”en pluss fire”. Det si at de som preger sikkerhetsbildet på verdensbasis er en global makt, hegemonen USA, og fire stormakter, Russland, Kina, Japan og den Europeiske Union (EU). Under den kalde krigen var strukturen ”to pluss tre”, med USA og Sovjetunionen som supermakter. Kina, Japan og EU var stormakter (ibid: 37-38). Supermaktens rolle ble redusert etter den kalde krigen. Dette ga større sikkerhetspolitisk spillerom for regionene. Globale strukturendringer åpnet for at regionene og lokale aktører kom på banen i det sikkerhetspolitiske spillet etter 1990 (ibid). Blant annet reduserte denne endringen den innflytelsen supermaktene og stormaktene hadde på ”å legge lokk” på lokale konflikter under den kalde krigen (Matlary 2002: 205). Lokale konflikter ble i større grad etterlatt til seg selv etter den kalde krigen, uten innblanding fra super- og stormakter.

Et annet utgangspunkt for regionale sikkerhetskomplekser er at trusler beveger seg raskere over korte enn lange avstander. Sikkerhetstrusler og sikkerhetsavhengighet er derfor ofte relatert til aktører som er innenfor ens eget sikkerhetskompleks. Aktører

som er utenfor eget sikkerhetskomples er av mindre betydning sikkerhetspolitisk (Buzan og Wæver 2003).

En sentral idé i regional sikkerhetskomplessteori er at sikkerhet defineres som mer enn et nasjonalt anliggende. Sikkerhet er i RSCT basert på regional fremfor statlig sikkerhet (ibid: 12-14). Dette utelukker ikke stater som aktører i regioner eller at staters sikkerhetsinteresser påvirker regioner.

Sikkerhetskomplessteorien har flere sider. Teorien tar opp elementer av nyrealisme, konstruktivisme, globalisering og regionalisme. Det nyrealistiske aspektet i regional sikkerhetskomplessteori er tilknytningen til territorium og sikkerhet. Nyrealismen er statsentrert. Kampen om makt mellom stater er sentralt, dette ser vi blant annet i Sør-Kinahavet hvor kampen om makt over territorium er viktig. Maktbalanse er av den grunn et viktig element i sikkerhetskomplessteorien. Det konstruktivistiske elementet som inkluderes i sikkerhetskomplessteorien, er at man har en forståelse av sikkerhetsrommet som en sosial konstruksjon. Det vil si at sikkerhetsrommet er skapt, og ikke et naturlig fenomen. Sikkerhetsbildet skapes gjennom forståelsen av hva som anses som en trussel. Opplevelser er forskjellige. Det som oppleves truende på en stat, for eksempel når det gjelder forurensing i havet, behøver ikke å oppfattes som et sikkerhetsproblem hos andre. Globaliseringselementene knyttes som tidligere nevnt til relasjonen mellom globalisering og regionalisering, for eksempel rettes globale trusler mot stater (ibid).

2.5 Sentrale trekk ved teoriene

2.5.1 Teorienes forklaring på regionalisering

Både ifølge nyregionalismen og regional sikkerhetskomplessteori hevdes det at regionalisering tar ulik form i forskjellige deler av verden. Forskjellige forklaringer på regionalisering finnes i begge teoriene, avhengig av tid og sted. Forklaringene på regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia varierer mellom teoriene til tross for likt case og tidsrom. Mange varianter av regioner og regionalisering finnes. Teoriene forespeiler ingen fasit på hvordan en region utvikles og ender opp (Buzan og Wæver 2003;

Schulz m.fl. 2001; Söderbaum 2003). Hvor og hvordan regionaliseringen utspiller seg er avhengig av den globale konteksten (Falk 2003).

Regionalisering ifølge nyregionalismen

Regionalisering forekommer i nyregionalismen gjennom prosesser (Söderbaum 2003: 4). En prosess skjer gradvis, og er en utvikling fra en tilstand til en annen (Berulfsen og Gundersen 1978). Hvilke prosesser som skaper regionalisering er ikke gitt. Ulike typer av og årsaker til prosesser forekommer, for eksempel endringer i sikkerhetsforhold eller politikk. Flere prosesser kan finne sted samtidig (Söderbaum 2003: 4). Det kan være så vel kulturelle som militære prosesser som er del av eller skaper regionaliseringsprosesser (Schulz m.fl. 2001). En prosess er del av eller trekker i retning av regionalisering ved at det skjer ”*en endring fra relativ heterogenitet og mangel på samarbeid til økt samarbeid, integrasjon, samling, identitet og samhørighet innen kultur, sikkerhet, økonomisk utvikling eller politikk, innenfor et geografisk område*” (ibid: 5). Hvis regionalisering finner sted, forekommer det med andre ord endringer innenfor et geografisk område. Endringen går fra ingen eller få fellesnevner, lite samhandling og manglende følelse av samhørighet til å få dette. I analysen vil jeg legge vekt på endringer i samarbeid, og se noe på endringer i samhørighet og identitet. Et eksempel på prosesser som er del av regionalisering er endringene fra nesten total mangel på relasjoner mellom ASEAN og Kina under den kalde krigen, til økning i deres samhandling etter den kalde krigen. Samarbeid foregår blant annet mellom statene i Sørøst-Asia og Kina på tekniske saksområder som maritim forskning i Sør-Kinahavet (Næss 2002: 47). Dette kan lede til eller være del av regionaliseringsprosesser.

I nyregionalismen varierer objektene, altså saksområdene, for regionalisering mellom regionene. Flere saksområder som miljø, sikkerhet, økonomi og kultur spiller en rolle samtidig eller hver for seg for regionalisering. Det er også mulig at det ikke er et spesifikt objekt som er drivkraften for regionalisering. Et objekt for regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia er Sør-Kinahavet. Statene som er med i konfliktene i Sør-Kinahavet, kan samhandle om å benytte havet til alles felles beste til tross for de eksisterende konfliktene. Dette er mulig ved å opprette ”Joint Development Zones”.

Noen slike soner finnes allerede (Amer 2002b; Tønnesson 2002b). I tradisjonell regionalisme er forholdet til saksområder annerledes. Saksområder i tradisjonell regionalisme er forhåndsbestemte. Objekter som handel eller sikkerhet danner gjennom handelsavtaler eller sikkerhetsallianser ofte grunnlaget for regionalisme ifølge tradisjonelle regionalismeteorier (Söderbaum 2003). Dette gjelder for eksempel ASEAN. ASEAN hadde politiske og sikkerhetsmotiver for sin oppstart. Et av utgangspunktene for dannelsen av ASEAN i 1967 var å beskytte regionen mot kommunisme (Henderson 1999: 15).

Nyregionalismen åpner for nye samarbeidsområder og samarbeidsformer innenfor en ny type av regionale rammeverk (Hettne 1999). Hva som er de samlende saksområdene, hvor store endringene er eller hvor raske prosessene er varierer. Det oppstår ikke nødvendigvis en rask endring til økt homogenisering og samarbeid på alle ledd i det geografiske området. Regionalisering oppstår også uten å være påtvunget eller forhåndsbestemt. Regionaliseringsprosesser kan være snikende, noe som gjør at det er problematisk å vite om alle regionaliseringsprosesser som skjer i Sørøst- og Øst-Asia. Dette er en motsetning til den tradisjonelle regionalismen. Her er regionalisme ofte forhåndsbestemt, kun for medlemmer, og som nevnt knyttet til bestemte objekter (Söderbaum 2003). Denne formelle formen forekommer også i nyregionalismen, men er ikke en forutsetning for regionalisering.

Prosesser er ikke uten videre atskilt fra hverandre. Forhold henger sammen i regionaliseringsprosesser i nyregionalistisk perspektiv. Dette inkluderer forholdet mellom formelle og uformelle prosesser. Ettersom prosessene oppstår naturlig, gjerne innenfra eller nedenfra i regionene, kan de foregå uformelt. De formelle så vel som uformelle regionaliseringsprosessene forekommer, alene eller samtidig. Prosessene er likestilte ifølge nyregionalismen. Formelle prosesser, som sikkerhetsallianser eller regionale institusjoner, er ikke "alfa og omega" slik de er i gammel regionalisme. Formelle og ubevisste regionaliseringsprosesser går fint hånd i hånd (Schulz m.fl. 2001: 4). I området omkring Sør-Kinahavet samarbeider ASEAN med Kina formelt, samtidig som uformelle samarbeid mellom universitetene i regionen pågår (Amer

2002b; Næss 1999). Det er mulig at universitetssamarbeidet har like stor betydning for regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia som samarbeidet mellom myndighetene.

Regionalisering ifølge regional sikkerhetskompleksteori

I regional sikkerhetskompleksteori forekommer regionalisering som en følge av den sikkerhetspolitiske situasjonen innad i regionen, og i forhold til andre regioner, stormakter eller supermakter og den globale strukturen. Flere elementer er vesentlige i en region og danner grunnlaget for regionalisering. Blant annet er det sentralt at det er sikkerhetsmessig dynamikk. Dynamikken i et sikkerhetskompleks kommer av sammensetningen av ulike elementer, og bidrar til regionalisering. Dynamikken oppstår gjennom ”*solide mønstre av vennskap og fiendskap som har tatt form av subglobale, geografiske sammenhengende mønstre av avhengighet*” (Buzan og Wæver 2003: 45).

Viktige elementer i et sikkerhetskompleks er som definisjonen viser, avhengighet mellom aktørene og et mønster av vennskap eller fiendskap blant aktører som er på et lavere geografisk nivå enn det globale (ibid: 45). Avhengigheten hører sammen med at det ikke er fornuftig å snakke om en aktørs sikkerhet uten å ta andre aktørers sikkerhet eller trusler (potensielle og reelle) i betraktning (ibid: 44). Det gjelder både statlige og ikke-statlige aktører. Det gir liten mening å se på Vietnams sikkerhetspolitikk uten å ta i betraktning forholdet til naboen Kina. Kina er en stormakt, og de to landene har uavklarte grenser, for eksempel i Tonkinbukten (Amer 2002a). Dette gjør at Vietnams sikkerhetspolitikk eller sikkerhetssituasjon ikke forklares fornuftig uten at man tar i betraktning blant annet naboforholdet til Kina.

Venner og fiender finnes på det subglobale området, regionen. Mønsteret blant venner er annerledes enn blant fiender. Venner bidrar til ulik grad av usikkerhet og konfliktnivå enn fiender gjør. Ifølge Buzan (2003) og Buzan og Wæver (2003) er kategoriene maktbalanse, sikkerhetsregime og sikkerhetssamfunn betegnelser som sier noe om dynamikken innad i et sikkerhetskompleks. Et sikkerhetskompleks preget av vennskap utgjør for eksempel et sikkerhetssamfunn, slik som EU (ibid: 375). Her stoler aktørene på hverandre, og utgjør ingen sikkerhetstrussel mot hverandre.

Aktørene har ingen intensjoner om å bruke makt mot hverandre. I motsatt tilfelle preger konflikt og maktbalanse regionens sikkerhetssituasjon. I en region preget av krig forsøker partene å oppnå maktbalanse for å være minst like sterk eller sterkere utrustet ovenfor dem man kriger mot. For eksempel var det under den kalde krigen både global og regional kamp om maktbalanse mellom kommunister og ikke-kommunister. Konfliktene i Sør-Kinahavet skaper både venner og fiender. Man kan si at maktbalansen i Sør-Kinahavskonfliktene er noe mindre enn i krig, men vennskapet er ikke så sterkt mellom partene i konfliktene at en annen kategori passer bedre. Vi kommer tilbake til dette i kapittel 5. ASEAN er delvis ansett som et sikkerhetssamfunn, men de plasseres i kategorien sikkerhetsregime (Buzan 2003: 142; Buzan og Wæver 2003). ASEAN har som mål å bli et sikkerhetssamfunn innen 2020 (ASEAN 2004b). Et sikkerhetsregime er noe midt imellom sikkerhetssamfunn og maktbalanse. Det er sikkerhetsavhengighet mellom aktørene basert på frykt for krig eller vold. Aktørene i sikkerhetsregimet har avtalt regler for samhandling og atferd som skal dempe konfliktnivået. Det forventes av alle i et sikkerhetsregime at reglene følges (Buzan og Wæver: 493).

Kjennetegnene på et sikkerhetskompleks er den essensielle strukturen. For det første må man se på konfliktformasjonen. Konfliktformasjonen ble i forrige avsnitt presentert som mønsteret av vennskap og fiendskap. Medlemsstatene i ASEAN har en avtale seg imellom om å samarbeide for fredelige løsninger med fredelige midler. Det er først og fremst et vennskapelig sikkerhetsbånd mellom disse statene. Men fiendskap er også til stede. Mange konflikter i Sør-Kinahavet er uløste, både mellom statene i ASEAN og med Kina. Det andre kjennetegnet er grensene mellom naboer i sikkerhetskomplekset og også grensene til andre sikkerhetskomplekser. Åpne grenser tyder ofte på bedre naboskap enn lukkede grenser gjør. Statene omkring Sør-Kinahavet har geografisk nærhet til hverandre. Geografien skiller regionen fra andre regioner, for eksempel med Stillehavet mellom Øst-Asia og naboene i øst. For det tredje spiller den anarkiske strukturen en rolle. Det vil si hvorvidt det finnes anarki, hierarki eller om det er alliansemønstre i regionen. Det fjerde er polariteten. En må se hvor spredt eller konsentrert makten er innad i sikkerhetskomplekset. Det kan ha uni-, bi-, eller multipolær maktfordeling (ibid: 53). Ulike mønstre gir forskjellige typer

regioner. Buzan og Wæver (2003) skilte som nevnt Sørøst- og Nordøst-Asia i to sikkerhetskomplekser under den kalde krigen. Sørøst-Asia hadde en maktfordeling mellom flere regionale makter, mens Nordøst-Asia hadde en bipolar maktfordeling, med Kina og Japan som stormakter. Etter den kalde krigen anser Buzan og Wæver (2003) Øst-Asia som et sikkerhetskompleks som inkluderer Sørøst- og Nordøst-Asia. Maktfordelingen i Øst-Asia er basert på stormaktene Japan og Kina.

Ulike typer av sikkerhetskomplekser finnes. Innholdet varierer med ulike strukturer og kjennetegn. Det som gjør sikkerhetskomplekser forskjellige bestemmes av komposisjonen av trekkene ved regionen. Dette inkluderer hva slags makt de største aktørene innad i sikkerhetskomplekset har, polariteten og konflikt eller samarbeidsformasjonen. Buzan og Wæver (2003) skiller mellom standard, sentrert, stormakt og super-kompleks. Statene i området rundt Sør-Kinahavet tilhører to til tre (alt ettersom hvordan man ser det og hvilken tidsperiode man tar i betraktning) forskjellige sikkerhetskomplekser; standard, stormakts og super-kompleks. Standard sikkerhetskomplekser har et anarkisk system, hvor polariteten bestemmes av regionale makter. I denne kategorien ble Sørøst-Asia plassert av Buzan og Wæver (2003) slik forholdet var under den kalde krigen. Kina med Nordøst-Asia og Øst-Asia er plassert i typen stormaktskompleks. Et stormaktskompleks vil si at det er en bi- eller multipolaritet mellom stormaktene, som er de regionale polene. Øst-Asia er plassert i et stormaktskompleks på grunn av at stormaktene Kina og Japan antas å skape regional dynamikk. Dette gjør de på grunn av behovet for maktbalanse eller de ønsker mer makt enn den andre stormakten. Et super-kompleks er preget av at det er et sterkt interregionalt nivå med sikkerhetsdynamikk som har sitt utspring i stormaktene som overføres til nærliggende regioner. Her finner man forholdet mellom Sørøst- og Nordøst-Asia etter den kalde krigen. Kart over sikkerhetskompleksene i Sørøst- og Øst-Asia under og etter den kalde krigen kan sees under 5.1. Typen sentrert sikkerhetskompleks er ikke aktuell for Øst-Asia eller dens sub-regioner. Sentrert kompleks har en pol eller makt som alle i komplekset samles om. Dette kan være en stormakt, supermakt eller regional makt, eventuelt en institusjon som EU (ibid: 53-65).

2.5.2 Analysenivåer

Teorienes hovedvekt ligger på det regionale nivået. Ofte er det lite fruktbart å se en region kun i lys av seg selv uten å ta andre nivåer i betraktning. Samsvaret mellom nivåene er viktig. Man kan ikke utelukkende forstå en region uten å se på dens relasjoner til lavere nivåer, det lokale og staten, eller til høyere nivåer, som det interregionale eller globale (Buzan og Wæver 2003; Schulz m.fl. 2001).

Analysenivåer i RSCT

Regional sikkerhetskomplekst teori inkluderer analyse av lokalt, nasjonalt, regionalt, interregionalt og globalt nivå for å forstå regionale sikkerhetskomplekser. Hvilket nivå som dominerer er avhengig av tid og sted (Buzan og Wæver 2003: 12). Det er fire analysenivåer. Det første er innad i statene. Her definerer man hva som gjør en stat sårbar, og hvordan staten skal møte trusler. Et eksempel er Vietnams sikkerhets-situasjon som nabo til Kina, som ble nevnt ovenfor. Hvordan en stat ser sine indre sikkerhetsanliggender og forholdet til naboer, har effekt på naboene og deres naboer. Det andre er forholdet mellom stater i en region. Her kan man se på ASEAN og forholdet mellom statene i Sørøst-Asia. Tredje nivå er forholdet mellom regioner, særlig naboregioner. Tatt i betraktning at Buzan og Wæver (2003) ser Sørøst- og Nordøst-Asia som to sub-regioner, er forholdet mellom disse på et mellomregionalt nivå. Fjerde analysenivå er rollen globale makter har i regionen, og hvordan forholdet mellom regionale og globale aktører er (ibid: 51). Jeg skal på dette nivået se på USAs rolle i Sørøst- og Øst-Asia, og forholdet mellom USA og regionene. Nivåene viser ulike sider av sikkerhetsbildet i regioner.

Analysenivåer i nyregionalismen

I følge nyregionalismen er regionalisering en multidimensjonal samfunnsprosess som inkluderer ulike aktører og prosesser. Ulike prosesser foregår på ulike nivåer i samfunnet. Prosessene inkluderer forskjellige aktører og varierende saksområder (Hettne 2003). Saksområdene varierer mellom kultur, økonomi, politikk, diplomati og sikkerhet, eller forekommer i kombinasjoner av dem. Aktører er statlige, fra markedet eller det sivile samfunn. Man må se på forholdet mellom alle nivåene, som

lokalt, nasjonalt, regionalt, interregionalt og globalt, for å forstå helheten i regionalisering (Schulz m.fl.2001). Med andre ord er det viktig å se på forholdet mellom nivåene. I denne analysen inkluderes sub-statlige, statlige, regionale, og globale aktører, selv om de statlige blir lagt mest vekt på. Regionalisering tar ikke nødvendigvis over for andre nivåer selv om regionenes posisjon anses som sterkere enn tidligere. Nivåene innvirker på hverandre, på grunn av at prosessene skjer på tvers av samfunnsområder og mellom ulike aktører.

Schulz m.fl. (2001: 6) påpeker viktigheten av å ikke undervurdere rollen til sub- og ikke-statlige aktører ettersom regionalisering skjer ovenfra og nedenfra. Lokalt nivå og samfunnsaktører sidestilles med andre aktører og nivåer, for eksempel statlige aktører og statlig nivå (ibid). På ikke-statlig nivå finnes blant annet NGOer (Non-Governmental Organisations) og private aktører. Sub-statlig nivå inkluderer ”track two” som har relasjoner oppover og nedover, til stater og private aktører. Sub-statlige samarbeid skal kort presenteres ettersom de benyttes i analysen senere i oppgaven. Dette er mest relevant i analysen med nyregionalismen, ettersom det er i nyregionalismen det legges mest vekt på samarbeid.

”Track two” er en sub-statlig eller semi-governmental prosess for å analysere sikkerhetsproblemer eller for å forberede andre politiske saksområder (Evans 2001: 3). Aktørene er saksområdeeksperter. De er ofte akademikere, forskere, politikere, journalister og statlige representanter som deltar som privatpersoner i ”second track”-samarbeid (ibid). De går sammen med styresmakter eller forsøker å utøve innflytelse på dem. Privat kapasitet er sentralt i ”second track”-samarbeid (Phar 2001). Et eksempel på ”track two”-samarbeid tilknyttet Sør-Kinahavet er ”Managing Potential Conflicts in the South China Sea Workshop” (heretter kun kalt Workshop’ene). Workshop’ene begynte i 1990. Deltakerne i Workshop’ene er forskere og politikere som er med i arbeidsgrupper som utarbeider informasjon og samarbeider om forskning i Sør-Kinahavet. Eksempler på forskningsområdene er maritimvitenskapelig forskning, maritim miljøbeskyttelse og ”Conflict Building Management” (Næss 1999).

3. Konfliktene i Sør-Kinahavet – empirisk bakgrunn

Konfliktene i Sør-Kinahavet skyldes at flere stater krever de samme øyene og havområdene. Det er uklare grenser og rettigheter til øyer og havområder. I tillegg til at krav er fremmet, er noen øyer og skjær okkupert. Kravene fra statene er overlappende eller på annen måte ikke forenelige med andre staters krav (Amer 2002a).

Konfliktene i Sør-Kinahavet gjelder rettighetene til øyene og havområdene, og er mellom nabolandene til havet. Stridighetene berører mer enn kampen om territorier og nasjonal stolthet. Primært dreier konfliktene seg om øyenes strategiske betydning og suverenitetskrav (Valencia 1995: 11). Dette berører saksområder som militære, økonomiske, politiske og historiske (Kivimäki 2002). Saksfeltene som berøres er avhengig av hva som er av strategisk betydning for hver enkelt stat. Noen konflikter er bilaterale, for eksempel mellom Malaysia og Vietnam, og mellom Filippinene og Taiwan. Andre er multilaterale, som i Spratlyområdet. I Spratlyområdet krever seks stater rettigheter til øyer (Amer 2002a; Tønnesson 2002a: 31-34).

I Sør-Kinahavet fins det mange tusen øyer og skjær, avhengig av definisjonen man bruker på en øy. Tønnesson (2000a: ”økonomiske soner”) kommenterer at *”Humoristiske diplomater har bemerket at de håper FNs klimaforhandlinger slår feil. Da kan nemlig havet stige så mye at det ikke lenger finnes noen øyer å slåss om”*. De største øygruppene i Sør-Kinahavet er Spratly (1235 øyer og skjær), Paracel og Pratas. Spratly og Paracel er blant de mest omstridte øygruppene, da mange konkurrerer om disse områdene. De største bankene og revene er Scarborough, Macclesfield og Reed. I tillegg finnes det mange mindre øyer, øygrupper, skjær, rev og banker (Tønnesson 2002a; Valencia 1995).

Rettigheter til øyene i Sør-Kinahavet handler om mer enn territorium. Få av øyene er beboelige. Øyene som er bosatt, benyttes stort sett av fiskere eller av militære. Andre interesser og årsaker er historiske, militære, økonomiske og politiske (Kivimäki 2002). Bakgrunnen for konfliktene er kompleks. Av den grunn skal jeg i dette kapitlet

presentere bakgrunnen for konfliktene, viktige konfliktlinjer, ulike begrunnelser statene bruker for kravene sine, og ulike samfunns- og saksområder som konfliktene berører. Til slutt kommer en kort presentasjon av samarbeid og konfliktløsning i forbindelse med konfliktene og Sør-Kinahavet. Jeg starter med å vise bakgrunnen for konfliktene, det vil si ulike motiver og interesser statene har i territorielle rettigheter til Sør-Kinahavet. Kart over Sør-Kinahavet og landene som grenser til havet finnes på siden foran kapittel 1 (romertall XI).

3.1 Bakgrunn for konfliktene i Sør-Kinahavet

Statene rundt Sør-Kinahavet har lang historie med å bruke havet og øyene. Sjøveien er benyttet lenge til handel, militære formål og reiser (Tønnesson 2002a).

Henvisningen til ”historiske farvann” blir brukt av flere stater som argument for å få eller beholde retten til havterritorium. Det vil si at stater krever territorium til lands eller til havs, med den begrunnelse at de har en historisk tilknytning til områdene (Amer 2002a).

Øyene har stor militærstrategisk betydning. Kontroll er av sikkerhetsmessig betydning og er lønnsomt militærstrategisk. Flere stater har militære baser på øyene i Sør-Kinahavet. Basene er viktige for at marinestyrker kan kontrollere statenes angivelige territorium. Basene er også viktige for å sikre seg strategisk plassering til havs. Den første offisielle okkupasjonen av en øy i Sør-Kinahavet var av Spratly. Den ble okkupert av Storbritannia i 1877. Siden den tid har ”kappløpet” om territorium gått i ”rykk og napp”, først av kolonimaktene og senere av statene i Sørøst- og Øst-Asia. Kinas interesse for å få kontroll over Sør-Kinahavet økte da de oppdaget at Japan var en sterk maritim makt på slutten av 1800-tallet og tidlig på 1900-tallet. Japans marine ble en trussel for Kina da de viste interesse for Sør-Kinahavet. Japan var tilstedeværende på Taiwan, Spratly- og Paraceløyene (Tønnesson 2002a: 9).

Statene i Sørøst-Asia rustet opp marinestyrkene og økte forsvarsbudsjettene sine frem til den økonomiske krisen i 1997-98. Kina hemmeligholder mye informasjon om forsvarsbudsjetter. Kinas marinestyrke er trolig godt vedlikeholdt. USAs marine-

styrker er tilstedeværende i Sør-Kinahavet. De beskytter blant annet muligheten for USA til å ferdes fritt på Sør-Kinahavet (Møller 2002). Det finnes flere eksempler på at militære trefninger har forekommet mellom statene ved Sør-Kinahavet. De væpnede stridighetene har foregått mellom Kina, Filippinene og Vietnam. Et eksempel på dette var senkingen av en kinesisk fiskebåt som den filippinske marinen gjorde i 1999. Et annet eksempel er at en vietnamesisk båt sank etter stridigheter mellom Kina og Vietnam i 1988 (Møller 2002; Tønnesson 2002a).

Sør-Kinahavet er kilde til mange ressurser. Det gjør at konfliktene har en økonomisk side også. Økonomiske ressurser i havet er fisk, skalldyr, gass, og olje (Tønnesson 2002a). Havet er også en viktig transportåre. I Sørøst-Asia bor ca 70 % av befolkningen ved havet (Kivimäki 2002: 2). Fisk, gass og olje dekker på ulike måter primærbehov hos befolkningene, ved å bidra til mat og brensel, men også arbeid. Naturressursene er viktige inntektskilder for enkeltpersoner, bedrifter og for statene (Tønnesson 2002b: 54-58).

Det er funnet olje siden 1960-tallet i enkelte deler av Sør-Kinahavet. Det er svært verdifullt å få tilgang til de områdene hvor det er funnet eller antatt at det finnes olje og gass. Flere stater har aktive olje- og gassfelter (ibid: 55-58). Valencia (1995: 11) påpeker at til tross for at mange aktører ønsker tilgang til havsokkelen i Sør-Kinahavet, er det stater, og ikke oljeselskaper, som står bak kravene til øyer og havområder.

Sjøveien blir benyttet til ulike ærender. Den trues av de territorielle konfliktene, og av blant annet pirater. Åpen og trygg ferdsel på havet er viktig for de som benytter det til fiske, turisme og transport. I tillegg foregår det mye internasjonal shipping. Sør-Kinahavet blir brukt som gjennomfartsåre mellom nordøstlige Asia og for eksempel Midt-Østen. USA har interesser i fri ferdsel på denne ruten i Sør-Kinahavet (Tønnesson 2002b: 58-59).

Eksklusive Økonomiske Soner (Exclusive Economic Zones) har også innvirkning på at det er attraktivt med territorium i Sør-Kinahavet (Kivimäki 2002; Tønnesson 2000a). Loven om Eksklusive Økonomiske Soner gir rettigheter til å fiske, men også

gass, olje, vrakrester og annet på havbunnen eller i havet på eget område. Dette området gjelder 200 nautiske mil fra land. Når det gjelder kontinentalsokkelen er det soner på opptil 350 nautiske mil, avhengig av geologiske forhold på havbunnen som gjelder (Amer 2002a; Tønnesson 2002a: 14-15). Bestemmelsen om Eksklusive Økonomiske Soner er del av FNs "Convention on the Law of the Sea" (FN 2004). Ved den tredje FN-konferansen om havrett i 1982 (startet i 1973) ble Havrettskonvensjonen signert. Den har vært gjeldende siden november 1994. Statene rundt Sør-Kinahavet begynte å følge opp denne loven på 1970-tallet. Den er ratifisert av alle statene med krav i Sør-Kinahavet, med unntak av Taiwan (Amer 2002a; Tønnesson 2002a: 14-15). USA og Storbritannia, som også har interesser i Sør-Kinahavet, har ikke ratifisert denne loven (Amer 2002a). Med denne loven økte attraktiviteten og verdien av å ha øyer i Sør-Kinahavet ettersom økonomiske soner forlenger havterritoriet med 200 sjømil (Kivimäki 2002; Tønnesson 2000a). De økonomiske sonene overlapper enkelte steder, slik at to eller flere stater har krav på de samme områdene i lys av den internasjonale loven (Amer 2002a).

Politiske motiver eller interesser bak konfliktene er mange. Som påpekt er suverenitet viktig. En stat ønsker å verne om territoriet den anser som sitt, og bevare sin autonomi. Dette henger blant annet sammen med nasjonal stolthet, noe som ofte danner grunnlag for staters sikkerhetspolitikk (Valencia 1995). Sikkerhetspolitikken rommer mer enn tradisjonelle militærpolitiske sikkerhetsspørsmål. Miljø sikkerhet er en "moderne" sikkerhetsform. Det henger sammen med ressurstilgang og ressursforvaltning. Mangel på klare bestemmelser for hvor mye man kan fiske, hvem som tar ansvar ved eventuelle ulykker som skaper oljesøl eller lignende, har konsekvenser for nabolandene. Bærekraftig forvaltning er nødvendig for å ivareta ressursene og miljø sikkerheten (Næss 1999; Næss 2002). Når man ser på de politiske aspektene ved konfliktene, må man ta i betraktning hva statene gjør. Noen av statene i konfliktene er mer villige til å finne løsninger enn andre. Noen bi- og multilaterale avtaler er trådt i kraft for forvaltning eller fordeling av områder i Sør-Kinahavet (Amer og Kivimäki 2002). Dette kommer vi tilbake til senere.

3.2 Konfliktlinjene og statenes begrunnelser

Malaysia, Brunei, Indonesia, Vietnam, Filippinene, Kambodsja, Thailand, Taiwan og Kina er i ulik grad deltakende i konfliktene i Sør-Kinahavet. Det mangler klare grenser maritimt. Fordeling av øyer og havområder mellom landene mangler også. Statene har forskjellig tilknytning til havet og de ulike konfliktene. Kina, Vietnam og Taiwan har de mest omfattende kravene i Sør-Kinahavet (Amer 2002a; Tønnesson 2000a).

Konfliktområdet som er mest betent er i forbindelse med Spratlyøyene (Amer 2002a). Her har flest stater overlappende krav og flest øyer er okkupert. Antall okkuperte øyer per stat i Spratlyområdet var i 1999: Kina 9, Vietnam 25, Malaysia 3, Taiwan 1 og Filippinene 8 (Odgaard 2002: 75). Brunei gjør krav på en øy, men har ikke okkupert den (Tønnesson 2000a). Disse øyene ligger så nær hverandre geografisk at de økonomiske sonene blir overlappende. Det er ikke funnet olje i sentrale felter av Spratlyøyene, men i ytre områder (ibid 2002b:56).

Kina og Taiwan krever de samme områdene i Sør-Kinahavet. Kina og Taiwan har likt syn på hva som er "kinesisk territorium", både i Sør-Kinahavet og generelt (Amer 2002a: 34). Taiwan anser seg som kinesisk (Republic of China), men ikke som en del av Kina (Peoples Republic of China) (Buzan og Wæver 2003:149). Taiwan og Kina argumenterer for rettigheter til Sør-Kinahavet ut fra kinesisk historie og hva de anser som kinesisk territorium. Begrunnelsene for kravene ligger i en kombinasjon av at dette er historiske farvann, og at områdene er kinesiske i henhold til internasjonal lov. Territoriene de krever er av den grunn innenfor kinesiske økonomiske soner. Områdene de krever utgjør størsteparten av Sør-Kinahavet, inkludert Tonkingulfen. Taiwan kontrollerer to øyer i Sør-Kinahavet. Kina har okkupert flere øyer enn Taiwan (Amer 2002a: 27-30).

Taiwan anses som en provins i Kina av statene i Sørøst-Asia. Sørøst-Asia har ingen egne diplomatiske forbindelser med Taiwan, kun med Kina (ibid: 35). Gjennom ASEAN har uoffisielle samtaler med Taiwan forekommet (Lee 1999: 40). I Workshop'ene om Sør-Kinahavet har samarbeid mellom Taiwan og ASEAN funnet

sted (Djalal 2000). Taiwan er ikke fysisk til stede i alle havområdene de krever, som Paraceløyene og i Tonkingulfen. Det øker ikke deres posisjon til å bli ansett som en uavhengig aktør i konfliktene (Amer 2002a: 35).

Blant de sørøst-asiatiske statene er det mange overlappende krav. Maritime grenser mangler flere steder. Alle statene i Sørøst-Asia er medlem av ASEAN. Singapore, Malaysia, Brunei, Indonesia, Vietnam, Filippinene, Kambodsja og Thailand er statene i Sørøst-Asia som grenser til Sør-Kinahavet. Av disse er Singapore den eneste som ikke er direkte involvert i de pågående konfliktene, annet enn som medlem av ASEAN. Burma og Laos er også medlem av ASEAN, men har ikke maritime grenser til Sør-Kinahavet.

Konkurrerende krav og beslagleggelsene av territorium deles inn i to grupper. De fleste kravene fra statene i Sørøst-Asia er basert på historiske krav, som i tillegg til historie gjelder suverenitet og koloniarv, eller internasjonal lov og økonomiske soner. Indonesia og Filippinene er øystater. Kravene deres begrunnes med "Archipelagic Principle". Dette prinsippet er basert på at økonomiske soner gjør seg gjeldende fra den ytterste av øyene innenfor staten (Amer 2002a: 28-29; Mak 1998: 110).

Vietnam er sammen med Kina og Taiwan en kravstor part i konfliktene. Vietnams krav gjelder Thailand- og Tonkingulfen. I tillegg er Vietnam en aktiv okkupant i Spratlyområdet. Kina og Vietnam har mange overlappende krav. En av deres største feider gjelder Paraceløyene. Vietnam gjør krav på Paraceløyene, som ble okkupert av Kina på 1970-tallet. I tillegg er Kina og Vietnam uenige om rettighetene til Tonkinbukten og Spratlyøyene. Kambodsja har overlappende økonomiske soner i Thailandbukten med Thailand og Vietnam. Kambodsja er ikke med i andre konflikter i Sør-Kinahavet. Thailand har overlappende krav med Malaysia, Vietnam og Kambodsja. Malaysia krever suverenitet over sin kystlinje langs fastlandet, langs Sabah og Sarawak, i Thailandgulfen og i sørlige deler av Spratlyområdet. Brunei krever 200 nautiske mil utenfor sin kystlinje, og revet Louisa ved Spratly. Indonesia kontrollerer en del øyer i Sør-Kinahavet. Filippinenes krav omfatter størsteparten av

Spratlyområdet, hvor de har okkupert flere øyer. I tillegg har Filippinene overlappende krav med Taiwan i havområdene nord i Sør-Kinahavet (Amer 2002a).

3.3 Samarbeid og konfliktløsning

Til tross for eller på grunn av konfliktene finnes det avtaler og samarbeid mellom statene som er involvert i konfliktene. Særlig har statene i Sørøst-Asia tradisjon for samarbeid gjennom ASEAN. Forholdet mellom Kina og de sørøst-asiatiske statene har gradvis forbedret seg etter den kalde krigen. Ifølge Ghoshal (2000) eksisterer det en kombinasjon av diplomati, bi- og multilaterale avtaler sammen med fysisk okkupasjon blant statene i Sør-Kinahavskonfliktene.

Kina og statene i Sørøst-Asia har et diplomatisk forhold, men forholdet har flere begrensninger. Kina ønsket lenge å ikke inngå multilaterale avtaler. De foretrakk bilaterale avtaler med hver enkelt stat i konfliktene. ASEAN er på sin side størst tilhenger av å forhandle som en enhet. ASEAN står sterkere sammen ovenfor Kina. Kina har deltatt i flere og flere multilaterale samarbeid om Sør-Kinahavet de siste årene (Tønnesson 2002a; Valencia 1995). Det eksisterer intet forhold mellom ASEAN eller individuelle stater i Sørøst-Asia og Taiwan politisk. Taiwans krav blir ansett som kinesiske krav, og ASEAN forholder seg derfor kun til Kina (Amer 2002a; Buzan og Wæver 2003).

Samarbeid preger avtalene knyttet til konfliktene i Sør-Kinahavet, mens det mangler løsninger på de fleste konfliktene. Det er en forbedring i forholdet mellom statene at de innfører multilaterale avtaler. I 2002 ble partene i konfliktene i Sør-Kinahavet, med unntak av Taiwan, enige om "Declaration of the Conduct of Parties in the South China Sea". Målet med avtalen er å regulere konfliktatferd og fremme fredelig benyttelse av Sør-Kinahavet. Avtalen er fulgt opp med blant annet samarbeid om felles oljesøking i Spratlyområdet (ASEAN 2004: punkt 10; ASEAN External Relations: punkt 1,5).

Enighet om grensesetting har funnet sted i noen områder i Sør-Kinahavet, blant annet i Tonkin- og Thailandbuktene (Amer 2002a; Tønnesson 2002a). Løsninger kom

mellom blant annet Malaysia og Thailand (1979), Vietnam og Kambodsja (1982), og Kina og Vietnam (2000) (Amer 2002a: 32-34). Som nevnt er det fortsatt mange uløste konflikter.

I de to neste kapitlene skal jeg fortolke konfliktene i lys av nyregionalismen og regional sikkerhetskompleksteori, for å finne konfliktenes betydning for regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia. Jeg begynner med nyregionalistisk analyse.

4. Analysedel 1: Konfliktenes betydning for regionalisering i lys av nyregionalismen

4.1 Nyregionalistisk regionalisering og Sør-Kinahavet

Konflikter, som de i Sør-Kinahavet, skaper i seg selv ikke regionalisering ifølge nyregionalistisk perspektiv. Konflikter er et av mange utgangspunkt for endringer som skaper regionalisering. Regionalisering skjer gjennom prosesser hvor forholdet mellom aktørene i en region endres. Endringer i retning av mer samarbeid, felles identitet og samhørighet skaper regionalisering. Hvis effekten av konfliktene i Sør-Kinahavet er endringer i retning av mer samhørighet og samarbeid i regionen, er det tegn på at konfliktene bidrar til regionalisering. Konflikter som vedvarer, og som ikke bidrar til at aktørenes forhold endres i retning av økt samarbeid, identitet og samhørighet er ifølge nyregionalismen ikke av betydning for regionalisering. Endringsprosessene viser hvorvidt konfliktene i Sør-Kinahavet har betydning for regionalisering. Endringsprosesser er av den grunn relevante i analysen i dette kapitlet (Schulz m.fl. 2001).

”The renewed trend of regionalism is a complex process of change occurring as a result of global, regional, national and local interactions, simultaneously involving state as well as non-state, market and society actors. It is not possible to decide which level is dominant, because actors and processes at various levels interact and relative importance differs in time and space” (Schulz m.fl. 2001: 5).

Regionalisering er en kompleks prosess hvor mange forhold spiller inn (ibid: 5). Jeg har valgt å inkludere prosesser og aktører som er hensiktsmessige for oppgavens formål i analysen. Prosesser hvor det foregår endringer i samarbeidsforhold blir tillagt mest vekt. Endringer innenfor identitet og samhørighet analyseres også, men i mindre grad enn samarbeid. I dette kapitlet skal jeg finne svar på hvorvidt konfliktene i Sør-Kinahavet har betydning for regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia i lys av nyregionalismen. Med andre ord; er det regionaliseringsprosesser i Sørøst- og Øst-

Asia med utgangspunkt i konfliktene i Sør-Kinahavet? Først blir global strukturs innvirkning på regionalisering ved Sør-Kinahavet analysert.

4.2 Global strukturs innvirkning på regionalisering ved Sør-Kinahavet

Globale strukturforandringer og globalisering har bidratt til regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia. Jeg skal først vise hvordan endringene i den globale strukturen ga rom for regionalisering mellom aktørene i konfliktene da den kalde krigen sluttet. Dette er et viktig utgangspunkt for å forstå hvorfor endringene i samarbeid etter den kalde krigen kunne forekomme. Videre i 4.2 skal jeg vise hvordan globalisering virker inn på regionalisering tilknyttet konfliktene i Sør-Kinahavet.

4.2.1 Nye politiske forhold og muligheter regionalt

Samarbeidsforholdene mellom statene i Sørøst- og Øst-Asia endret seg da den kalde krigen sluttet. Det er blant annet en konsekvens av globale strukturendringer. I Sørøst- og Øst-Asia ble det politiske landskapet endret etter den kalde krigen, men konfliktene er uforandrete. Ideologiske motsetninger globalt og regionalt, mellom kommunister og ikke-kommunister, preget forholdet mellom statene ved Sør-Kinahavet under den kalde krigen. Konfliktene i Sør-Kinahavet er ikke lenger preget av det ideologiske skillet. Det er nå større åpenhet og et bedre forhold mellom partene i konfliktene, til tross for at politiske forskjeller fortsatt finnes. Statene spiller i dag på nye lag med og mot hverandre (Alvstam 2001; Odgaard 2002; Öjendal 2001).

“ASEAN-China relations in the last decade have not always been easy. In fact, the relationship has seen its ups and downs. Before ties between ASEAN and China were formally established in 1991, they were marked by mutual suspicion, mistrust and animosity largely because of China’s support for the communist parties in ASEAN countries” (ASEAN 2004: punkt 3).

Styreformer og hvem som styrer i forskjellige stater har betydning for hvordan stater håndterer konflikter og for staters tilbøyelighet til samarbeid. Som det kommer frem i

sitatet ovenfor, var Kinas støtte til kommunistpartier i ASEAN under den kalde krigen en av grunnene til at forholdet mellom Sørøst- og Øst-Asia var dårlig. Statene i ASEAN var sterkt imot kommunismen, og ville ikke samarbeide med kommunistiske stater. At den globale kampen mellom ideologier hadde betydning for forholdet mellom nabostater regionalt, viser at global struktur er vesentlig for hva som foregår i regioner. Ulike styreformer finnes fortsatt blant statene omkring Sør-Kinahavet. Statene samarbeider allikevel i større grad nå enn tidligere, både innad i Sørøst-Asia og mellom Sørøst-Asia og Kina. Nå er alle statene i Sørøst-Asia med i ASEAN. De kommunistiske statene i Sørøst-Asia, Vietnam, Laos og Kambodsja, ble medlem av ASEAN mellom 1995 og 1999. Kina og statene i ASEAN samarbeider blant annet i ASEAN Regional Forum (ARF). Et mer åpent forhold hvor det er mulig med økt samarbeid og avtaler er en god forutsetning for regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia (Alvstam 2001; ASEAN 2004; Funston 2001; Öjendal 2001). Jeg vil kort komme inn på hvordan endringer i global struktur har gitt økt regional samhörighet og grunnlag for felles identitet i 4.5.2.

4.2.2 Regionalisering som svar på globalisering

Regionalisering i Sør-Kinahavsområdet kan man se som svar på globale interesser for ressursene som befinner seg i og i tilknytning til Sør-Kinahavet. Man står sterkere mot globalisering sammen enn alene. Mange velger derfor å samarbeide mot internasjonale krefter. Regionalisering oppstår som svar på globalisering fordi flere aktører i regionen finner det hensiktsmessig å stå samlet for å beskytte seg mot eller følge opp globaliseringskrefter (Bull 2004). I Sør-Kinahavsområdet finnes mange ressurser, som olje og gass. Ressursene er av betydning for statene ved Sør-Kinahavet og internasjonalt (Tønnesson 2002b). Økt behov for energiresurser nasjonalt og internasjonalt presser statene ved Sør-Kinahavet til gass- og oljeutvinning. Det er problematisk å utvinne ressursene fra Sør-Kinahavet så lenge det er juridiske uoverensstemmelser om territoriene der ressursene finnes (ibid: 57). På den ene siden skjerper press for utvinning konkurransen mellom statene og intensiverer konfliktene. Kina og Vietnam har for eksempel forsøkt å tiltrekke seg internasjonal oppmerksomhet for "sine" oljefelter for å få internasjonal støtte utenfra for å utvinne

olje i konfliktområder (ibid 2002a: 20). På den annen side er interessen for og påvirkningen fra det internasjonale markedet om å delta aktivt i internasjonal økonomi og handel, blant annet med på å få statene til å søke løsninger gjennom regionale samarbeid. Når regionale aktører forsøker å tilfredsstille internasjonale energibehov, svarer de på globaliseringen. De regionale aktørene knytter seg til det globale nettverket slik som forklart i 2.2.6, blant annet økonomisk. Kina, Filippinene og Vietnam startet i 2005 et samarbeid om felles oljeleting i Spratlyområdet. De statlige oljeselskapene fra de tre landene søker å sikre egne staters energibehov, og å delta på det internasjonale markedet med oljen (People's Daily 2005; RFA 2005). Mer om denne avtalen kommer senere. Økt samarbeid og felles beslutningsområder for stater leder til regionalisering. Samarbeidsprosessene denne avtalen om felles oljeleting bidrar med, er en del av regionaliseringsprosessene som er tilknyttet Sør-Kinahavet og globalisering. Samarbeid om ressurser blir slik sett en del av regionaliseringsprosesser. Med samarbeid oppnår man økt kontakt over grensene i områdene omkring Sør-Kinahavet. Samtidig beskytter aktørene seg mot globalisering eller svarer på globale interesser for ressurser som finnes regionalt (Bull 2004; Schulz m.fl. 2001). Globalisering skaper også regionalisering i Sør-Kinahavsområdet som en følge av at globalisering skaper økt samhörighet eller felles identitet mellom partene i konfliktene. Dette kommer jeg tilbake til i 4.5.5.

4.3 Inndeling av konfliktaktørene

Hva slags forhold statene i Sør-Kinahavskonfliktene har med hverandre, er av betydning for hvorvidt regionalisering forekommer eller ikke. Blant statene i konfliktene i Sør-Kinahavet forekommer både samarbeid og mangel på samarbeid. Som nevnt er økt samarbeid en av prosessene som skaper regionalisering. Når disse prosessene uteblir, hemmer det regionalisering. Partene i konfliktene i Sør-Kinahavet kan grovt deles inn i to grupper. Grupperingen er grovt inndelt, og unntak finnes. For eksempel forekommer samarbeid mellom alle aktørene. Denne todeling av konfliktdeltakerne oppstod på 1990-tallet. Tidligere spilte som nevnt også ideologisk tilhørighet en rolle for hvem som allierte seg med hverandre. Disse to gruppene består

av kinesiske versus sørøst-asiatiske krav. Dette kan påvirke regionaliseringen ettersom grupper med ulike krav har en høyere terskel for å øke samarbeid og skape felles identitet (Tønnesson 2002a: 17). Sørøst-Asias krav fremmes gjennom ASEAN. ASEAN forsøker å fremstå som en enhet utad, blant annet i forhold til å løse problemene i Sør-Kinahavet (Henderson 1999: 54). Statene i ASEAN er ikke homogene i forhold til konfliktene. Interne uenigheter om grensene i Sør-Kinahavet finnes også innad i Sørøst-Asia. ASEAN behandles hovedsakelig som en aktør videre i oppgaven, med utgangspunkt i deres forsøk på enhetlighet. Taiwans krav i Sør-Kinahavet er identiske med de kinesiske kravene, og baserer seg i stor grad på Kinas historie. Taiwan og Kina betraktes derfor av mange som å ha et felles krav, et kinesisk krav (Amer 2002a). Taiwan oppfattes som provins i Kina. Taiwan blir derfor utelukket fra de fleste forhandlinger og samarbeid om Sør-Kinahavet og konfliktene. Taiwan inkluderes derfor ikke til enhver tid videre i oppgaven. Konfliktaktørene deles grovt inn i to grupper, men uenighetene innad i gruppene må tas i betraktning. I neste del analyseres samarbeidsprosessene som konfliktene i Sør-Kinahavet skaper.

4.4 Samarbeid – Kjerneelement i regionaliseringen i Sørøst- og Øst-Asia

4.4.1 Fra rivaler til samarbeid: Regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia

“In every element of conflict there is always an opportunity for co-operation”

(Odgaard 2002: 1).

Hvis det i enhver konflikt finnes muligheter for samarbeid, er det muligheter for at enhver konflikt bidrar til regionalisering. Samarbeid er et av kjerneelementene i regionalisering, vel og merke hvis det skjer en endring fra lite eller ikke noe til mer samarbeid (Schulz m.fl.2001).

Öjendal (2000) hevder at regionalisering i Øst- og Sørøst-Asia står sentralt for å unngå og for å behandle politiske og økonomiske problemer. Samtidig anses det som et godt utgangspunkt for samarbeid at det allerede eksisterer politisk stabilitet. Det

skaper grobunn for regional utvikling. Samarbeid skaper muligheter for stabilitet i regionen, så vel som muligheter for regionalisering.

Regionalisering kan baseres på statenes persepsjon om andre aktører i konfliktene. Hva som oppfattes er avhengig av ulike aktørers utgangspunkt og syn på forholdene (Dokken 1997). Amer og Kivimäki (2002: 89) sier at det flere ganger er bevist i Sørøst- og Øst-Asia hvor viktig persepsjon av felles interesser, identitet og normer er for å forhindre konflikter. Workshop'ene er et bidrag til å øke bevisstheten på ulike forhold tilknyttet havet, blant annet i forhold til felles interesser mellom deltakerne i konfliktene uavhengig av statlig tilhørighet (Djalal 2000). Sør-Kinahavet er av felles interesse for statene i konfliktene, for eksempel i forhold til tilgang på olje. Ved at statene får felles persepsjoner om hvordan de bør forholde seg til hverandre for å utnytte havet og felles tilknytning til havet best mulig, for så å øke samarbeidet, er persepsjon om felles interesser med på å skape regionalisering.

Flere samarbeidsprosjekter har startet mellom statene som følge av konfliktene i Sør-Kinahavet etter den kalde krigen. I tillegg har intensiteten i mye av samarbeidet økt. Det tyder på at regionalisering finner sted. Jeg skal her vise endringer i samarbeid som er utledet fra konfliktene i Sør-Kinahavet, og hvordan det henger sammen med regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia. Samarbeidsprosjektene tilknyttet Sør-Kinahavet og konfliktene inkluderer statlige og sub-statlige aktører, og eksterne aktører som USA.

4.4.2 Sub-statlige regionaliseringsprosesser

“(..)it would be a major achievement for the region that we had decided to work together to transit the habit of confrontation into a habit of co-operation” (Djalal 2000: 5).

Samarbeid om Sør-Kinahavet på sub-statlig nivå har skapt prosesser som er del av regionaliseringen i Sørøst- og Øst-Asia. Dette ser man ved at “Managing Potential Conflicts in the South China Sea Workshop” fra og med 1990 har skapt økt

samarbeid mellom forskere, politikere og studenter fra alle statene som er med i konfliktene (ibid).

Workshop'ene har til hensikt å skape regionalt samarbeid som på sikt skal løse konfliktene. En av Workshop'ens initiativtakere, Djalal (2000: 5), ønsket *"To manage the potential conflicts by seeking an arena in which everyone could cooperate"*. Samarbeidet foregår av den grunn på saksområder tilknyttet Sør-Kinahavet som ikke er sensitive i forhold til konfliktene (Djalal 2000; Townsend-Gault 1999). Ved å unngå betente temaer, som for eksempel eierskap til Spratlyøyene, er det meningen at statene skal få positivt inntrykk av hverandre, og finne felles grunnlag for videre samarbeid. Forskningssamarbeid skal bedre kunnskapen om havet og dets ressurser, blant annet i forhold til sikker navigasjon og shipping, beskyttelse av miljøet i havet og havets mangfold (Djalal 2000; Næss 1999: 12; Townsend-Gault 1999). Utenom det rent forskningsmessige er målet å skape økt tillit og samhandling, forhindre potensielle konflikter og danne grunnlag for diplomati på statlig nivå (Djalal 2000; Ng m.fl. 2002). For å oppnå dette finnes blant annet arbeidsgruppen *"Conflict Building Management"* (Næss 1999: 4-5). Å ekskludere konfrontasjons- holdning, inkludere åpenhet og samarbeidsatferd er viktig i Workshop'ene (Djalal 2000). Regionalt samarbeid på sub-statlig og statlig nivå finnes, men konfliktene er ikke løst. Sub-statlige samarbeid er en direkte effekt av Workshop'ene. Statlige samarbeid kan være en følge av at Workshop'ene har dannet grunnlag for å samarbeide på statlig nivå, men andre forklaringer finnes også. Statlige samarbeid blir tatt opp senere i kapitlet.

Det er ikke et mål at deltakerne i Workshop'ene skal løse konfliktene. Deltakerne skal bidra med *"To develop confidence building measures or processes so that the various claimants would be comfortable with one another"* (Djalal 2000: 5). Da kan statene løse konfliktene senere når de har skapt tillit mellom hverandre, eventuelt kan statene finne andre løsninger som alle er enige om. Workshop'ene er ment for å snu konfliktene til noe som vil gagne alle; samarbeid (ibid: 5). Da Workshop'ene begynte i 1990, ble det ansett som positivt at Kina ville delta i uformelle diskusjoner om Sør-Kinahavet med de andre partene i konfliktene. Kina har vært mindre villig til

multilateralt samarbeid enn andre stater i konfliktene. I 2000 skrev Djalal (2000: 10) at ”*China still refuses to discuss the issue formally or internationally*”. Samarbeidsprosjektene i Workshop’ene bidrar til å danne et grunnlag for videre samarbeid blant partene i konfliktene. Etter 2000 har samarbeidsforholdet mellom Kina og Sørøst-Asia forbedret seg (mer om dette kommer senere i kapitlet). Samarbeid de i mellom omfatter nå også multilateralt, statlig samarbeid. Workshop’ene er det eneste multilaterale fora hvor Taiwan deltar (ibid). Taiwan er ikke invitert til å delta i statlige samarbeid som pågår tilknyttet Sør-Kinahavet. Workshop’enes hensikt med å danne grunnlag for videre samarbeid, også på statlig nivå, med alle partene i konfliktene er ikke vellykket når det gjelder Taiwan. Dette målet har derimot vært vellykket blant de andre statene i konfliktene.

Relasjoner går oppover og nedover gjennom Workshopene, noe som bidrar til at samarbeidsprosessene skaper regionalisering ”oppover” og ”nedover” mellom ulike nivåer. Det spesielle med ”track two” er at de er på sub-statlig nivå, som knytter statlige og ikke-statlige aktører sammen på et mellomnivå. I Workshop’ene er forskere fra universiteter i ledelsen i for eksempel miljøprosjekter. Statsledere eller andre som ønsker å delta som privatpersoner er aktive i de forskjellige arbeidsgruppene til Workshop’ene. Samarbeidet bidrar til å utdanne dem som deltar på de saksområdene det studeres og forskes på. Samtidig bidrar det med å skape grunnlag for samarbeid mellom aktører som offisielt er mot hverandre fordi statlige interesser kolliderer. Koblinger mellom statlige og ikke-statlige representanter i Workshop’ene skapes på et uformelt nivå (ibid). Det understrekes av ”The South China Sea Informal Working Group” (UBC Law Faculty): alle som deltar i workshopene må gjøre det som privatpersoner og ikke i offentlig ærend. Forholdet mellom statlige og ikke-statlige aktører i Workshop’ene finner man også ved at arbeidsgruppene forsøker å danne grunnlag for saker som statene kan implementere senere, for eksempel ved å lage handlingsplaner for miljøet (Næss 1999). ”Nedover” fra sub-statlig til ikke-statlig nivå inkluderes for eksempel studenter ved de respektive universitetene som deltar i forskningssamarbeid. Arbeidsgruppen for vitenskapelig marineforskning har arrangert to store ekspedisjoner (til Anambas i 2002 og Palawan i 2004) for å sette arbeidet ut i praksis (Djalal 2000; Ng m.fl. 2004). Her deltok både forskere og

studenter. I tillegg til det faglige utbyttet samarbeidet gir, fører samarbeidet til at det utvikles menneskelige relasjoner mellom deltakerne fra statene ved Sør-Kinahavet. Ng m.fl. (2004: 7) uttalte etter ekspedisjonene at *"The Workshop on Managing Potential Conflicts in the South China Sea has initiated an expedition which has contributed to improving ties and scientific exchange between the region's scientists. The collaboration that ensued have extended beyond the expedition material as contacts were established between institutions in the region"*. Ekspedisjonene ble oppfattet som positive både i forhold til det forskningsmessige, og i forhold til å skape samarbeid og tettere bånd mellom forskere og statsledere (ibid). Dette danner grunnlag for videre fellesskap mellom disse aktørene, ikke-statlig, sub-statlig eller statlig. Workshop'ene har skapt samarbeid på sub-statlig nivå. Prosessene viser at regionalisering forekommer i tilknytning til samarbeid på sub-statlig nivå.

4.4.3 Konfliktenes innvirkning på statlige samarbeid

Samarbeid og sammenstøt – Konfliktenes Janus-ansikt

Både sammenstøt og samarbeid er til stede blant de involverte i konfliktene i Sør-Kinahavet. Noen skritt går i retning av regionalisering, andre ikke. På 1990-tallet var det en kombinasjon av tilløp til samarbeid og sammenstøt i forbindelse med Sør-Kinahavskonfliktene. På 1990-tallet ble formelle og uformelle samtaler gjennomført for å forsøke å finne løsninger på konfliktene. På samme tid skjedde flere sammenstøt mellom marinen, fiskere og kystvakten. Blant annet var det flere sammenstøt mellom Vietnams kystvakt og thailandske fiskebåter (Tønnesson 2002a: 18). I 1999 senket den filippinske marinen en kinesisk fiskebåt (Møller 2002: 63). Slike hendelser forhindrer fremdriften for samarbeid og konfliktløsning. I samme tiår foregikk det et kappløp om å okkupere øyer, og å få fysisk kontroll over disse. Kina og Vietnam pekte seg ut ved å ha en mer aggressiv holdning enn andre (Tønnesson 2002a). Konfliktene bidrar både til samarbeid og sammenstøt, og har slik sett et Janus-ansikt. På den ene siden er konfliktene av betydning for regionalisering gjennom samarbeid, og på den annen side er de av betydning for at uoverensstemmelsene opprettholdes og skaper hindringer for regionalisering. Ifølge nyregionalismen er det konfliktenes betydning for endringer til økt samarbeid som gir regionalisering.

“There is an unstable security situation with immature security arrangements” (Öjendal 2000: 5). Utsagnet er myntet på hele Sørøst- og Øst-Asia, og er ikke direkte rettet mot forholdene i Sør-Kinahavet. Dette stemmer til en viss grad ettersom samarbeidsavtaler for Sørøst- og Øst-Asia er kommet i havn, men hvorvidt de overholdes varierer. Hettne (2005: 277) sier at Øst-Asia har et lavt nivå av institusjonell regionalisering, spesielt på det sikkerhetsmessige saksområdet. Dette er kompensert for av tette økonomiske nettverk, for eksempel gjennom Asia Pacific Economic Co-operation (APEC). ASEAN er ofte ansett som et unntak når det gjelder institusjonell organisering av stater i Øst-Asia. ASEAN har lang tradisjon som organisasjon. Ifølge Öjendal (2001: 170) har Sørøst-Asia en høy grad av regional samhandling. Graden av samhandling mellom Kina og Sørøst-Asia er lavere enn i ASEAN, men har økt etter den kalde krigen. Dette tyder på at det er regionalisering i Sørøst-Asia, og mellom Sørøst-Asia og Kina. Regionaliseringen er muligens dypere i Sørøst-Asia, tatt institusjonell samhandling i betraktning. Endringer i samarbeidsforholdene i Sørøst-Asia vil først bli analysert, før samarbeidsendringer hvor ASEAN og Kina er involvert blir fortolket.

Fra ”Balkan-situasjon” til sterkt samarbeid i Sørøst-Asia: Regionalisering gjennom ASEAN

“The Southeast Asian security situation was so grim during ASEAN’s early years that the international media often linked the region to the Balkans” (ASEAN – Politics and Security 13.3.2006: “Enlightened Regionalism”). Forholdet mellom statene i Sørøst-Asia har forbedret seg mye siden 1967. Endringer i den politiske og geopolitiske situasjonen etter den kalde krigen ga rom for ASEANs utvidelse. ASEAN består nå av alle de sørøst-asiatiske statene. Det var utenkelig da organisasjonen startet i 1967 (ASEAN 27.2.2006). Endringer i retning av mer samarbeid viser at regionalisering har funnet sted i Sørøst-Asia. Dette gjelder samarbeid som er knyttet til konfliktene i Sør-Kinahavet og på andre saksområder. En del av prinsippene i ASEANs samarbeid generelt har betydning for ASEANs samarbeid og måte å forholde seg til konfliktene i Sør-Kinahavet på. Jeg går av den grunn også inn på samarbeidsforhold i ASEAN som ikke er direkte knyttet til samarbeid om konfliktene i Sør-Kinahavet, men som har betydning for disse.

Et av ASEANs fundamentale prinsipper er "*Settlement of differences or disputes by peaceful manner*" (ASEAN 27.2.2006: "Fundamental Principle"). Statene i ASEAN møter allikevel noen skjær i sjøen. Det er ingen fullstendig konfliktløsning mellom statene i Sørøst-Asia. Flere sørøst-asiatiske stater krever territorium i Thailandbukten, og har territoriale krav til Spratly- og Paraceløyene (Amer 2002a). Et annet av ASEANs mål er "*to promote regional peace and stability through abiding respect for justice and the rule of law in the relationship among countries in the region*" (ASEAN 27.2.2006: "Objectives" punkt (ii)). Å være fredelige ovenfor hverandre har ASEAN i stor grad lyktes med. ASEAN har blant annet igangsatt "Joint Development Zones" i Thailandgulven mellom Vietnam og Malaysia og mellom Malaysia og Thailand. I sonene deler statene området. Statene kan blant annet fiske i felles soner (Amer 2002a: 36-37; Tønnesson 2002b: 58). Det har skjedd væpnede konfrontasjoner mellom sørøst-asiatiske stater. Som nevnt ovenfor har voldelige sammenstøt blant annet skjedd mellom Thailand og Vietnam (Tønnesson 2002a). ASEAN har allikevel kommentert at "*Through political dialogue and confidence building, no tension has escalated into armed confrontation among ASEAN members since its establishment more than three decades ago*" (ASEAN 27.2.2006: "Political Cooperation"). ASEANs interne konflikter hindrer dem til tider fra å ha en røst utad. Landene i ASEAN forsøker å fremstå som homogene. Til tider har det vært problematisk for ASEAN å komme til enighet med Kina, fordi interne uenigheter har skint igjennom (Henderson 1999; Tønnesson 2002a). ASEAN opprettet i 1992 "Declaration on the South China Sea" for Sørøst-Asia. En av begrunnelsene var "*Like many other parts of the world, Southeast Asia faces territorial disputes among its members and nearby states. In these disputes ASEAN has consistently pursued a policy of cooperation in seeking the peaceful settlement of differences*" (ASEAN 13.3.2006: "Recent Issues and Concerns"). Avtalen "(..)represents one of the most remarkable demonstrations of political solidarity among ASEAN members on strategic issues of common concern" (ASEAN 13.3.2006: "Recent Issues and Concerns"). Avtalen ble i tillegg til behovet for å samarbeide om fredelig konfliktløsning, blant annet opprettet for å holde en felles front ovenfor Kina angående konfliktene (Møller 2002: 63). Statene i Sørøst-Asia har blant annet en felles

interesse av å beskytte seg mot Kina, og det er en faktor som styrker samarbeidet deres. Dette kommer jeg tilbake til senere.

I lys av konfliktene i Sør-Kinahavet finnes både samhandling og stridigheter i Sørøst-Asia. Uenigheter i Sør-Kinahavet er et mulig hinder for at samarbeid går i dybden. Det avkrefte av ASEAN med utsagnet *“As ASEAN cooperation has reached maturity beyond exchange of best practices among Member Countries, ASEAN development cooperation activities are now geared toward **achieving greater and deeper regional integration**”* (ASEAN Projects (1.5.2006): “Current Focus”). Av utsagnet ser man at samarbeid og forbedring av forholdet i ASEAN er sentralt for videre samhandling i organisasjonen.

Regionen Sørøst-Asia har taklet sin potensielle ”Balkan-situasjon” ved å samarbeide. ASEANs felles mål er fred og stabilitet i regionen. Alle statene i Sørøst-Asia er medlemmer i ASEAN, og har skrevet under på å samarbeide om å skape fred i forbindelse med Sør-Kinahavet. I uttalelser fra ASEAN legges det som en vil ha sett ovenfor vekt på regional fred, samarbeid og et bedre forhold. Dette oppnås blant annet gjennom konfliktløsning, tillit og dypere integrering. Det økte samarbeidet og inkluderingen av alle de sørøst-asiatiske statene etter den kalde krigen viser at når det gjelder samarbeid er det klare tegn på regionalisering i Sørøst-Asia.

Fra bilateralt til multilateralt samarbeid mellom Kina og ASEAN

Regionaliseringsprosessene i Sørøst- og Øst-Asia skyldes blant annet endringer i Kinas holdning til multilateralt samarbeid. Forholdet mellom Kina og ASEAN har endret seg etter den kalde krigen. Fra total mangel på samarbeid under og rett etter den kalde krigen, finnes det nå ulike avtaler og samarbeidsprosjekter. Kina deltar i samarbeid med de sørøst-asiatiske statene, og forholdet har forbedret seg. ASEAN og Kina er i dialog på ulike områder. Det skaper samhold i regionen og økt samarbeid.

Etter den kalde krigen er Kinas holdning til samarbeid endret. Tidligere er det kommentert at *”Men konflikten er ikke uløselig. Kina har nøkkelen til å løse den. Hvis Kina bestemmer seg for et mer aktivt og konstruktivt diplomati, er jeg sikker på at de andre statene vil forhandle”* (Tønnesson 2000c: 1). Selv om konfliktene ikke er

løst, er Kina mer aktiv i forhold til Sør-Kinahavet ovenfor Sørøst-Asia enn tidligere. Endringer i Kinas holdninger har gjort et samarbeid mellom Kina og ASEAN mulig. Regionalisering er av den grunn også mulig, ettersom samhandling nå finner sted. Et element som forklarer Kinas holdningsendring i forhold til samarbeid med de sørøst-asiatiske partene i konfliktene i Sør-Kinahavet, er at en aggressiv holdning til konfliktene kan skade Kinas økonomiske vekst (Stenseth 2000). Sørøst-Asia er en viktig handelspartner for Kina. Forverring av konfliktene er negativt også økonomisk, og ikke kun i militær sikkerhetsbetydning. Samarbeid bidrar til å sikre egne og felles interesser for statene. *"ASEAN and China must co-exist and share the responsibility of making our region a better place"* (ASEAN 2004: punkt 21). Statene i Sørøst-Asia og Kina har flere felles interesser. Felles interesser er tilknyttet Sør-Kinahavet, økonomisk vekst og regional sikkerhet. Felles interesser er et godt utgangspunkt for regionalisering, fordi felles interesser er i tilknytning til konfliktene i Sør-Kinahavet med på å øke samarbeid.

På begynnelsen av 1990-tallet var bilaterale møter den eneste formen for fora Kina ønsket å delta i, hvor det ble holdt diskusjoner om konfliktene med andre involverte parter (Swanström 1999: 121-123; Tønnesson 2002a). ASEAN ønsker derimot å stå samlet i diskusjoner med Kina om Sør-Kinahavet. ASEAN har i mindre grad vært villig til å inngå bilaterale avtaler med Kina (Tønnesson 2002a). Samholdet i ASEAN er som nevnt tidligere, blant annet basert på at medlemmene står sammen mot Kina. En grunn til dette er at ASEAN står sterkere samlet mot Kina, som er en mektig aktør i regionen, hvis konfliktene tilspisses (Møller 2002).

En endring skjedde i Kinas holdning fra midten av 1990-tallet. Endringen gikk fra å utelukkende ønske bilaterale diskusjoner med enkeltstater, til å møte de sørøst-asiatiske statene samlet. Kina startet med å diskutere Sør-Kinahavs spørsmål i ASEAN Regional Forum, på møter mellom ASEAN og Kina, og i de sub-statlige Workshop'ene. Spørsmål som er relatert til konfliktene ble tatt opp i ARF. Dette kan sees som en myk overgang til samhandling i multilaterale fora. ARF er multilateralt og formelt, men har en lav grad av institusjonalisering (Tønnesson 2002a: 19). Det kan føles mer komfortabelt for partene å diskutere i mindre formelle fora, som ARF,

blant annet for å unngå å gå inn i forhandlinger hvor formelle løsninger er forventet, eller hvor utfallet er bindende.

**“Høydepunktet” for regionalisering mellom Sørøst- og Øst-Asia:
“Declaration of the Conduct of Parties in the South China Sea”**

Regionalisering i tilknytning til konfliktene i Sør-Kinahavet nådde et høydepunkt i 2002. Da ble partene i konfliktene enige om en avtale som regulerer deres atferd i Sør-Kinahavet. På 2000-tallet har ASEAN og Kina inngått flere avtaler om konfliktene i Sør-Kinahavet. Dette er et positivt tegn på at regionalisering er i fremmarsj mellom Sør-Kinahavsstatene.

I 2002 inngikk Kina og ASEAN avtalen “Declaration of the Conduct of Parties in the South China Sea” (DoC). Taiwan står utenfor denne avtalen. Avtalen er en videreføring av den ASEAN inngikk om Sør-Kinahavet i 1992. Utgangspunktet for “Declaration of the Conduct in the Parties of the South China Sea” er *“recognising that any conflict in the South China Sea could directly affect peace and stability in the region, ASEAN issued a declaration “urging all parties concerned to exercise restraint in order to create a positive climate for the eventual resolution of all disputes.”*” (ASEAN – Politics and Security 13.3.2006: ”Recent Issues and Concerns”). Avtalen er et forsøk på diplomatiske forbindelser mellom landene med tilknytning til Sør-Kinahavet. Avtalen skal også regulere statlig atferd i havet for å sikre stabilitet (ASEAN External Relations 13.3.2006). Avtalen har et klart mål om å styrke det regionale forholdet. Det ble avgjort å skape et politisk samarbeid som forplikter til sikkerhet, stabilitet og fred (de Castro 6.11.2002). I DoC er det kommet frem til hva partene blant annet kan gjøre i forhold til oljevirkosomhet. Det er også blitt utarbeidet en ”code of conduct” som inkluderer at det ikke skal bygges på øyene før territoriale konflikter er løst. Flere har brutt den sistnevnte avtalen i DoC. Blant annet har Malaysia og Vietnam åpnet for turister. Totalt fem stater har militære stasjoner på øyene (Boyd 4.9.2004). I etterkant av denne avtalen ble det i *Asia Times* uttalt at avtalen symboliserer en ny fremgang for forholdet mellom Kina og ASEAN (de Castro 6.11.2002). Videre ble det hevdet at avtalen signaliserer en ny tillitt

mellom partene. Avtalen er den første i sitt slag mellom Kina og ASEAN. Konfliktene har skapt behovet for denne avtalen. Uten konflikter i Sør-Kinahavet ville ikke et samarbeid som søker stabilitet og atferdsregulerer vært nødvendig. *“Cooperation based on the principles of mutual trust, respect, equality and mutual gains to create conditions that will benefit the people of both regions”* (ASEAN 2004: punkt 2). Samarbeidet som DoC innebærer, kan styrke partenes regionale samhörighet. Avtalen er et direkte resultat av konfliktene i Sør-Kinahavet og bidrar til regionalisering fordi statene har økt sitt samarbeid som en følge av konfliktene.

Workshop’enes mål er blant annet at ”second-track”-samarbeid skal lede til statlig samarbeid (Djalal 2000). Med DoC er samarbeid på regjeringsnivå som regulerer konfliktatferd i havet etablert. Hvorvidt det er Workshop’ene som har ledet til *“Declaration of the Conduct of Parties in the South China Sea”* er vanskelig å si. Men Workshop’ene kan ha hatt en rolle for å danne et samarbeidsgrunnlag i regionen. Det styrker regionaliseringen i Sørøst- og Øst-Asia at det foregår endringer i retning av mer samarbeid på sub-statlig og statlig nivå.

I dokumentene fra ASEAN - China ”Plan of Action” i 2003 (ASEAN External Relations; punkt 1.5.1) ser man at partene tenker region i forhold til å implementere DoC. Det hevdes her at ved å gjennomføre DoC fremmes regional stabilitet og samarbeid. Det er også målet med DoC. Dette viser at ASEAN og Kina vil forbedre forholdene blant statene i regionen med utgangspunkt i Sør-Kinahavet. Dette kan man se som et viktig element i regionaliseringen i Øst-Asia.

“Declaration of the Conduct of Parties in the South China Sea” ble fulgt opp av at Kina signerte avtalen *”Treaty of Amity of Friendship and Co-operation”* (TAC) i 2003. *“China’s accession to the TAC is conducive to the long-term stability and development of relations between China and ASEAN as well as the maintaining of the region’s peace and stability”* (China View 8.10.2003). En lignende avtale kalt *”Treaty of Amity and Co-operation in Southeast Asia”* har vært gjeldene for ASEAN siden 1970-tallet. Taiwan er heller ikke med i *”Treaty of Amity of Friendship and Co-operation”* (Bajpae 2.3.2005). *”Treaty of Amity of Friendship and Co-operation”*

legger ikke kun vekt på konfliktene i Sør-Kinahavet, slik som “Conduct of Parties in the South China Sea” gjør. At det inngås to avtaler som skal sikre fred og stabilitet i regionen på ett år, er et bra tegn for regionens utvikling. Det viser en endring i forholdet til aktørene i retning av økt samarbeid. Dette viser oss at regionalisering foregår i tilknytning til Sør-Kinahavet. En av konfliktaktørene, Taiwan, er utelatt fra de statlige samarbeidsavtalene. Taiwan er ikke med i regionaliseringen som har skjedd blant statene i konfliktene i Sør-Kinahavet.

Gjennomføring av avtalene

Gjennomføring av DoC styrker trolig samarbeid i Sør-Kinahavet. Når tiltak settes i verk, beviser det at avtalen ikke kun er ”store ord” fra myndighetene, men det viser at dette er gjennomførbart. At samarbeidsavtaler omsettes fra papiret og ut i praksis styrker trolig forholdet mellom partene i Sør-Kinahavskonfliktene.

”*This is a historic event because it is the first, it is the breakthrough in implementing the provisions of the Code of Conduct in the South China Sea” that was signed in 2002 by China and the 10-member Association of Southeast Asian Nations (ASEAN)*” (Filippinenes president Arroyo, uttalelse i RFA 14.3.2005). Kina, Vietnam og Filippinene avtalte i mars 2005 felles oljeleting i Spratlyområdet. Avtalen om felles oljeleting er det første statlige samarbeidet som iverksettes i Sør-Kinahavet mellom ulike parter i konfliktene. Denne avtalen følger opp intensjonene i DoC og TAC fra 2002 og 2003. At samarbeid i realiteten også iverksettes, og ikke kun er en avtale med usikkert utfall eller gjennomførbarhet, er positivt. Statenes nasjonale oljeselskaper står bak avtalen om felles oljeleting og forskning på oljeressurser i Spratlyområdet (People’s Daily 2.9.2005; RFA 14.3.2005). Oljeselskapene har uttalt at de skal *“contribute to the transformation of the South China Sea into an area of peace, stability, cooperation, and development in accordance with the 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea and the 2002 ASEAN-China declaration on the conduct of parties in the South China Sea”* (RFA 14.3.2005). Dette tyder på at tilliten mellom statene har økt, og at tilliten er gjensidig mellom Vietnam, Filippinene og Kina. Avtalen ble betegnet som et diplomatisk gjennombrudd for sikkerhet og fred i regionen. Slik sett er avtalen et viktig ledd i regionalisering, ettersom avtalen om

felles oljeleting viser økt samarbeid og er med på å øke samhørigheten mellom statene. (People's Daily 2.9.2005; RFA 14.3.2005). Avtalen gjelder felles oljeleting mellom tre av de seks statene som er i konflikt i Spratlyområdet. Brunei, Taiwan og Malaysia står utenfor avtalen om felles oljeleting, og har ifølge RFA (14.3.2005) ingen motforestillinger til avtalen, til tross for at de er involvert i konfliktene i Spratly. Hvordan de som holdes utenfor avtalen vil forholde seg til oljeleting i Spratlyområdet i fremtiden, vil få betydning for hvor stor endring i samarbeidet denne avtalen får. Avtalen kan også lede til økt spenning mellom de som er inkludert og de som står utenfor avtalen. Jeg har ikke funnet eksempler på at avtalen har ledet til spenninger mellom de som er involvert og de som står utenfor etter at avtalen ble inngått i mars 2005. Det tyder på at DoC er gjennomførbar, og bidrar til regionaliseringsprosesser med økte samarbeid.

4.4.4 USAs påvirkning på regionaliseringen i Sør-Kinahavsområdet

USAs rolle som global makt med interesser i Sør-Kinahavet påvirker regionaliseringen i Sørøst- og Øst-Asia. USA medvirker blant annet til mer samarbeid mellom regionale aktører i Sørøst- og Øst-Asia, også i forbindelse med konfliktene i Sør-Kinahavet. Det økte samarbeidet skaper blant annet regionalisering.

USA er tilstedeværende som maritim makt i Sør-Kinahavet. De har baser blant annet i Singapore og på Filippinene (Tønnesson 2002a: 19-20). Tønnesson (2002a: 21) bemerket i 2002 at *"If China decides to enter a process of conflict resolution in the South China Sea, one of the main motives will be to forestall active US involvement"*. Ifølge Öjendal (2000: 8) var USAs nye rolle etter den kalde krigen å assistere statene i Øst-Asia i å bygge et regionalt sikkerhetsarrangement, hvor partene står sammen uten at USA er aktiv. Det tok tid før statene i Sørøst- og Øst-Asia kom sammen om avtaler for Sør-Kinahavet. Som Djalal (2000) kommenterte var Kinas vilje til multilateralt samarbeid tidligere ikke til stede. Tønnesson (2002a) antok at Kina ville unngå USAs engasjement for å løse Sør-Kinahavskonfliktene. Kina foretrakk å komme USA i forkjøpet når det gjelder konfliktene. At Kina og ASEAN ble enige om "Declaration of the Conduct of Parties in the South China Sea" er et mulig utfall

av Kinas "frykt" for USAs engasjement. Statene i Sørøst-Asia hadde fra før en avtale om Sør-Kinahavet uten Kina. USA medvirket i regionaliseringen i Sørøst- og Øst-Asia hvis Kinas holdning til samarbeid om konfliktene i Sør-Kinahavet endret seg for å unngå at USAs engasjement. USA har kanskje bidratt med å danne utgangspunktet for regionale sikkerhetsarrangementer, da USA er med i blant annet APEC og ARF med stater fra Sørøst- og Øst-Asia. ARF er det første multilaterale forum hvor Kina og ASEAN møttes og diskuterte sikkerhetsspørsmål. Etter hvert har Kina og ASEAN, som sett tidligere i kapitlet, inngått avtaler og samarbeid på egen hånd. Andre faktorer kan også spille en rolle i dette, men USAs assisterende rolle er en mulig forklaring på at regionalt samarbeid angående konfliktene i Sør-Kinahavet mellom Kina og ASEAN har kommet i gang. Kinas frykt for innblanding fra USA er en mulig grunn til at samarbeid mellom statene i konfliktene er økt (Tønnesson 2002a; Öjendal 2000). Kina ønsket å fylle "plassen" til supermaktene etter den kalde krigen, blant annet som maritim makt. At USA fortsatt er "til stede" i regionen kan hindre dette (Tønnesson 2002a). Samtidig er USAs tilstedeværelse med på å fremme regionaliseringen ved at USA påvirker til at Kina og andre parter i konfliktene samarbeider. Gjennom regionalt samarbeid oppnår de regionalisering, og unngår USAs aktiviteter i Sørøst- og Øst-Asia.

Regionalisering oppstår som sett i 4.4 gjennom økt samarbeid. I tillegg er blant annet økt samhørighet og felles identitet med på å skape regionalisering. Det skal vi se på i neste del.

4.5 Regionalisering gjennom økt samhørighet og felles identitet

Jeg skal her vise betydningen av konfliktene for regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia når det gjelder endringsprosesser i retning av mer samhørighet og identitet på ulike saksområder.

4.5.1 Konfliktenes innvirkning på endringer i samhörighet og identitet

Økt samhörighet mellom aktører i Sørøst- og Øst-Asia eller andre regioner, er blant annet med på å skape regionalisering. Samhörighet er en følelse av å høre sammen med andre. Ulike oppfatninger ligger i det å høre til. Man skiller mellom "vi" og "andre". Man har en identitet som knytter en til visse elementer og ekskluderer andre fra tilhørighet til disse elementene. For eksempel har statene ved Sør-Kinahavet en oppfatning om at havet tilhører dem. Det skiller Kina fra Mongolia, som ikke er tilknyttet Sør-Kinahavet. Identitet vil si å skille "oss" fra "andre" (Slocum og Langenhove 2005). Samhörighet har man oftest til dem som er på egen side av saken, for eksempel: en kineser har samhörighet med alle kinesere fordi de har felles historisk bakgrunn. Hvorvidt statene eller andre aktører føler samhörighet eller har felles identitet henger ofte sammen. Det henger også sammen med andre forhold, som type og tyngde i samarbeid som eventuelt foregår eller likhet i språk og levemåte, fordi det gjør en mer ensartet som befolkning. Hittil i kapitlet er det vist at det har forekommet endringer i retning av økt samarbeid i Sørøst- og Øst-Asia. Dette skaper regionalisering. Samarbeid er med på å danne grunnlag for at det også skjer endringer i forhold til økt samhörighet og identitet.

Ifølge Slocum og Langenhove (2005) har man ofte flere identiteter. Dette stemmer overens med Schulz m.fl. (2001: 254) kommentar om at man skaper en regional identitet parallelt med den nasjonale. Den regionale identiteten er ikke nødvendigvis en konkurrent til den nasjonale eller andre identiteter. Etersom nasjonalismen har stått sterkt i Øst-Asia, er det vanskelig å utkonkurrere den nasjonale identiteten. Det at man har flere identiteter parallelt åpner for at flere også tar til seg det som er regionalt, og også identifiserer seg med regionen (Schulz m.fl.2001; Slocum og Langenhove 2005). For eksempel identifiserer Sør-Kinahavsnaabene seg med hverandre. Økt samhörighet til for eksempel andre medlemmer i ASEAN eller i Sør-Kinahavs Workshop'ene kan bidra til å skape eller øke felles identitet.

4.5.2 Økt samhörighet og identitet påvirket av global struktur

Ved globalisering eller endringer i den globale strukturen kan det på regionalt nivå bli sterkere samhörighet og felles regional identitet. Det har forekommet i Sørøst- og Øst-Asia.

Endringen fra en bipolar til en unipolar maktstruktur ga rom for økt identitetsfølelse i regionene. Endringer i den globale strukturen etter den kalde krigen har gitt rom for en regional identitet. Den bipolare maktstrukturen globalt dempet veksten av regioner og regionale identiteter under den kalde krigen. Regionene er ikke så sterkt overvåket av supermakter etter den kalde krigen. Det har gitt regionene friere tøyler til egen utvikling. Forholdet mellom ASEAN og Kina har forbedret seg, og det styrker deres tilknytning og samhörighet til hverandre. Utviklingen går i retning av regional identitet eller økt samhörighet innad i Sørøst- og Øst-Asia (Fawcett 2005: 29-30). Samhörigheten i Sørøst-Asia er ifølge ASEANs dokumenter (ASEAN Politics and Security 13.3.2006: "Achievements in Political Collaboration") styrket etter den kalde krigen, ettersom "*The region is no longer divided between ASEAN and non-ASEAN, between mainland and maritime Southeast Asia*".

4.5.3 "ASEAN way" eller "Asian way"?

Regional identitet og samhörighet baseres blant annet på forhold som felles statlige verdier. Samhörighet stammer også fra kulturelt baserte verdier og normer, så vel som at samhörighet er politisk eller økonomisk betinget. Begrepet 'Asian values' eller å gjøre ting 'the Asian way', eller 'the ASEAN way' er benyttet av flere (Amer og Kivimäki 2001; Bessho 1999; Mak 1998; Swanstrøm 1999; Öjendal 2001). "Asian Values" er basert på hvordan flere sørøst- og øst-asiatiske stater styres (Öjendal 2001: 158). Selv om det eksisterer mange ulike styreformers i disse statene, så har det vært en tendens til likheter i det politiske verdisystemet. Et felles verdigrunnlag er kilde til identitet og samhörighet. Det er for eksempel i Sørøst-Asia satt en standard for samhandling, ved at ASEAN ønsker fredelige konfliktløsninger (Bessho 1999; Öjendal 2001). Bessho (1999: 39) kommenterer at ASEANs fremgangsmåte for å skape en stabil region, har fremmet en felles identitet og skapt en enhet ut av

mangfoldet i regionen. Gitt at "the Asian way" eller "the ASEAN way", alt etter om man inkluderer Kina eller ikke, bidrar til økt samhørighet. Da kan dette også gi en identitet som en del av det regionale, og ikke kun den etniske gruppen, religionen eller staten man tilhører.

4.5.4 Felles trusler skaper regionalisering

Kina som trussel for ASEAN – Regional samhørighet i Sørøst-Asia

Kina skaper regionalisering i Sørøst-Asia ved at landet er en trussel som alle statene i Sørøst-Asia samler seg om. Kina styrker samhørigheten til ASEAN ettersom Kina oppfattes som en trussel i flere tilfeller, for eksempel i konfliktene om Spratlyøyene. ASEAN var i begynnelsen en organisasjon for ikke-kommunistiske stater i Sørøst-Asia. Nå står statene i ASEAN som en samlet enhet mot den eksterne trusselen Kina (Amer og Kivimäki 2002; ASEAN 27.2.2006; Öjendal 2001). Dette skjer til tross for at de ikke er i full overensstemmelse om grensesettingen i Sør-Kinahavet innad. Utad forsøker de å opptre som enige for å stå sammen mot kinesiske krav (Öjendal 2001: 169). Det er ikke et nytt fenomen at Sørøst-Asia oppfatter Kina som en trussel (Tilman 1984). Mer om dette kommer i 5.5. ASEAN har inngått en "Joint Declaration" om å støtte hverandre mot Kina, og dette øker deres samhørighet fordi de har et felles mål eller "felles ytre fiende" (Tilman 1984; Tønnesson 2002a: 18). At ASEAN har avtaler om å stå sammen mot Kina, samler medlemmene i ASEAN i tillegg til å skape felles identitet. Kina er i dette tilfellet den "andre", som ikke er en del av "vi-et" som ASEAN utgjør. I andre sammenhenger utgjør Kina og ASEAN et felles "vi", for eksempel som en felles blokk mot globalisering.

4.5.5 Regionalisering som felles blokk mot uønskede effekter fra globalisering

Ressurser er ledd i økt samhørighet ved Sør-Kinahavet, fordi det er mange ettertraktede ressurser i havet. Regionalisering oppstår av den grunn fordi statene ved Sør-Kinahavet øker sin samhørighet for å beskytte seg mot globale aktører og interesser for ressursene i Sør-Kinahavet fra eksterne aktører. Ved å stå samlet beskytter de seg, som nevnt i 4.2.2 i forbindelse med økt samarbeid, bedre mot

globale aktører og deres interesser i havet og regionen. Dette er i tråd med at regionalisering oppstår som en "buffer" mot globalisering (Bull 2004). Blant annet kan statene i Sørøst- og Øst-Asia føle det trygt å stå sammen mot globale markedskrefter, som mot store internasjonale oljeselskaper som British Petroleum.

Nasjonalstatens rolle kan endres ved globalisering (Schulz m.fl. 2001: 3).

Globalisering gir utfordringer fordi globalisering både forsterker og svekker den nasjonale følelsen. Globalisering bidrar til regionalisering hvis man går sammen i regionen for å stå sterkere imot ytre påvirkninger enn om man står alene.

Regionalisering er en løsning for å verne nasjonalstaten best mulig. Nasjonalisme har stått sterkt i flere av statene i Sørøst-Asia og i Kina. Møller (2002: 65) hevder at nasjonalisme er en av grunnene til Kinas krav til territorier, blant annet i forhold til Spratlyøyene. Hvis statene i Sørøst- og Øst-Asia føler seg truet av globalisering, kan de komme sammen mot eksterne trusler. En grunn til dette er at naboer kan være likere en selv, enn de stater som er fjerne i beliggenhet og kultur. I ARF er globalisering ansett som en utfordring og som et usikkerhetsmoment for regionen Stillehavs-Asia. Globalisering er en av de utfordringene statene i ARF har vedtatt å stå sammen mot (ASEAN Politics and Security 13.3.2006). Andre hevder at naboer utgjør de største truslene, fordi trusler beveger seg enklest over korte avstander (Buzan og Wæver 2003). Hvis statene velger å stå sammen med stater i sin geografiske nærhet mot globalisering og globale trusler, mot strukturendringer i økonomi eller i det politiske bildet, kan det lede til regionsdannelser. Kina og ASEAN står sammen mot negative effekter fra globalisering. Statene er med i organisasjoner hvor de samarbeider om felles mål, for eksempel gjennom ARF eller ASEAN (Amer og Kivimäki 2002; ASEAN 27.2.2006).

4.5.6 Endringer i identitet og samhørighet på lavt regionalt nivå

Sub-statlige samarbeid i Workshop'ene er med på å styrke den regionale identiteten. Workshop'ene skaper fellesskap mellom ulike aktører, som danner grunnlag for felles identitet. Samarbeid og samhørighet nedenfra og opp i regionen er viktige bidrag til regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia, slik vi har sett eksempel på tidligere i kapitlet i

forbindelse med Workshop'ene. Dette er også med på å danne grunnlag for en felles identitet- om ikke en regional identitet i første omgang, så en identitet basert på forskningsfellesskapet som har grunnlag i Workshop'ene. Resultatene fra ekspedisjonene som ble utført av marineforskerne var gode (Ng m.fl. 2004). Dette gir deltakerne og dem som hører om prosjektene en pekepinn på hvor fordelaktig denne typen samarbeid og andre former for samarbeid er for alle parter. Ved å mobilisere ressurser i form av kunnskapene som forskerne har, er dette verdifulle forskningsbidrag. Det er også bidrag til regionalisering ettersom identiteten og samhørigheten forbedres.

Man kan ikke med sikkerhet si at forskningssamarbeid har skapt felles identitet eller økt følelsen av samhørighet. Interesser og identiteter skapes i prosesser, og det gjør også regionalisering (Schulz m.fl. 2001: 15). Om samarbeidet innen forskning har betydning, behøver ikke det å smitte over til andre saksområder, eller lede til økt samarbeid på andre nivåer enn blant dem som deltar i arbeidsgruppene i Workshop'ene.

4.6 Oppsummering: Konfliktenes betydning for regionalisering i lys av nyregionalismen

Endringsprosessene tyder på at regionalisering finner sted i tilknytning til konfliktene i Sør-Kinahavet i lys av nyregionalismen. Som vist i analysen, så har det på flere hold skjedd en endring i retning av økt homogenisering gjennom økt samarbeid, samhørighet og felles identitet. Konfliktene i Sør-Kinahavet har ulik betydning for regionalisering i lys av nyregionalismen. Dette ser man ved at det har skjedd endringer i forholdet mellom aktørene i Sørøst- og Øst-Asia. Analysen av konfliktenes betydning for regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia viser at endringsprosesser fra lite til mer samhørighet, samarbeid og identitet har funnet sted etter den kalde krigen.

Det er en sterkere fremtreden av regionaliseringstrekkene i statene i Sørøst-Asia enn det er i Kina og Sørøst-Asia. Det vil si at i Sørøst-Asia er statene sterkt knyttet

sammen gjennom samarbeid og samhørighet i ASEAN. De har også relativt høy grad av felles identitet, blant annet ved å gjøre ting ”the ASEAN Way”, og på grunn av at Kina er Sørøst-Asias felles trussel. Det har skjedd store endringer i samarbeidsforholdet mellom de sørøst-asiatiske statene etter den kalde krigen. Endringene i global geopolittikk har samlet alle statene i Sørøst-Asia i ASEAN. Tette samarbeid forekommer på ulike saksområder i tilknytning Sør-Kinahavet, blant annet sikkerhetsmessig og miljømessig. Mangel på konfliktløsning hindrer ikke regionalisering i Sørøst-Asia.

I forholdet mellom ASEAN og Kina har forbedringen av samarbeidsforholdet gått gradvis, men regionalisering har skjedd. Totalt sett har endringene vært store når det gjelder samarbeid. Utgangspunktet for forholdet mellom ASEAN og Kina etter den kalde krigen var at det ikke var noe samarbeid. Etter hvert endret dette seg. Alle partene i konfliktene deltok rett etter den kalde krigen i sub-statlige samarbeid, hvor et av målene var å danne grunnlag for samarbeid mellom statlige aktører. Nå har Kina og ASEAN flere former for samarbeid i tilknytning til Sør-Kinahavet og konfliktene. Et gjennombrudd når det gjelder avtaler er ”Declaration of the Conduct of Parties in the South China Sea” som har lagt atferdsreguleringer på statene.

Når det gjelder identitet og samhørighet har det også skjedd endringer i forholdet mellom partene i konfliktene. Trusler fra globalisering og eksterne aktører endrer samhørigheten og identiteten til partene ved Sør-Kinahavet fordi de får en ”vi”-følelse, og noe de må stå felles om for å beskytte seg mot. I Sørøst-Asia oppfattes i tillegg Kina som en trussel og knytter samhørigheten deres sterkere sammen. Dette er ikke et nytt fenomen (Tilman 1984), men det er allikevel sentralt for Sørøst-Asias samhørighet. Felles identitet skapes også gjennom samhørighet til blant annet regionen eller Sør-Kinahavet.

5. Analysedel 2: Konfliktene i Sør-Kinahavet og regionalisering i lys av regional sikkerhetskompleksteori

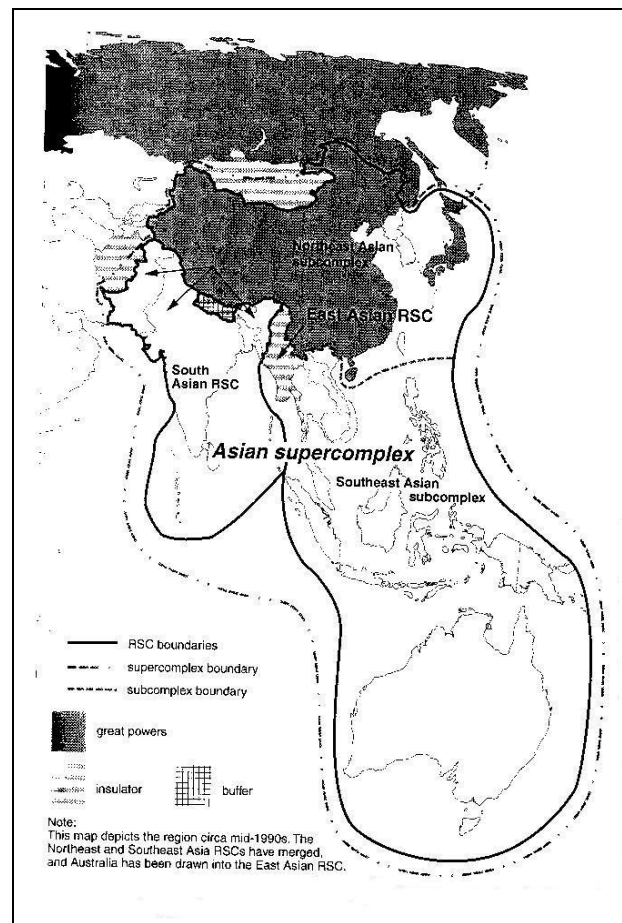
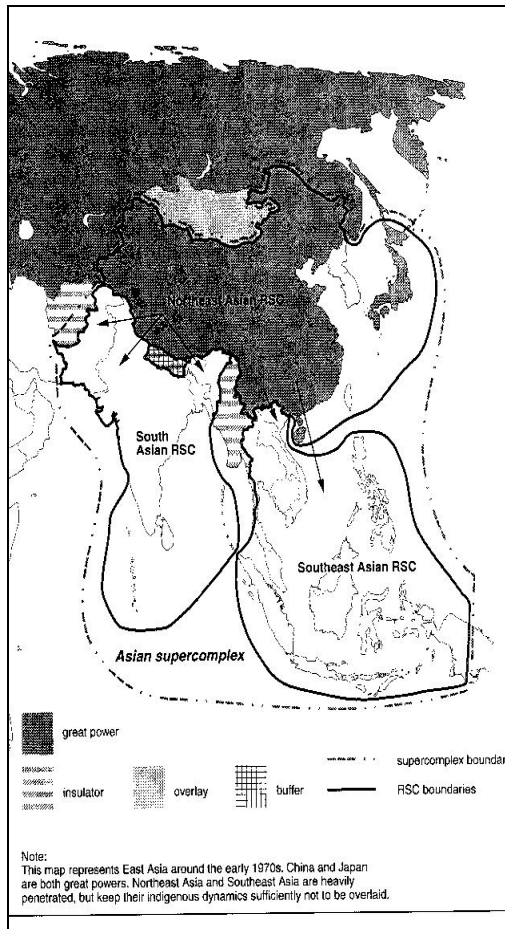
5.1 Regionale sikkerhetskomplekser i Sørøst- og Øst-Asia

Et sentralt element i regional sikkerhetskompleksteori er at det er dynamikk i det sikkerhetspolitiske forholdet mellom aktører, for eksempel mellom stater. Denne dynamikken bidrar til å skape regionale sikkerhetskomplekser (Buzan og Wæver 2003). Det finnes ulike typer av sikkerhetsdynamikk, fiendtlig (for eksempel grenseuenigheter) og vennskapelig (for eksempel felles havforskning), i forholdet mellom Sør-Kinahavsstatene.

Dynamikken som skaper et sikkerhetskompleks samsvarer med prosessene som skjer i regionalisering. Med andre ord presenteres sikkerhetspolitisk regionalisering gjennom sikkerhetskomplekser i RSCT. Regionalisering eller regionale sikkerhetskomplekser oppstår som en følge av at det skapes regionalt spillerom sikkerhetsmessig. Buzan og Wæver (2003: 14) forklarer dette med at når *”states become the principal player on the security game board and, as the international system reaches global scale, room is created in which distinct regional security subsystems can emerge”*.

Frem til den kalde krigens slutt fantes det et sørøst- og et nordøst-asiatisk sikkerhetskompleks (ibid: 97). De to sikkerhetskompleksene har siden 1990 endret seg til subkomplekser eller sub-regionale sikkerhetskomplekser i Øst-Asia (ibid: 152). Det vil si at Sørøst- og Nordøst-Asia har gått fra å være to (selvstendige) sikkerhetskomplekser, til å nærme seg hverandre så mye sikkerhetsmessig at de nå ligger inn under et felles og større sikkerhetskompleks, som er Øst-Asia (ibid: 97, 492). Dette illustreres på kartene nedenfor.

Kart over sikkerhetskompleksene i Øst-Asia

Kart 2: Sikkerhetskomplekser under den kalde krigen

Kart 3: Sikkerhetskomplekser på 1990-tallet.

Kartene illustrerer sikkerhetskompleksene i Asia. Kart 1 er fra den kalde krigen, og viser at Nordøst- og Sørøst-Asia er to sikkerhetskomplekser i Asia super-kompleks. Kart 2 illustrerer RSC i Øst-Asia hvor Sørøst- og Nordøst-Asia er sub-komplekser innenfor Øst-Asia sikkerhetskompleks på 1990-tallet. Øst-Asia sikkerhetskompleks er en del av Asia super-kompleks (Buzan og Wæver 2003: 98-99).

I dette analysekapitlet skal jeg vise hvilken betydning konfliktene i Sør-Kinahavet har for regionalisering i lys av regional sikkerhetskompleksteori. Først skal jeg vise hvordan konfliktene bidrar til sikkerhetsavhengighet, det vil si hvordan konfliktene gjør det vanskelig å se på en stats sikkerhetspolitikk uten å ta andre staters sikkerhetspolitikk i betraktning. Så skal jeg vise dynamikken som er tilknyttet konfliktene. Videre skal jeg vise hvilke typer sikkerhetskompleks maktfordelingen partene rundt Sør-Kinahavet bidrar med, hvilke trusler som eksisterer og mønstre av vennskap og fiendskap som konfliktene i Sør-Kinahavet medvirker til. Alle disse elementene er

sentrale i sikkerhetskomplekser, og de er av den grunn med på å skape regionalisering.

5.2 Sør-Kinahavskonfliktene skaper sikkerhetsavhengighet

Samhørighet sikkerhetsmessig sub-regionalt og regionalt

Sikkerhetsprosesser og graden av sikkerhetsavhengighet er mer intens mellom aktørene innad i et sikkerhetskompleks, enn intensiteten er mellom aktører på innsiden og utsiden av komplekset (Buzan 2003: 143; Buzan og Wæver 2003: 4). I sikkerhetskomplekser er det avhengighet i sikkerhetspolitikken mellom aktørene. Dette forklares med at det ikke gir mening å se hver enkelt stats sikkerhetspolitikk for seg selv i et sikkerhetskompleks (Buzan og Wæver 2003: 491). Avhengighet mellom sikkerheten til ulike aktører knytter dem sammen i sikkerhetskomplekser. Avhengigheten er et av kjerneelementene i et sikkerhetskompleks. Ettersom regionalisering forstås i lys av sikkerhetskomplekser i regional sikkerhetskompleksteori, er forekomsten av blant annet sikkerhetsavhengighet med på å skape regionalisering. Jeg skal her vise hvordan Sør-Kinahavskonfliktene bidrar til sikkerhetsavhengighet mellom statene, da dette er medvirkende faktorer for regionaliseringsprosesser.

Konfliktene i Sør-Kinahavet skaper avhengighet i det sikkerhetsmessige slik som RSC-teorien krever, men er begrenset til deler av sikkerhetskomplekset. Deler av Øst-Asia påvirkes i liten grad av konfliktene i Sør-Kinahavet. I Nordøst-Asia er det Kina og Taiwans deltakelse i konfliktene som knytter Nordøst-Asias sikkerhet til Sørøst-Asias. Segal (1998: 322-23) sier at Kina er bindeleddet mellom de to sub-regionene. Alle statene i Sørøst-Asia er heller ikke involvert i konfliktene, men gjennom samarbeid i ASEAN er de indirekte involvert i konfliktene. Organisasjoner som ASEAN, knytter aktørene sammen gjennom avtaler. Avhengigheten mellom statene er skapt i organisasjoner i tillegg til den avhengigheten som oppstår gjennom naturlig sikkerhetsdynamikk i et sikkerhetskompleks eller mellom blant annet subkomplekser. Buzan og Wæver (2003: 233) påpeker at regionale organisasjoner ikke

automatisk er bevis for regionalisering eller regionale sikkerhetskomplekser. ASEAN som sikkerhetskompleks kan være et utfall av at organisasjonen ASEAN skaper avhengighet mellom statene i Sørøst-Asia. Av den grunn kan organisasjonen ASEAN sammenfalle med sub-komplekset Sørøst-Asia.

Det gir ingen mening å se utelukkende på en stats sikkerhetspolitikk, for eksempel Filippinenes sikkerhetspolitikk, uten å ta i betraktning at de er med i sikkerhets-samarbeid og i konflikter. Filippinene samarbeider med de andre sørøst-asiatiske statene om sikkerheten i regionen gjennom ASEAN og ARF. Samtidig er Filippinene i konflikt med flere nabostater om Spratlyøyene (Amer 2002a). Ved å se på Filippinenes forsvarsdepartement ser man at Filippinenes forsvar gjelder interne og eksterne sikkerhetsområder. Av eksterne sikkerhetsområder er beskyttelse av økonomiske soner i havet viktig for Filippinene. Den filippinske marinen er for eksempel sterkt til stede omkring Scarborough-revene for å beskytte filippinske områder, og for å holde kinesisk aktivitet og ferdsel i området under oppsyn. Kina og Filippinene har et anspent forhold i forbindelse med dette området, og det er en av grunnene til at Filippinene har beskyttelse av dette området på sin forsvarsagenda (Amer 2002b: 122; Department of National Defence - Filippinene 2004).

I Sør-Kinahavskonfliktene er partene avhengige av hverandre fordi de påvirker hverandres sikkerhetspolitikk. Partene påvirkes også av hvordan de oppfatter hverandre. Sør-Kinahavet er i seg selv "et lim" mellom partene i konfliktene fordi statene har sterke tilknytninger til havet. Andre aktører er også sentrale for å skape avhengighet i sikkerheten til statene omkring Sør-Kinahavet. Kina er en fellesnevner for de to sub-regionale sikkerhetskompleksene (Buzan og Wæver 2003: 128-29). Militærpolitisk er Øst-Asia ansett som et Kina-basert RSC som har vokst frem etter den kalde krigen (ibid: 156). ASEAN er også en fellesnevner for Øst-Asia, men på en annen måte en Kina. ASEAN er med på å skape en region på det samarbeidsmessige planet. ASEAN er en pådriver for samarbeid og fredsavtaler, til tross for at de ikke er så aktive pådrivere for konfliktløsning i Sør-Kinahavet (Emmers 2005).

Sikkerhetsavhengighet mellom aktørene ser man ved at de involverte partene i konfliktene er aktive i å stå på kravene sine, og statene svarer på det andre fortar seg i Sør-Kinahavet. Statene anser hverandre som potensielle trusler. Alle statene i konfliktene (med unntak av Taiwan) har signert på ”Declaration on the Conduct of the Parties in the South China Sea” i 2002. Her har alle partene skrevet under på at de skal *“Promote trust and confidence building through cooperative activities, in accordance with the principles of the DoC, in particular, those of consultations and consensus among the concerned Parties in the South China Sea, pending the peaceful settlement of the territorial and jurisdictional issues as stated in the DoC”* (ASEAN External Relations 13.3.2006: Punkt 1.5.5). En avtale for å fremme fredelig avgjørelse på territorielle og juridiske saker er nødvendig kun hvis statene som er involvert anser konfliktene i Sør-Kinahavet som et anliggende for deres egen sikkerhetspolitikk. Et nøytralt sikkerhetsforhold mellom stater eller andre aktører gjør at de ikke trenger å overveie andres reelle eller potensielle trusler, og dermed ikke behøver å regulere forholdet mellom statene gjennom avtaler.

Et annet eksempel på at konfliktene skaper sikkerhetsavhengighet er at statenes sikkerhetspolitikk bestemmes ut fra hvordan de oppfatter eller persepsjonerer naboer og andre aktører. Dynamikken og strukturen i Øst-Asia avgjøres av statene i sikkerhetskomplekset, ut fra deres persepsjon av sikkerhet og ut fra deres forhold til hverandre (Buzan 2003: 142). Forståelsen av hvem som er ens støttespillere er like sentralt som å vite eller anta at noen er ens fiender. Både vennskap og fiendtlighet har betydning for hvorvidt statene anser egne sikkerhetsutsikter. De sørøst-asiatiske statene har ikke lagt skjul på at de i mange sammenhenger oppfatter Kina som en trussel. Dette gjør at de knytter seg sterkere til hverandre for å stå sammen mot den felles trusselen Kina. For eksempel har ASEAN vist at de ikke ønsker å provosere Kina. ASEAN ble i 1996 invitert av Japan til å skape en anti-Kina-allianse. Dette ønsket ikke ASEAN å delta i (ibid 2004: 152). En grunn til dette kan være at ASEAN ønsker et fredelig forhold også til Kina, og at det ikke vil komme noe godt ut av en anti-Kina-allianse. Dette går i mot ASEANs erklæringer om samarbeid og fred (ASEAN 27.2.2006). Statene i Sørøst-Asia tar mange politiske og sikkerhetspolitiske beslutninger i fellesskap i ASEAN. Det skaper en avhengighet mellom dem. De må

stole på at alle følger opp det som vedtas, og at ingen går bak ryggen på hverandre. Dette er en del av de fundamentale prinsippene i ASEAN, som inkluderer ”*Mutual respect for the independence, sovereignty, equality, territorial integrity, and national identity of all nations*” (ASEAN 27.2.2006: ”Fundamental Principles”).

Vi har her sett at mange faktorer skaper avhengighet mellom partene i Sør-Kinahavskonfliktene. Avhengigheten som konfliktene skaper, skaper regionalisering fordi partenes sikkerhetssituasjon i forhold til konfliktene blir knyttet sammen i Øst-Asia sikkerhetskompleks. Regionalisering ut fra avhengighet kan også skapes som en følge av påvirkning fra eksterne aktører. Det skal vi se på i neste avsnitt.

Avhengighet i sikkerhetskomplekset påvirkes av eksterne aktører

USA bidrar til regionalisering i Sør-Kinahavsområdet. Gjennom sin tilstedeværelse øker USA avhengighet i sikkerhetspolitikken mellom Sørøst-Asia og Kina. USA og andre ikke-regionale aktører påvirker forholdet mellom aktørene i Øst-Asia. Dette henger sammen med at strukturen i det internasjonale systemet og globale årsaker påvirker regional dynamikk (Buzan og Wæver 2003: 13). Derfor må en ta globale endringer og globale maktaktører, som nå er representert ved USA, i betraktning når en ser på det som skjer regionalt. Andre stater og organisasjoner bidrar også til regionalisering mellom Sør-Kinahavsstatene. Jeg kommer tilbake ARFs betydning senere.

USAs tilstedeværelse påvirker regionaliseringen i Sørøst- og Øst-Asia. USAs vektlegging på kampen mot terrorisme er med på å styrke forholdet mellom Kina og Sørøst-Asia. Etter 11. september 2001 økte USA tilstedeværelsen i regionen som en følge av kampen mot terror. Emmers (2005) ser dette som en trussel for Kina. Kina ønsker ikke at USA skal være så sterkt til stede i regionen. Etter den kalde krigen forsvant mye av USAs engasjement i Sørøst-Asia, mens USA fortsatte å ha sterk tilstedeværelse i Nordøst-Asia. Dette endret seg som nevnt etter 11. september 2001. USAs ensidige fokus på kampen mot terror anses som et ledd i å føre Kina og Sørøst-Asia tettere sammen. Sørøst-Asia har henvendt seg mer til stormakten Kina enn USA de siste årene (Shorrock 10.12.2005). Kina og ASEAN har flere sikkerhetssaker som

knytter dem sammen. En av dem er de manglende grensene i Sør-Kinahavet. Når globale aktører ikke bryr seg om regionale konflikter, må de regionale aktørene forholde seg til hverandre uten innblanding. Dette viser at globale aktørers atferd har betydning for regionale aktører og regional situasjon. USA deltar i de fora hvor Kina og ASEAN er aktive, som ARF. USA har ikke krevd en umiddelbar løsning på konfliktene, selv om de har vært involvert i å forsøke å finne løsninger, og USA støtter blant annet ARF og Workshop'ene (Song 2000). USA har fokusert på andre konflikter som opptar dem mer, som krigen mot terror. Shorrocks (10.12.2005) mener USA mister sin innflytelse i Sørøst-Asia, mens Kinas innflytelse øker. Kinas økte innflytelse i Sørøst-Asia er med på å knytte sub-kompleksene Sørøst- og Nordøst-Asia sammen.

I noen tilfeller er det godt å ha en supermakt eller andre eksterne aktører å forholde seg til. USA har flere militære baser i Sør-Kinahavet og i statene knyttet til havet. Ved en opptrapping av konfliktene kan USA være en viktig støttespiller. Allikevel er det i forhold til konfliktene i Sør-Kinahavet mer nærliggende å ha kontakt med Kina enn USA for Sørøst-Asia. Statene som er involvert i konfliktene er de som først og fremst kan løse eller skape fredelig samarbeid om de konfliktfylte områdene. Endringer i eksterne parters engasjement kan gi statene i regionen et dytt i retning av mer avhengighet mellom statene innad i regionen og slik sett påvirker de til at regionalisering skjer.

5.3 Dynamikk tilknyttet konfliktene i Sør-Kinahavet

Forholdet mellom statene i konfliktene skaper regionalisering fordi det på ulike sikkerhetsområder er nødvendig å ta i betraktning og følge opp hva andre gjør som påvirker deres sikkerhetssituasjon. Ulike sikkerhetsspørsmål er del av sikkerhetsbildet for statene omkring Sør-Kinahavet. Tradisjonelle og nye sikkerhetsområder knyttes til konfliktene i Sør-Kinahavet. Kampen om territorium er en tradisjonell kilde til dynamikk mellom stater, økonomiske interesser og miljø sikkerhet er en "ny" kilde. Dynamikken som konfliktene i Sør-Kinahavet skaper henger sammen med avhengigheten i statenes sikkerhetspolitikk. Dynamikken er også preget av hvorvidt

det er vennskap eller fiendskap mellom aktørene. Det kommer jeg tilbake til i 5.6. Sikkerhetsspørsmål er sterkt knyttet til nabostatenes politikk og deres effekt på regionens sikkerhet. Samarbeid for å dempe eller unngå ytterligere konflikter er også et sikkerhetsspørsmål, som jeg kommer tilbake til.

5.3.1 Tradisjonell sikkerhetsdynamikk

Asias sikkerhetspolitikk er i følge Buzan og Wæver (2003: 156) i stor grad preget av tradisjonell regional sikkerhetsdynamikk med militær og politisk sikkerhet. Dette gjelder også forholdet mellom Kina og Sørøst-Asia, som i stor grad er knyttet til militærpolitikk (ibid: 156). Dette ser man tydelig i statenes atferd i Sør-Kinahavskonfliktene, hvor mange av konfliktene gjelder kampen om territorium med militære midler. Tilstedeværelse av militære på okkuperte øyer viser dette. Kina, Taiwan, Vietnam, Malaysia og Filippinene har fysisk okkupert øyer i Spratlyområdet. Brunei krever også rettigheter til noen av Spratlyøyene, men Brunei har ikke stor nok militær kapasitet til å okkupere øyene (Møller 2002: 63).

5.3.2 Nye sikkerhetsspørsmål tilknyttet konfliktene i Sør-Kinahavet

Sør-Kinahavskonfliktene er også knyttet til og skaper nye sikkerhetsspørsmål, som blant annet økonomi- og miljø sikkerhet. Dette er sikkerhetsspørsmål som er del av det utvidete sikkerhetsbegrepet. Begrepet ble forklart i 2.2.4. De nye sikkerhetstruslene speiles i blant annet manglende ressursforvaltning, mangel på klare miljøavtaler og kampen om økonomiske goder (Dupont 1998: 75-77; Næss 2002; Tønnesson 2002b). Jeg skal her belyse hvordan energiresurser er et sikkerhetsanliggende. Energiressurser bidrar til å skape regionalisering fordi kampen om dem skaper sikkerhetsdynamikk i tilknytning til Sør-Kinahavskonfliktene. Vi skal her se hvordan Kinas energibehov bidrar til sikkerhetsdynamikk i tilknytning til konfliktene.

Energiressurser i Sør-Kinahavet som et sikkerhetsanliggende

Sikkerhetsspørsmål tilknyttet tilgang til energiresurser er sentralt for Sør-Kinahavsstatene. Energiressurser er et av flere saksområder som bidrar til sikkerhetsdynamikk i sikkerhetskomplekset Øst-Asia, og kobler av den grunn Sørøst-Asia og

Kina sammen. I tillegg til å være et behov for befolkningen i statene ved havet, er energi også av strategisk betydning. Det gir en god utgangsposisjon å ha tilgang til eller kontroll over energiresurser. For å få innsikt i hvordan nye sikkerhets spørsmål tilknyttet konfliktene i Sør-Kinahavet utspiller seg og bidrar til regionalisering, skal det her sees på Kina i forhold til regional energisikkerhet og konfliktene i Sør-Kinahavet.

Kina er verdens nest største oljeforbruker, og de har et stadig økende forbruk. Kina er i dag avhengig av å importere gass og olje (Andrews-Speed m.fl. 2002; Bajpae 2.3.2005). *“Energy security has become an area of vital importance to China's stability and security. China is stepping up efforts to secure sea lanes and transport routes that are vital for oil shipments, and diversifying beyond the volatile Middle East to find energy resources in other regions, such as Africa, the Caspian, Russia, the Americas and the East and South China Sea region”* (Bajpae 2.3.2005). Økt tilgang til å utvinne olje og gass fra Sør-Kinahavet (flere steder enn Kina i dag er aktive) kan sikre Kinas behov og økonomi. En tilspissing i konfliktene kan hindre at oljeskip fra USA eller Midtøsten kommer frem, hvis transportårene berøres (ibid). Dette kan lede til at tilgangen til energiresurser blir enda mindre for Kina og andre som har behov for det.

Energiresurser som olje og gass er også viktige økonomiske inntektskilder, ettersom det er mye å tjene på dette. Tilgangen til ønskede ressurser som olje kan tilspisse de juridiske og territoriale konfliktene som allerede er i Sør-Kinahavet. Regional energisikkerhet ble satt på agendaen i APEC i 2001. Der ble energisikkerhet ansett som et prioritert saksområde (Giragosian 24.8.2004). Det er ulike måter å håndtere energibehov og utnytting av olje og gass som måtte befinne seg i blant annet Spratly-området. Samarbeid om utvinning eller ved å etablere ”Joint Development Zones” til felles bruk er en mulighet (Andrews-Speed m.fl. 2002: 88; Kivimäki m.fl. 2002). En annen mulighet er å avklare grensene mellom statene i konfliktene, slik at de med anerkjente rettigheter til områdene kan ta i bruk øyer og havet uten å provosere andre stater som også krever samme område.

Som vi her har sett så finnes det sikkerhetsdynamikk tilknyttet energibehov og tilgang på dette for blant annet Kina, men også andre stater i konfliktene. Dette behovet kan tilfredsstilles ved fiendtlig innstilling, for eksempel gjennom okkupasjon, eller vennskapelige som gjennom samarbeid for felles utvinning av olje.

5.4 Type sikkerhetskompleks i Sørøst- og Øst-Asia

Nordøst- og Øst-Asia anses som stormakts sikkerhetskompleks, og Sørøst-Asia som et standard sikkerhetskompleks (Buzan og Wæver 2003: 62). Sør-Kinahavet bidrar til sikkerhetsdynamikk i regionen. Dynamikken påvirker og påvirkes av blant annet maktforhold og sikkerhetsavhengighet. Maktfordelingen eller polariteten mellom statene i Sør-Kinahavsområdet og i resten av komplekset Øst-Asia avgjør sammen med regionenes struktur hvilken type sikkerhetskompleks det er (ibid).

5.4.1 Polaritet og maktfordeling i regionen – Skapt av Sør-Kinahavskonfliktene?

Polariteten til stormaktene i Øst-Asia er ikke et resultat av konfliktene i Sør-Kinahavet. Kinas makt utspiller seg også på andre felt enn i forhold til konfliktene i Sør-Kinahavet. Kina som stormakt og som involvert i Sør-Kinahavskonfliktene, har betydning for konfliktene og for regionaliseringen i Øst-Asia. Ser man på militær makt er det en skjev fordeling i styrke mellom statene i Øst-Asia. I utgangspunktet stiller Kina sterkere militærpolitisk enn de andre statene i konfliktene. Tar man for eksempel politisk eller økonomisk makt i betraktning, kommer andre stater på banen som en regional maktpol. Polariteten og type sikkerhetskompleks blir til tross for at dette ikke bestemmes av konfliktene i Sør-Kinahavet her kort analysert. Dette har derimot innvirkninger på regionaliseringen, fordi polariteten påvirker sub-kompleksenes tilknytning til hverandre.

Stormaktspolaritet

Sikkerhetskomplekset Øst-Asia og Nordøst-Asia holdes sammen av territorielle uenigheter og av stormaktene Japan og Kina (Bessho 1999; Buzan og Wæver 2003). Japan og Kina er stormakter sub-regionalt for Nordøst-Asia og regionalt i Øst-Asia.

De anses også som stormakter internasjonalt. I Øst-Asia (og Nordøst-Asia) er det et hierarkisk system mellom statene ettersom regionen(e) domineres av stormaktene Japan og Kina. Stormaktene ”veksler” på å holde sikkerhetskomplekset sammen, sub-regionalt og regionalt, gjennom å skape ulike typer dynamikk i regionen. Japan skaper først og fremst økonomisk dynamikk i Øst-Asia, mens Kina skaper sikkerhetspolitisk dynamikk (Buzan og Wæver 2003).

Maktfordeling i Sørøst-Asia

I Sørøst-Asia har flere stater relativt lik makt. Det er ingen stat som alene dominerer som regional stormakt. ASEANs mål er at statene skal opptre i ”*spirit of equality*” (ASEAN 27.2.2006: ”Objectives” punkt (i)). Sørøst-Asia er et standard sikkerhetskompleks, uten stormakter (Buzan og Wæver 2003: 62). Sørøst-Asia er anarkisk i den betydning at det finnes flere regionale makter i sub-komplekset. Det er ikke hierarki mellom statene, slik det er i Nordøst og Øst-Asia hvor to stormakter regjerer.

Indonesia anses som en regional stormakt i en del sammenhenger. Indonesia har vært en regionspådriver i Sørøst-Asia ved flere tilfeller, blant annet i utviklingen av ASEAN (ibid: 134). Det har Indonesia vist seg å være i forbindelse med konfliktene i Sør-Kinahavet også. Blant annet var indonesiske representanter pådrivere for Workshop’ene. I Workshop’ene ønsket Indonesia å skape et bedre samarbeidsgrunnlag mellom parter fra statene i Sørøst-Asia og med Kina (Næss 1999). I andre sammenhenger har blant annet Filippinene, Vietnam og Malaysia opptrådt som regionale makter. Blant annet har de forsøkt å vise militær styrke gjennom okkupasjon av Spratlyøyene.

De sørøst-asiatiske statene opptrer ofte samlet ovenfor Kina og andre aktører når det gjelder Sør-Kinahavskonfliktene. ASEAN er ansett som en sterk aktør institusjonelt. Man kan argumentere for at ASEAN veier opp mot Kina og Japan som en institusjonell maktpol i regionen. For eksempel har ASEAN vært en pådriver for samarbeid og organisasjonen har forsøkt å sette standard for multilateralisme i Øst-Asia med fredelig samarbeid på agendaen. ASEAN samarbeider blant annet med Kina og Japan i ARF. I ARF har ASEAN mye makt, ved at ARF er et sikkerhets-

organ som er skapt og i stor grad styrt av mindre makter i regionen (Buzan og Wæver 2003: 158).

5.5 Trusler og Sør-Kinahavskonfliktene

Trusler påvirker forholdet mellom dem som truer og dem som blir truet. Jeg vil her vise hvordan trusler er en viktig faktor i regionalisering i Sørøst- og Nordøst-Asia. I kapittel 4 så vi hvordan trusler er med på å øke samhørigheten mellom dem som blir truet, og av den grunn bidrar trusler til regionalisering i lys av nyregionalismen (Schulz m.fl. 2001). Ifølge regional sikkerhetskompleksteori er trusler sentralt for at sikkerhetsavhengighet skapes og opprettholdes i sikkerhetskomplekser. I tillegg skaper trusler både vennskapelig og fiendskapelig dynamikk. Når statene i Sørøst-Asia føler seg truet av Kinas tilstedeværelse i Sør-Kinahavet, er dette med på å sette sikkerhetsagendaen for begge parter. Dette blir da en del av dynamikken som bidrar til regionalisering (Buzan og Wæver 2003).

Trusler forekommer oftest blant stater eller andre aktører som har geografisk nærhet, blant annet innad i regioner. Grunnen til dette er at trusler beveger seg enklere over korte avstander (ibid: 14). Tilman (1984: 3) sier at *“An enemy that is far away, all other things being equal, certainly seems much less threatening than one that shares a common land border”*. Det er mer sannsynlig at trusler gjennomføres om man er lokalisert innen rekkevidde for den som truer, enn om den som truer er fjerntliggende. Den som truer bør også ha tyngde bak truslene, som potensiell gjennomførbarhet. Tyngden bak truslene henger gjerne sammen med tidligere historie, atferd og militære ressurser. En stat kan også føle seg truet uten at eksplisitte trusler er rettet mot den. Dette kommer av persepsjon av en trussel, ut fra hva hver enkelt stat faktisk oppfatter som en trussel mot dem selv (Dokken 1997). Samtidig kan en stat komme med trusler uten at mottakeren av truslene føler seg truet, fordi mottakerstaten ikke oppfatter dette som en trussel. For eksempel vil trusler fra Brunei om okkupasjon av hele Spratlyområdet muligens ikke føre til at de andre statene med interesser i Spratlyområdet vil føle seg truet av dette. Brunei er svak militært og økonomisk. Brunei er ifølge Møller (2002) ikke blant statene i Sør-Kinahavet som har militært potensiale til

okkupasjon. Brunei har derfor lite makt bak en slik trussel. Andre stater kan virke mer truende med samme uttalelse. Mange av Sør-Kinahavsstatene har større militære ressurser eller potensiale enn Brunei, dette gjelder Kina, Taiwan, Malaysia, Filippinene og Vietnam (ibid: 63). I tillegg vil stater som har okkupert områder fremstå som mer aggressive ovenfor andre stater, enn Brunei som kun gjør krav på en av Spratlyøyene. Men samtidig er Brunei eneste stat med krav i Spratly som ikke har okkupert øyer (Djalal 2000; Tønnesson 2000a). Det komplekse trusselbildet som konfliktene i Sør-Kinahavet skaper, gjør statene avhengige av hverandre. Statene må lokalisere hvem som er venn eller fiende. De må også gjøre seg opp oppfatninger av hvordan truslene skal forstås i forhold til om de faktisk utgjør reelle trusler eller ikke. Summen av dette blir at det skapes sikkerhetsdynamikk, som er sentralt for sikkerhetskomplekser og dermed også for regionalisering (Buzan og Wæver 2003).

Kina er en potensiell trussel for nabostatene og de andre involverte i Sør-Kinahavskonfliktene (ibid: 156). Kina er en stormakt regionalt og internasjonalt, særlig militærpolitisk. Kinas marinestyrke utgjør en utfordring blant annet i Taiwanstredet. Det er få bevis for at Kinas marinestyrker er mektige nok eller har evne til å utøve makt i Sør-Kinahavet (Huxley og Willett 1999: 67; Leifner 1999: 4). Mange stater, som Vietnam og Taiwan, frykter at Kinas militære styrke skal øke (Buzan og Wæver 2003: 94). Stenseth (2000) sier at også internasjonalt fryktes det at Kina vil ta kontroll over hele Sør-Kinahavet så snart den kinesiske marinen er sterk nok. Selv om Kina muligens ikke har militære midler til å ta kontroll over Sør-Kinahavet, så kan persepsjonen av Kina som en trussel gjøre antagelsene sterkere. Flere forhold bistår i å opprettholde antagelsene om Kina som en trussel. Blant annet er Kina en stormakt som rustet opp marinen og landet var lenge motvillig til å inngå (multilaterale) avtaler om Sør-Kinahavet med de andre partene i konfliktene. Kina har også vist aggressiv atferd ovenfor andre i konfliktene, som ved okkupasjonen av Mischief-revet i 1998 med påfølgende tilrettelegging for marinen (Stenseth 1999: 39; Tønnesson 2002a: 19). Antagelsene blant involverte i Sør-Kinahavskonfliktene om at Kina er en reell trussel, er som sett av flere årsaker ikke svekket. Dette til tross for at Kina muligens ikke har stor nok kapasitet til å faktisk kunne utføre de handlingene de

andre Sør-Kinahavsstatene føler seg truet av (Huxley og Willett 1999; Stenseth 2000).

Felles trusler, slik som statene i ASEAN har fra Kina, kan være en grobunn for avtaler og samarbeid. Trusler bidrar ikke kun til fiendtlig dynamikk, men også vennskapelig. En grunn til at trusler avler ulike typer av fellesskap, er ønsket om å hindre at truslene blir en realitet. Dette gjør man ved å forsøke å finne et felles grunnlag, og samarbeide om det som det er mulig å enes om blant de som trues. Persepsjonen av felles trusler har lenge vært viktig for regionsdannelsen i Sørøst-Asia. Tilman (1984) kom i en studie av trusselbildet for ASEAN under den kalde krigen frem til at persepsjonen av eksterne trusler er viktig for samholdet i ASEAN. Dette til tross for at ASEAN-statene hadde ulik oppfatning av hvem som var deres største fiende under den kalde krigen: Sovjetunionen, Kina, Vietnam, USA eller Japan (Tilman 1984: 1). Oppfattelsen av eksterne trusler var allikevel sterk nok til å knytte ASEAN sammen (ibid). Felles trusselbilde er en viktig del av regionaliseringen også nå, som sett ovenfor i forhold til Sørøst-Asias oppfatning av Kina (Buzan og Wæver 2003).

Kina er ofte ansett som en trussel og ikke en diplomatisk aktør (Buzan og Wæver 2003). Dette kan være i ferd med å endre seg. Som vi så i kapittel 4, har det skjedd en endring fra lite til mer samarbeid. Samhørigheten har også til en viss grad økt i forholdet mellom Kina og Sørøst-Asia. For Kina kan økt samarbeid i multilaterale fora anses som trusler mot indre anliggender. Kina er en militær stormakt, men dette er ikke nødvendigvis et fortrinn i multilaterale fora. Multilaterale fora er basert på samarbeid fremfor "militære muskler". Man må "gi og ta" av sine standpunkt for å komme til felles beslutninger i multilaterale fora. Kina stiller ikke nødvendigvis sterkt i en samarbeidssituasjon, ettersom de har tradisjon for å løse eller avgjøre konflikter militært fremfor gjennom samarbeid. Kina har tidligere uttykt at de kun vil delta i samarbeid og forhandlinger dersom Kinas nasjonale interesser ikke trues (Næss 1999: 110).

Det er vanskelig å få alle aktører tilfreds i samarbeid. Grunner til at samarbeid er problematisk, er at nasjonale interesser og viljen til å røkke på nasjonale interesser for å komme frem til felles beslutninger varierer. Til tross for eller på grunn av konfliktene i Sør-Kinahavet er samarbeid om havforskning mellom sub-statlige aktører kommet i gang mellom universitetene i Sørøst-Asia og Kina (ibid) og stater samarbeider om DoC. Trusler danner grunnlag for samarbeid, og skaper slik sett regionalisering ved å bidra til et avhengighetsforhold og vennskapelig dynamikk i regionen.

Militære trusler er ikke de eneste som er rettet mot statene ved Sør-Kinahavet. Ettersom regional sikkerhetskompleksteori inkluderer nye sikkerhetsområder, er trusler fra økonomiske, sosiale og miljømessige forhold også sentrale å ta i betraktning. Det er gjerne innenfor korte avstander at for eksempel miljøet utgjør en trussel. Overfiske eller miljøutslipp som dreper plante- og dyrelivet i Sør-Kinahavet, vil ramme befolkningen som er sterkest knyttet til havet, før enn andre blir rammet. Men stater som importerer fisk fra Sør-Kinahavet kan bli rammet, til tross for at de geografisk ikke er nært knyttet til Sør-Kinahavet. Det er vanskelig å lokalisere miljøtrusler ettersom det kan være summen av mange faktorer som gir utslag på miljøet. Av samme grunn er det vanskelig å få noen til å ta ansvar, fordi alle må bidra til fornuftig forvaltning av havet (Buzan og Wæver 2003; Næss 2002).

5.6 Konfliktformasjonen – Skaper konfliktene vennskap eller fiendskap?

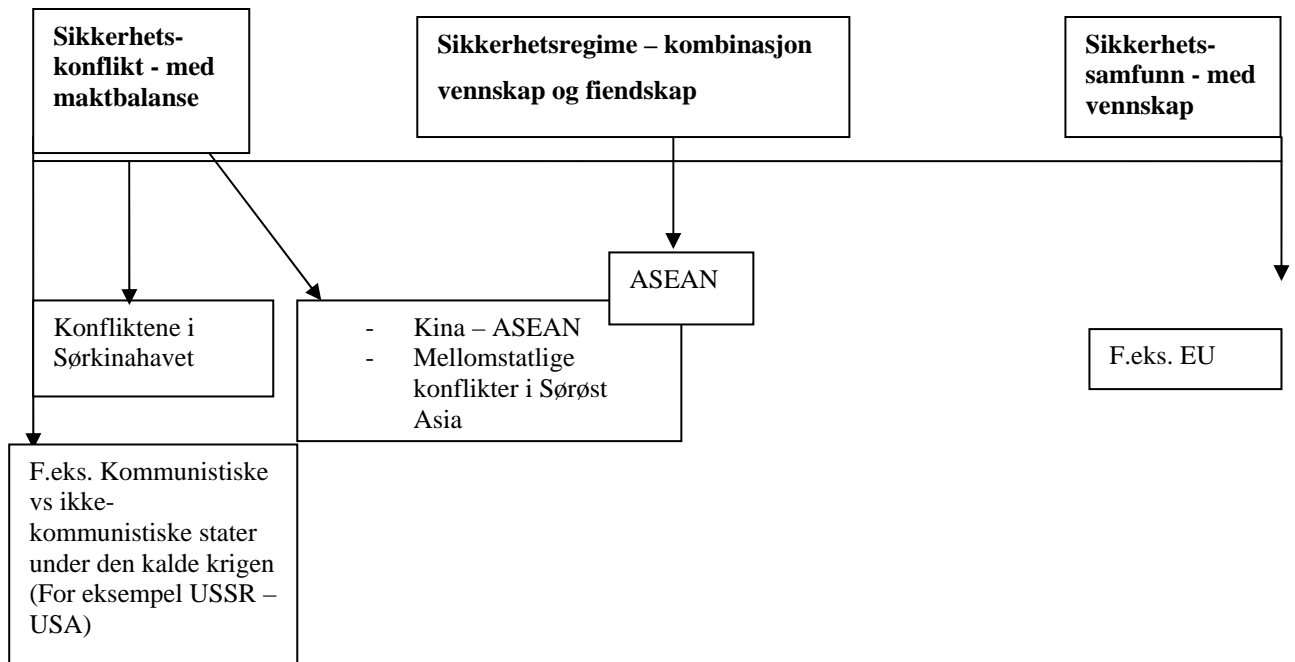
Sikkerhetsforholdet til aktørene i et sikkerhetskompleks preges av avhengighet i sikkerhetspolitikken og av mønstre av vennskap og konflikt. Mønstrene skaper ulike konfliktformasjoner i sikkerhetskomplekser. Noen sikkerhetskomplekser har vennskapelige eller fiendtlige mønstre, mens andre har en kombinasjon (Buzan og Wæver 2003). Som nevnt i 2.5.1 kan man bruke betegnelsene sikkerhetssamfunn, sikkerhetsregime og maktbalanse for ulike grader mønstrene av vennskap og fiendskap forekommer i i et sikkerhetskompleks. Hvis man lager en skala for konfliktformasjonen er sikkerhetssamfunn og maktbalanse ytterpunktene. I ytter-

punktene er det klare mønstre av vennskap eller fiendskap (se modellen nedenfor). Ytterpunktet vennskap plasseres som sikkerhetssamfunn og fiendskap som maktbalanse på en skala (Buzan 2003: 142).

En skala over konfliktformasjonen viser ikke nødvendigvis et nyansert bilde ettersom det er variasjoner i staters forbindelser med hverandre. Det faktum at havet er tilknyttet mange livgivende forhold for dets nabostater, øker eksisterende spenninger og skaper nye blant partene gjennom konkurranse og konflikt. Det er konflikter mellom Sør-Kinahavsstatene når det gjelder eierforholdene til havterritorier. Konfliktene er på den andre siden kilde til samarbeid (Djalal 2000). Alle statene som er i konflikt med hverandre har representanter med i "track two"-samarbeid i Workshop'ene (Næss 1999). I tillegg er statlig samarbeid innført for å regulere konfliktatferd. Statlige representanter kan være fiender i en situasjon, for eksempel på statlig nivå, og venner i en annen, for eksempel på sub-statlig nivå. Dette gjør at statene i området omkring Sør-Kinahavet havner på forskjellige steder på en sikkerhetsdynamikk skala, alt etter hvilke andre stater, organisasjoner eller avtaler man tar dem i betraktning av (Buzan 2003; Buzan og Wæver 2003).

På en skala fra maktbalanse til sikkerhetssamfunn kan man for eksempel plassere forholdet mellom Vietnam og Kina på en konfliktfylt ende av skalaen. Tar man ASEANs avtaler som "Treaty of Amity and Co-operation" i betraktning, vil ASEAN havne nær sikkerhetssamfunnssiden av skalaen. Tatt alle forhold i betraktning er ASEAN alt i alt kanskje et sikkerhetsregime slik Buzan og Wæver (2003) hevder. En konfliktformasjonskala er nedenfor tegnet opp som en demonstrasjon. Det er viktig å ta i betraktning at hvilken posisjon på skalaen stater er plassert på, er avhengig av utgangssituasjonen man gir dem. Med andre ord er hvem og hvilke saksområder man sammenligner vesentlig for "utfallet". Noen er venn i en situasjon og fiende i en annen. Kina er en trussel for Taiwan militært, men de har et godt økonomisk forhold (Lee 1999: 68). Jeg har valgt å ta en grov skissering i samsvar med analysen.

Konfliktformasjonen i Øst-Asia – Modell over sikkerhetsdynamikkskalaen

Modell 1: Denne modellen er en illustrasjon som viser en skala for sikkerhetsdynamikk. Sikkerhetskonflikt og sikkerhetssamfunn er i hver sin ende av skalaen, med sikkerhetsregime i midten. Jeg har hovedsakelig kun tatt med statene som grenser til Sør-Kinahavet, men også forholdet mellom USA og Sovjetunionen under den kalde krigen for å vise ytterpunktet for maktbalanse, og EU som et ytterpunkt for sikkerhetssamfunn. Pilene viser ikke kausale forhold. De peker på hvor man for eksempel kan plassere forholdet mellom ulike stater på skalaen (Skalaen er illustrert fritt etter Matlårs forelesning (22.4.2005) og Buzan (2003: 142)).

5.6.1 Ustabil konfliktformasjon – Avhengig av ”øyet som ser”?

Forholdet mellom Kina og ASEAN og mellom Kina og enkelstater i Sørøst-Asia varierer. Det foregår en vekselvirkning mellom samarbeid og konflikt mellom partene i konfliktene. Det er blant annet avhengig av persepsjon og til hvilken tid man ser på statenes forhold til hverandre i et sikkerhetskompleks, hvorvidt statene er vennskapelige eller fiendtlige. Alle saker kan ha flere sider, og dette er det viktig å ta i betraktning videre i dette kapitlet ettersom forholdene tilknyttet konfliktene settes i kategorier av vennskap og fiendskap. Det kommer an på hvilket ”øye som ser”, det vil si persepsjon, hvordan ulike saker blir forstått. Persepsjonen av andre i sikkerhetskomplekset skaper ulike oppfatninger av hvorvidt andre er venner eller fiender, og i hvilke situasjoner noen er venn og i hvilke den samme staten er fiende.

Variasjonen i konfliktformasjonen i Øst-Asia sikkerhetskompleks er trolig ikke alene forårsaket av persepsjon. Uavhengig av årsak skaper konfliktformasjonen regionalisering gjennom avhengighet og dynamikk i sikkerhetskomplekset. Konfliktformasjonen er ustabil, og det svinger mellom vennskap og fiendskap mellom partene. Avtalen om "Declaration of the Conduct of Parties in the South China Sea" ble underskrevet i 2002. Denne avtalen er overholdt i varierende grad. Flere parter har overskredet avtalene, men dette har ikke stoppet DoC fra å være gjeldende. Det er ustabile forhold mellom partene i Sør-Kinahavskonfliktene. Det som er et skritt i riktig retning en dag kan ta et krumsprang tilbake neste dag. I forbindelse med "Treaty of Amity of Friendship and Co-operation" i 2003 ble det i *Asia Times* kommentert at "*However, as China expands its naval power projection capabilities and becomes increasingly desperate to access potential energy resources in the region, conflict may once again overtake cooperation*" (Bajpae 2.3.2005).

5.6.2 Kina og konfliktformasjonen i tilknytning til konfliktene

Etttersom Kina er en stormakt i regionen, og den største makthaveren av de involverte i Sør-Kinahavskonfliktene, er det sentralt å se på hva slags politikk Kina fører. Kina veksler mellom tilbøyelighet til konflikt og samarbeid (Stenseth 2000). Kina inngikk flere avtaler og deltok mer i fellesskap med de sørøst-asiatiske statene utover 1990-tallet og særlig etter år 2000. For eksempel hadde Kina bilaterale forhandlinger med Vietnam (Amer 2002a), men de deltok også på multilaterale møter, som i ARF. Kina hadde på 1990-tallet som offisielt standpunkt å samarbeide om å utvinne ressursene i havet. I samme tidsrom provoserte Kina andre Sør-Kinahavsstater med konfliktskapende atferd. Kina etablerte en lov i 1992 om at "*Kinas krav om nødvendig skal forsvares med militære maktmidler*" (Stenseth 2000: 1). Denne loven ble etterfulgt med at Kina opptrådte konfliktskapende ved å blant annet okkupere øyer, som okkupasjonen av Mischief-revet nær Filippinene i 1995 (ibid). Kinas rolle som sikkerhetspolitisk "lim" i sikkerhetskomplekset mellom statene ved Sør-Kinahavet svekkes ikke av at Kina veksler mellom konflikt- og samarbeidsvillighet. Det gjør det desto mer viktig for de andre statene i konflikten å være oppdatert på hva Kina foretar seg i forbindelse med sin sikkerhetspolitikk og territorium. ASEAN og statene i

Sørøst-Asia må tilpasse seg Kinas atferd. Det er slik sett en sterk tilknytning mellom statene. Hvis Kina okkuperer øyer innenfor andres økonomiske soner, vil ASEAN måtte ta standpunkt til dette. Statene må kontinuerlig forholde seg til hverandre. Ettersom Kina er en stormakt, er det større sannsynlighet for at det Kina foretar seg i forbindelse med Sør-Kinahavet, får større ringvirkninger for statene i Sørøst-Asia.

Kina fikk en friere rolle da USA og Sovjetunionen forsvant eller trakk seg tilbake fra området etter den kalde krigen. Dette åpnet opp for blant annet at Kina i stor grad er det land som setter sikkerhetsagendaen i sikkerhetskomplekset, og sådan bidrar til variasjon i konfliktformasjonen. USAs Kina-politikk endret seg, blant annet fordi Kina ikke lenger var sentral i kampen mot Sovjetunionen. Samtidig er det fra USAs side ikke så sterkt fokus på å holde Stillehavs-Asia tett sammen. Kina fikk rom til å bruke sin makt og bli rival til USA i regionen. De fikk også et friere spillerom i forhold til USAs innblanding i regionen (Alvstam 2001: 192-193). Mange antok at det ville bli et rustningskappløp i marinestyrke i Øst-Asia etter at den kalde krigen endte, blant annet fordi det var ventet at Kina ønsket å være dominerende i marineanliggender (Tønnesson 2002a: 19). Kinas økte spillerom var ikke en ønsket tendens av alle i dette området. Tønnesson (2000a) hevder at mange stater anser Kina som en trussel, og ønsker at USA fortsatt skal være sterkt til stede i regionen. Fraværet av supermaktene og det nye spillerommet til Kina og Japan, gav dem mulighet til å spille en større rolle innad i regionen. Kina kan involvere seg mer i egen region uten supermaktens innflytelse. Det gjør Kina sentral i hvordan konfliktformasjonen er, ettersom Kina har stort spillerom til å skape vennskapelige og fiendtlige relasjoner til andre stater i konfliktene.

5.6.3 Sub-regionalt: ASEAN – Et ”tredje verdens sikkerhetsregime”?

ASEAN kjemper for vennskapelig dynamikk i regionen, både innad i Sørøst-Asia og mellom Sørøst-Asia og stater som ligger nær. Som nevnt tidligere er det ikke bare vennskapelig dynamikk i Sørøst-Asia, selv om det er et av formålene med og prinsippene i ASEAN. Statene i Sørøst-Asia skaper regionalisering i forbindelse med konfliktene i Sør-Kinahavet blant annet på grunn av at dynamikken mellom statene

veksler mellom vennskapelig og fiendtlig. Buzan og Wæver (2003: 93) betegner ASEAN som et "tredje verden sikkerhetsregime". ASEAN oppfyller ikke kravene til et sikkerhetssamfunn, men ASEANs mål er å bli et sikkerhetssamfunn før 2020 (ASEAN 2004b: punkt 8 og 9). "*The ASEAN Community will be the foundation for peace and stability in Southeast Asia. The more often the people of Southeast Asia get together – whether to exchange views, to help each other or to work together – the stronger our Community becomes*" (ASEAN 2003: "The ASEAN Community is a Work in Progress"). ASEAN er et sikkerhetsregime i positiv forstand. Sikkerhetsregimet er basert på sikkerhetsvennskap og samarbeid. Statene anser hverandre som en trussel, men de demper stridighetene seg imellom med sikkerhetsarrangementer og samarbeid (Buzan 2003). Ifølge ASEANs dokumenter har det ikke oppstått store sammenstøt som et alternativ for konfliktløsning i Sørøst-Asia (ASEAN 27.2.2006: "Political Cooperation"). Sørøst-Asia har gått fra å være et sikkerhetskompleks med konfliktfylt mønster, altså maktbalanse, til å være et sikkerhetsregime etter den kalde krigen (Buzan og Wæver 2003: 97). "*ASEAN is not and should not become a military alliance. Each member-country must always assume primary responsibility for its own defence and security*" (Acharya 1993: 69). Dette ble sagt i 1993, men ASEAN er på flere måter en sikkerhetsallianse selv om det ikke er en militær allianse. Landene står sammen for å sikre fred og stabilitet i sin region, innad i Sørøst-Asia og i lys av en videre regional forståelse. ASEAN anses som et sikkerhetsregime i lys av deres vennskapelige forhold og samarbeid. Dette kan være et resultat av avtalene om "Treaty of Amity and Co-operation in Southeast Asia" (1976) og "Zone of Peace, Freedom and Neutrality" (1971) som begge har vært viktige for forholdet innad i ASEAN (ASEAN Politics and Security 13.3.2006).

Ettersom ASEAN ikke klarer å avklare grensene i Sør-Kinahavet seg imellom, kan man sette spørsmålsteget ved om landene i ASEAN er helhjertete venner eller om det kun er løst snakk. Öjendal (2001: 152) avviser slik kritikk med at "*the frequent talk of ASEAN 'friendship' is seemingly not just rhetoric*". ASEAN har tatt mange initiativ til å skape regional utvikling gjennom tillit og fredelige løsninger. Partene i ASEANs vilje til å tenke langsiktig ved å unngå direkte konflikter, gjør dem ifølge

Öjendal (2001: 152) i stand til å passe i kategorien sikkerhetsregime. Det er ikke full harmoni i sikkerhetskomplekset, men statene tilpasser seg i stor grad hverandre.

ASEANs samhörighet anses også, som nevnt i forbindelse med trusler i 5.5, som en konsekvens av at Kina utgjør en trussel og en ”felles ytre fiende” (Buzan og Wæver 2003; Tilman 1984). Flere har pekt på at Kinas truende vesen ovenfor ASEAN gjør dem mer sammenknyttet til en enhet med blant annet et sikkerhetsfellesskap. Med Kina som trussel styrkes fellesskapet til Sørøst-Asia, blant annet i forhold til at ASEAN har valgt å gå fredelig til verks i tilknytning til konfliktene i Sør-Kinahavet. Kina og konfliktene i Sør-Kinahavet er også årsaken til interne konflikter. ASEAN har til tider manglet enighet utad. Dette har gjort det ekstra komplisert å få til avtaler med Kina. Filippinene er villige til å bruke militære midler, mens andre er imot dette og vil holde seg til fredelige midler (Kivimäki m.fl. 2002: 137).

5.6.4 Mer enn maktbalanse mellom sub-regionene?

Fiendtlige og vennskapelige forhold mellom Kina og ASEAN

Verst tenkelige scenarier for konfliktene i Sør-Kinahavet er fremstilt i bøker og på film. På 1990-tallet ble bøkene *Dragonstrike* (Hawksley og Holberton 1997) og *Clash of Civilisations* (Huntington 1993), og James Bond-filmen *Tomorrow Never Dies* (1997) utgitt. Disse tar utgangspunkt i Sør-Kinahavet som (potensiell) arena for krig mellom Sør-Kinahavets nabostater (Tønnesson 1998). Hvorvidt situasjonen for konfliktene i Sør-Kinahavet vil gå i retning av krig eller fred er også drøftet i blant annet Timo Kivimäkis (2002) *War or Peace in the South China Sea?* og av Stein Tønnesson (2000b). Regionaliseringen som det er tydelig tegn på i Øst-Asia sikkerhetskompleks, viser at det i forhold til konfliktene i Sør-Kinahavet er elementer av både fiendskap og vennskap mellom sub-regionene. Om utfallet av konfliktene på sikt blir krig, vil sikkerhetskomplekset betegnes som maktbalanse. Noen tegn kan tyde på dette, mens andre peker i en mer positiv retning for regionaliseringen.

Sikkerhetskonflikter mellom ASEAN og Kina vises blant annet gjennom ASEANs og Kinas militære opprustning og våpenkappløpet mellom dem. Kina ønsker å bli en sterkere maritim makt og landet rustet blant annet opp marinen sin med bedre utstyr.

Snildal (2000: 60) påpeker “(..)China poses a threat to the military security of these states which force them to increase their own military efforts. The security dilemma these states face may, therefore, spark an arms spiral in the South China Sea region”. ASEAN vil stå sterkere imot Kina (Møller 2002). Dette anses som mye av grunnen til at ASEAN i fellesskap har vedtatt å ruste opp, men også som grunnen til at statene i Sørøst-Asia individuelt har tatt beslutninger om opprustning. Det kommenteres videre av Snildal (2000: 60) at “The military establishment of the ASEAN states of the South China Sea region have to think in terms of worst-case scenarios when developing their own force structures”. Verste tenkelig tilfelle for utfallet av konfliktene er krig. Det kan også skje voldelige sammenstøt som setter forholdet mellom partene på prøve. Avtaler er ikke alltid tilstrekkelig for å sette en stopper for fiendskap. I januar 2005 fikk Vietnam “smake på” Kinas våpen “Vietnam has accused its giant neighbour China of violating international law and “hurting the friendly ties of the two countries’ peoples” after China shot and killed nine Vietnamese men in the South China Sea” (Muzi News 20.1.2005). Kina betraktet på sin side dette som en gjensidig skuddveksling. Kina anså dette som kinesiske farvann, hvor de kinesiske båtene var på rett sted, mens de vietnamesiske hadde trådt inn på Kinas territorium (Muzi News 20.1.2005, Taipei Times 16.1.2005).

Forholdet mellom ASEAN og Kina er ikke utelukkende preget av fiendtlighet i forbindelse med konfliktene i Sør-Kinahavet. Stenseth (2000: 2) påpeker at ”Kinas økonomiske, kulturelle og vitenskapelige relasjoner med ASEAN har blitt kraftig forbedret og Kinas forhold til Vietnam er inne i en positiv fase. Kinas overordnede mål er økonomisk utvikling, og ulempene ved å bruke militære virkemidler for å løse konflikten vil være større enn fordelene”. ASEAN og Kina (ASEAN – China Dialouge) har jevnlig en dialog seg imellom for å ta opp saker som berører begge parter. Det ble fremhevet på ”China-ASEAN Summit” i desember 2005 å gjøre samarbeidet mellom Kina og ASEAN bedre og dypere (Ministry of Foreign Affairs - China 2005). Blant annet ble det foreslått i 2004 at “ASEAN and China should work towards the realisation of the East Asian community in the long run by actively driving the ASEAN Plus Three process” (ASEAN 2004: punkt 3). Kina og ASEAN

har tidligere signert under på "Treaty of Amity and Cooperation" og "Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea". Partene er i disse avtalene enige om at de skal forholde seg vennskapelig til hverandre. Forholdene kan være vennskapelige selv om partene fortsatt føler seg truet av hverandre. Konfliktene påvirker konfliktformasjonen i ulike retninger. Det tyder på at både vennskapelig og fiendtlig dynamikk er sentralt for regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia i forbindelse med betydningen konfliktene har. Kombinasjonen av vennskapelig og fiendtlig dynamikk er tilstedeværende i sikkerhetskompleksene i Sørøst- og Øst-Asia.

5.6.5 Regionalt og inter-regionalt nivå's forhold til regionalisering

Kina og Sørøst-Asia er også knyttet sammen på et regionalt og interregionalt nivå, i tillegg til et direkte forhold dem i mellom. ASEANs Ministerråd i 1994 besluttet at *"The ARF could become an effective consultative Asia-Pacific Forum for promoting open dialogue on political and security cooperation in the region. In this context, ASEAN should work with its ARF partners to bring about a more predictable and constructive pattern of relations in the Asia Pacific"* (ARF 15.3.2006: "Objectives").

ASEAN Regional Forum er et formelt, men lavt institusjonalisert forum hvor ASEAN møter Kina og andre stater. ARF er i all hovedsak et diskusjonsforum. ASEAN har lengre tradisjon enn Kina og andre nordøst-asiatiske stater med å delta i institusjoner. Ofte leder det ene til det andre, og derfor er forsøk på vennskap et resultat av underliggende trusler og konfliktbildet i regionen. Ifølge Henderson (1999) var ASEANs mål med å etablere ARF å få Kina inn i en organisasjon hvor de fikk en ansvarlig rolle i regionen, blant annet i forhold til Sør-Kinahavskonfliktene. Yamamoto (2006) sier at ASEAN har lagt grunnlaget for tillitsbygging og diplomati i Øst-Asia. ASEANs interne modell (ASEAN Way) om fredelig samarbeid ble brukt da ARF ble dannet.

Konflikten mellom Kina og Taiwan anses som en av hovedkonfliktene i Nordøst-Asia. Taiwan er sammen med Kina den stat som krever størst territorium i Sør-Kinahavet. Til tross for dette er ikke Taiwan med i ARF eller andre former for samarbeid med Sør-Kinahavsstatene. Taiwan er ikke velkommen av andre stater.

Som tidligere sett, forholder partene i konfliktene seg til Kina. Taiwan blir ofte ansett som en del av Kina. Det gjør ikke konfliktene mindre å ikke inkludere alle parter i de multilaterale fora som finnes. Utelukkelsen av Taiwan fra ARF hindrer Sør-Kinahavskonfliktene og konfliktene mellom Taiwan og Kina fra å bli løst gjennom et naturlig bedret samarbeid og tillitsoppbygging (Buzan og Wæver 2003: 160).

Heller (2005) uttaler at ARF er en multilateral institusjon som ikke til det fulle er i stand til å sikre fred og stabilitet i Asia-Stillehavs regionen, som inkluderer Sør-Kinahavet og andre områder, blant annet Øst-Kinahavet. Det er konflikter flere steder i den asiatiske delen av Stillehavet, for eksempel i Japanhavet (Rodum 19.4.2006). Heller (2005) påpeker at sannsynligvis tilfredsstillende ingen institusjoner målet om regional fred og stabilitet for øyeblikket.

5.7 Oppsummering: Konfliktenes betydning for regionalisering i lys av RSCT

“None of the countries big or small are likely to compromise their claims in the South China Sea in the foreseeable future and that makes the South China Sea issues always potentially dangerous for Asia security” (IDSS-NUPI 2005). Dette illustrerer noe av dynamikken som er tilknyttet Sør-Kinahavet og som er analysert i dette kapitlet. Konfliktene i Sør-Kinahavet er med på å skape sikkerhetsdynamikk og avhengighet i sikkerhetspolitikken til statene i Sørøst- og Øst-Asia. Dette skaper sikkerhetskomplekser som tilsvarer regionalisering.

I dette kapitlet er det vist at konfliktene i Sør-Kinahavet bidrar til regionaliseringen i Sørøst- og Øst-Asia. Avhengighet og sikkerhetsdynamikk finnes i Sørøst- og Øst-Asia med tilknytning til konfliktene i Sør-Kinahavet. Konfliktene knytter statenes sikkerhetspolitikk sammen, blant annet gjennom de mange truslene som finnes mellom statene. Konfliktene i Sør-Kinahavet har også betydning for konfliktformasjonen i Sørøst- og Øst-Asia. Konfliktformasjonen preges av fiendskap og av vennskap. Det ene utelukker ikke det andre, ettersom det er vennskap blant annet basert på forskningssamarbeid på noen saksområder, mens de territoriale grensene er

emne for fiendskap. Mønstrene av vennskap og fiendskap er sterke i begge retninger, og det er derfor ikke kun en kategori som passer på en skala for konfliktformasjon. Forholdet mellom Kina og ASEAN er forbedret de siste årene, og de har flere vennskapelige bånd. Det er allikevel lett å la fiendskapet dominere i vurderingen av forholdet til Kina og ASEAN, og forholdet plasseres mellom maktbalanse og sikkerhetsregime. Statene i ASEAN lar samarbeidet i større grad gå foran konfliktene. ASEAN anses derfor som et sikkerhetsregime. Selv om det er forskjell i type dynamikk mellom Sørøst-Asia og Øst-Asia, gjør ikke dette regionaliseringen mindre. Dynamikken Sør-Kinahavet skaper er sterk både i forhold til vennskap og fiendskap, og bidrar til å knytte Sørøst-Asia og Kina til et regionalt sikkerhetskompleks. Det gjør at konfliktene skaper regionalisering.

6. Avslutning

Målet med denne oppgaven er å gi svar på hvilken betydning konfliktene i Sør-Kinahavet har for regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia etter den kalde krigen. Analysen bygger på empiri fra primære og sekundære kilder. Nyregionalisme og regional sikkerhetskompleksteori er benyttet til å analysere og fortolke betydningen konfliktene har for regionalisering. Jeg vil her oppsummere hovedfunnene fra analysedelene. Videre vil jeg vise til funnenes samsvar med tidligere analyser og forventede funn. Jeg vil også vurdere analysens fruktbarhet. Til slutt kommenterer jeg mulige ”veier videre” for forskning på dette temaet.

6.1 Funn fra analysen

6.1.1 Hovedfunn fra analysekapitlene: Konfliktenes betydning for regionalisering

- Konfliktene i Sør-Kinahavet har betydning for regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia i lys av begge teoriene. Konfliktene er en fellesnevner for partene i konfliktene. Betydningen konfliktene har for regionalisering utspiller seg forskjellig i lys av teoriene. Noen elementer har relevans i begge teoriene.
- Regionalisering finner sted i Sørøst- og Øst-Asia i lys av nyregionalismen fordi konfliktene har betydning for forholdet mellom statene. I analysen av konfliktenes betydning fant jeg at forholdet mellom statene er endret. Graden av regionalisering varierer med de ulike elementene jeg tok i betraktning i analysekapitlet. Totalt sett er endringene etter den kalde krigen store, selv om mye gjenstår før forholdet mellom statene er homogenisert. Ifølge Öjendal (2001: 196) er ikke regionaliseringen i Øst-Asia harmonisk.
 - Det er i samarbeidsprosesser det kommer klarest frem at konfliktene bidrar til regionalisering i lys av nyregionalismen. Endringer i retning av felles identitet og mer samhörighet har også skjedd, men i mindre grad enn endringene i samarbeid. Konfliktene har bidratt til at statene samarbeider mer enn tidligere. Regionalisering som en følge av endringer i retning av

mer samarbeid ser man både innad i ASEAN og mellom ASEAN og Kina. Gjennom organisasjoner, samarbeid og avtaler om forvaltning av havet eller konflikthåndtering i Sør-Kinahavet samles partene i konfliktene. Regionaliseringen er tilsynelatende tydeligere mellom landene i Sørøst-Asia, enn mellom Sørøst-Asia og Kina. Mønstrene for samarbeid, samhørighet og identitet forekommer i større grad innad i Sørøst-Asia. ASEAN samler sub-regionen Sørøst-Asia i en regional organisasjon hvor de har tette bånd om håndtering av konfliktene i Sør-Kinahavet og andre forhold. Kina har etter den kalde krigen knyttet flere institusjonelle bånd med Sørøst-Asia. Endringen i samarbeid og samhørighet har gått gradvis fra manglende kontakt under den kalde krigen til forbedret kontakt gjennom bilaterale avtaler, og senere i uformelt, men multilateralt samarbeid som Workshop'ene. Kina og ASEAN har nå inngått flere multilaterale avtaler om Sør-Kinahavet. "Declaration of the Conduct of Parties in the South China Sea" fra 2002 representerer et vendepunkt for samarbeidsforholdet. Denne avtalen er fulgt opp ved at tre stater i fellesskap skal søke etter olje i Spratlyområdet. ASEAN og Kina samarbeider også med hverandre og andre stater i ARF.

- Regionaliseringsprosessene med Taiwan er relativt svake i forhold til prosessene andre stater i konfliktene er del av, ettersom Taiwan kun har deltatt i Workshop'ene av samarbeid. Taiwan er utelatt fra diplomatiske forhold og statlige samarbeid med de andre partene i konfliktene.
- I lys av analyse med sikkerhetskompleksteorien er regionaliseringen basert på konfliktene i Sør-Kinahavet sterkt til stede. Konfliktene har med andre ord stor betydning for regionaliseringen i lys av RSCT.
 - Sikkerhetspolitisk avhengighet er sentralt for at regionale sikkerhetskomplekser skapes. Konfliktene skaper avhengighet mellom statene som er involvert. I regional sikkerhetskompleksteori er avhengighet mellom aktørene basert på at sikkerhetspolitikken til statene i konfliktene ikke kan skilles fra hverandre. Konfliktene i Sør-Kinahavet gjør det nødvendig for alle å ta nabostatene i betraktning for å forstå egne sikkerhetsutsikter.

Avhengigheten i statenes sikkerhetspolitikk er sterk. Trusler er et moment som spiller inn her. Kinas krav i Sør-Kinahavet overlapper med alle de andre statenes krav, og Kina er en stormakt med militærpolitisk styrke. Slik sett er Kina en trussel for alle i Sørøst-Asia som er part i konfliktene. Globalisering er truende ovenfor alle statene ved Sør-Kinahavet, blant annet på grunn av globalt press på utvinning av ressursene i Sør-Kinahavet. Globalisering er en trussel som statene i felleskap står samlet om å beskytte seg mot.

- Dynamikken skaper sikkerhetskompleser og er slik sett med på å skape regionalisering. Regionalisering forekommer i Sørøst- og Øst-Asia ved at det skapes avhengighet og ved at det dannes mønstre av vennskap og fiendskap. Konfliktene i Sør-Kinahavet skaper vennskaps- og fiendskapsmønstre mellom Sørøst-Asia og Kina. På en sikkerhetsdynamikk skala har jeg plassert dette forholdet mellom maktbalanse og sikkerhetsregime. Konfliktene er ikke løst, selv om det samarbeides om håndteringen av dem. Det er heller ikke krig mellom statene, og derfor er forholdet mellom to kategorier på skalaen. Statene i Sørøst-Asia er ansett som et sikkerhetsregime, fordi statene er med i et sikkerhetsarrangement som demper konfliktene og erstatter det med samarbeid. All type sikkerhetsdynamikk er relevant for regionalisering. Fiendskap mellom statene hindrer ikke regionalisering, og i analysen med regional sikkerhetskomplessteori er vennskap ikke utelukkende viktig for regionalisering.
- Taiwan inkluderes i regionaliseringsprosesser i lys av analysen med sikkerhetskomplessteori. Det er et funn som er motsatt av det nyregionalismen postulerer. Taiwan er involvert i konfliktene, selv om de ikke anerkjennes som egen stat. De er derfor med på å skape sikkerhetsdynamikk og er et ledd i regionaliseringen. Taiwan er i nyregionalistisk perspektiv ikke med i regionaliseringen i Øst-Asia. Taiwan er ikke tatt med i samarbeidet eller avtaler om Sør-Kinahavet, eller i annet regionalt samarbeid. De er av den grunn ikke med i endringsprosessene som leder til regionalisering i tiden etter den kalde krigen.

-
- På tvers av landegrenser involveres aktører fra ulike nivåer til det regionale nivået på grunn av dynamikk og prosesser, med andre ord regionalisering, som konfliktene skaper. Konfliktene har ikke endret det regionale nivået så mye at en Sør-Kinahavsregion har oppstått. Regionaliseringen skjer innenfor sub-regionen eller sub-komplekset Sørøst-Asia og i regionen eller komplekset Øst-Asia hvor Kina (og Taiwan) og ASEAN bringes sammen.

6.1.2 Samsvar med tidligere analyser av regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia

Med denne analysen har jeg fokusert på regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia sett i forhold til spesifikke konflikter, konfliktene i Sør-Kinahavet. Det har tidligere vært gjort flere analyser av konfliktene og av regionalisering i regionene Sørøst-, Nordøst- og Øst-Asia. Rollen til konfliktene i Sør-Kinahavet i regionalisering har vært nevnt i både nyregionalistiske analyser og i regionale sikkerhetskompleks analyser tidligere (Alvstam 2001; Buzan og Wæver 2003). I tidligere analyser har situasjonen i Sør-Kinahavet vært et av mange elementer i regionaliseringsprosessene. I denne oppgaven har jeg bidratt med en analyse hvor det er lagt vekt på konfliktenes betydning for regionalisering.

I oppgaven har jeg argumentert for at regionalisering er tilfelle i Sørøst- og Øst-Asia, og at konfliktene i Sør-Kinahavet har en betydning for dette. Konfliktene i Sør-Kinahavet er dog ikke det eneste av betydning for regionalisering. Mange prosesser og mye dynamikk forekommer på ulike saksområder blant statene i Sør-Kinahavs-konfliktene. For å få et fullstendig bilde av regionaliseringen i Øst-Asia må en ta i betraktning andre forhold som har betydning for regionaliseringsprosesser eller dynamikk. Dette er forhold som andre konflikter, indre anliggender, mer om saksområder som kultur, økonomi og politikk, internasjonale organisasjoner og andre eksterne aktørers innflytelse. Usikkerhet i Øst-Asia kommer i tillegg til konfliktene i Sør-Kinahavet, fra forholdet mellom Kina og Taiwan, Nord og Sør-Korea og fra rivaliseringen i maktposisjon mellom stormaktene Japan og Kina (Buzan 2003: 146). Konfliktene i Sør-Kinahavet bidrar til at regionaliseringen i Sørøst- og Øst-Asia går i ulike retninger. Den ene retningen er mot Sørøst-Asia og den andre er Sørøst- og

Nordøst-Asia samlet som Øst-Asia. For Nordøst-Asia alene som en sub-region er kun Kina og Taiwan med i analysen, og svarene herfra omtales i forbindelse med Øst-Asia. At regionalisering i Øst-Asia har sterke dragninger mot et felles Øst-Asia, hvor Sørøst- og Nordøst-Asia er underliggende regioner. Funn fra tidligere forskning på regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia bekrefter dette. Dette samsvarer med hvordan Alvstam (2001) og Öjendal (2001) fremstillinger nyregionalisme i Øst-Asia, og med slik Buzan og Wæver (2003) fremstiller regional sikkerhetskomplessteori for Øst-Asia. Både i nyregionalistisk analyse og sikkerhetskompleskanalyse er det prosesser eller dynamikk som skiller og samler Sørøst-, Nordøst- og Øst-Asia.

6.1.3 Forventninger og funnene

Funnene i denne oppgaven var i stor grad i samsvar med forventningene. Jeg forventet at forholdet mellom Kina og ASEAN skulle være enda ”kaldere” med mindre samhandling og samhørighet enn det som faktisk finner sted. Analysen gjort på grunnlag av nyregionalistisk perspektiv ville ut fra mine forventninger vist en mindre grad av regionalisering mellom Sør-Kinahavsstatene, men ikke i ASEAN, ettersom jeg trodde endringene i samarbeidet og samhørigheten var mindre mellom Kina og ASEAN. Mine forventninger stemte godt overens med analysen på grunnlag av teorien om regionale sikkerhetskomplesser. Men jeg forventet å finne flere eksempler på fiendskap. Dette er ikke utslagsgivende i RSC-teorien, ettersom både vennskap og fiendskap skaper dynamikk av betydning for regionalisering.

6.2 Analysens fruktbarhet

Jeg vil argumentere for at teoriene fungerer godt til formålet. Problemstillingen er besvart ved hjelp av teoriene, og interessante aspekter tilknyttet problemstillingen kommer til syne gjennom begge teorier.

Nyregionalismen fungerer godt til formålet, fordi teorien kan brukes til å se på hvilke endringer konfliktene i Sør-Kinahavet har bidratt til. Endringene konfliktene har skapt i forholdet mellom Kina og Sørøst-Asia og innad i sub-regionene, viser at konfliktene har betydning for regionalisering. Endringer i forholdet mellom aktørene

er et sentralt element, og teorien spenner vidt i type prosesser som er med i regionalisering, som sikkerhet og kultur. Taiwan er med i konfliktene i Sør-Kinahavet, men inkluderes ikke i den nyregionalistiske analysen. Dette er fordi Taiwan ikke er med i samarbeidet mellom ASEAN og Kina. Taiwan kan dessuten ikke regnes som statlig eller ikke-statlig aktør, noe som gjør at Taiwan ikke passer inn i analysen gjort på grunnlag av nyregionalistisk teori. Det er problematisk i forhold til bruken av nyregionalismen som analyseverktøy at ikke alle aktørene som er med i Sør-Kinahavet inkluderes i analysen.

RSCT fungerer for å se betydningen av konfliktene, fordi denne teorien tar med fiendskap og vennskap. Begge deler er sentralt i forbindelse med konfliktene i Sør-Kinahavet. Denne teorien tillegger også fiendskap vekt i regionaliseringen.

Teoriene er tilstrekkelige for å se betydningen av konfliktene i Sør-Kinahavet. I denne oppgaven var det sentralt å se på regionalisering, og til det formålet passer nyregionalismen og RSCT. Teoriene inkluderer forskjellige aktører, perspektiver og nivåer som konfliktene har betydning for. Teoriene supplerer hverandre ved å til sammen inkludere konflikter, samarbeid og identitet blant forskjellige aktører og med nye og gamle sikkerhetsforståelser. Det teoretiske rammeverket påvirker resultatene fra undersøkelsen. Hvis andre teorier ble benyttet, ville funnene trolig blitt annerledes. Det er nærliggende å tenke på tradisjonelle teorier, som nyrealismen eller liberalismen, som alternativ til de benyttete teoriene.

6.3 Veien videre

Denne oppgaven har fokusert på betydningen av konfliktene i Sør-Kinahavet for regionalisering i Sørøst- og Øst-Asia. Underveis i arbeidet har mange spørsmål relatert til temaet dukket opp. Flere av disse er utelukket på grunn av oppgavens rammer eller fordi dem ikke direkte har relevans for oppgavens problemstilling. Spannende temaer for videre forskning er for eksempel å se på kulturelle aspekt ved statene eller andre statlige anliggender for å forstå ulikheter mellom for eksempel Kina og de sørøst-asiatiske statenes tilbøyelighet til og interesse for å samarbeide i

tilknytning til konfliktene. Blant annet er type stat og eventuelt hver enkelt stats sikkerhetspolitikk opp mot konfliktene interessant å se på. Private aktører, utover ”second track” aktører, og NGOer er aktører som kan være interessante å ta nærmere i betraktning for videre forskning.

Kildeliste

Bøker og artikler

- Acharya, Amitav (August 1993): "A New Regional Order in South-East Asia: ASEAN in the Post-Cold War Era". *Adelphi Paper 279*. London: The International Institute for Strategic Studies
- Alvstam, Claes G. (2001): "East Asia Regionalization Still Waiting to Happen?", kap. 9 i Schulz, Michael, Fredrik Söderbaum og Joakim Öjendal (red): *Regionalization in a Globalizing World A Comparative Perspective on Forms, Actors and Processes*. London-New York: Zed Books
- Amer, Ramses (2002a): "Claims and Conflict situations", kap. 3 i Timo Kivimäki (red): *War or Peace in the South China Sea?* Copenhagen: Nordic Institute of Asian Studies (NIAS)
- Amer, Ramses (2002b): "Ongoing Efforts in Conflict Management", kap. 8 i Timo Kivimäki (red): *War or Peace in the South China Sea?* Copenhagen: Nordic Institute of Asian Studies (NIAS)
- Amer, Ramses og Timo Kivimäki (2002): "The Political Dimension: Sources of Conflict and Stability", kap. 7 i Timo Kivimäki (red): *War or Peace in the South China Sea?* Copenhagen: Nordic Institute of Asian Studies (NIAS)
- Andersen, Svein S. (1997): *Case-studier og generalisering: forskningsstrategi og design*. Bergen-Sandviken: Fagbokforlaget
- Andrews-Speed, Philip, Xuanli Liao og Roland Dannreuther (2002): "The Strategic Implications of China's Energy Needs". *Adelphi Paper 346*. London: The International Institute for Strategic Studies
- Bajpaee, Chietigj (2.3.2005): "Energy Cold War". *Asia Times*. URL: <http://www.atimes.com/atimes/China/GC02Ad07.html> (Lesedato 14.3.2006)
- Baylis, John (1997): "International Security in the Post-Cold War Era", kap. 10 i John Baylis og Steve Smith (red): *The Globalization of World Politics – An Introduction to International Relations*. Oxford: Oxford University Press
- Baylis, John og Steve Smith (1997): *The Globalization of World Politics – An Introduction to International Relations*. Oxford: Oxford University Press
- Berulfsen, Bjarne og Dag Gundersen (1978): *Fremmedordbok*. Oslo-Gjøvik: Kunnskapsforlaget: Aschehoug–Gyldendal
- Bessho, Koro (1999): "Identities and Security in East Asia". *Adelphi Paper 325*. London: The International Institute for Strategic Studies
- Boyd, Alan (4.9.2004): "Oil worries lubricate South China Sea pact". *Asia Times*. URL: <http://www.atimes.com/atimes/China/FI04Ad04.html> (Lesedato 14.3.2006)

-
- Bull, Benedicte (2004): "Business Regionalization and the Complex Transnationalization of the Latin American States", *SUM Working Paper* (2) s. 1-16. Senter for Utvikling og Miljø. Universitet i Oslo
- Buzan, Barry (1998): "The Asia-Pacific: what sort of region in what sort of world?", kap. 4 i Anthony McGrew og Christopher Brook (red): *Asia-Pacific in the New World Order*. London-New York: Routledge
- Buzan, Barry (2003): "Regional Security Complex Theory in the Post-Cold War World", kap. 8 i Fredrik Söderbaum og Timothy M. Shaw (red): *Theories of New Regionalism*. Basingstoke: Palgrave Macmillan
- Buzan, Barry (2004): "Conclusions: how and to whom does China matter?", kap. 10 i Barry Buzan og Rosemary Foot (red): *Does China Matter? A Reassessment Essays in memory of Gerald Segal*. London-New York: Routledge
- Buzan, Barry og Ole Wæver (2003): *Regions and Powers The Structure of International Security*. Cambridge: Cambridge University Press
- Buzan, Barry, Ole Wæver og Jaap de Wilde (1998): *Security A New Framework for Analysis*. Boulder-London: Lynne Rienner Publishers
- Castro, Isagani de (6.11.2002): "'Big Brother' China woos ASEAN". *Asia Times*. URL: http://www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/DK06Ae02.html (Lesedato 15.3.2006)
- China View (8.10.2003): "China joins Treaty of Amity, Cooperation in Southeast Asia". URL: http://news.xinhuanet.com/english/2003-10/08/content_1113134.htm (Lesedato 17.4.2006)
- Djalal, Hasjim (2000): "South China Sea Island Disputes". *The Raffles Bulletin of Zoology*, Supplement No. 8 (The Biodiversity of the South China Sea): 9-21. URL: <http://rmbn.nus.edu.sg/exanambas/rbzs8-scs/djalal.html> (Lesedato 12.12.2005)
- Dokken, Karin (1997): *Environment, Security and Regional Integration in West Africa*. Oslo: Universitet i Oslo, Institutt for Statsvitenskap. Doktorgradsavhandling
- Dupont, Alan (1998): "The Environment and Security in Pacific Asia". *Adelphi Paper* 319. London: The International Institute for Strategic Studies
- Emmers, Ralf (2005): *Maritime Disputes in the South China Sea Strategic and Diplomatic Status Quo*. Nr. 57. Singapore: Institute of Defence and Strategic Studies (NTU) URL: <http://www.ntu.edu.sg/IDSS/publications/WorkingPapers/WP87.pdf> (Lesedato 20.3.2006)
- Evans, Paul (2001): *Possibilities for Security Cooperation in the Asia-Pacific* URL: <http://www.ndu.edu/inss/symposia/pacific2001/evanspaper.htm> (Lesedato 12.12.2005)
- Falk, Richard (2003): "Regionalism and World order: The Changing Global Setting", kap. 4 i Fredrik Söderbaum og Timothy M. Shaw (red): *Theories of New Regionalism*. Basingstoke: Palgrave Macmillan

-
- Fawcett, Louise (2005): "Regionalism from an Historical Perspective", kap. 2 i Farell, Mary, Björn Hettne og Luk Van Langenhove (red): *Global Politics of Regionalism Theory and Practice*. London: Pluto Press
- Funston, John (2001): *Government and Politics in Southeast Asia*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies
- Gamble, Andrew og Anthony Payne (1996): *Regionalism and World Order*. New York: St. Martin's Press
- Ghosal, Baladas (2000): *ASEAN and the South China Sea imbroglio: a fresh look*. Presentert på "Human and Regional Security around the South China Sea". Oslo 2-4 juni 2000: Konferansepaper
- Gilpin, Robert (2001): *Global Political Economy: Understanding the International Economic Order*. Princeton og Oxford: Princeton University Press
- Giragosian, Richard (24.8.2004): "East Asia tackles energy security". *Asia Times*. URL: http://www.atimes.com/atimes/Asian_Economy/FH24Dk01.html (Lesedato 14.3.2006)
- Hawksley, Humphrey og Simon Holberton (1997): *Dragon Strike The Millennium War*. London og Basingstoke: Pan Books
- Heller, Dominik (April 2005): "The Relevance of the ASEAN Regional Forum (ARF) for Regional Security in the Asia-Pacific". *Contemporary Southeast Asia*, Volume 27, Number 1. URL: <http://www.iseas.edu.sg/cseacurrent.html> (Lesedato 22.3.2006)
- Hellevik, Ottar (1999): *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget
- Henderson, Jeannie (1999): "Reassessing ASEAN". *Adelphi Paper 328*. London: The International Institute for Strategic Studies
- Hentz, James J. (2003): "Introduction: New Regionalism and the 'Theory of Security Studies'", kap. 1 i Hentz, James J. og Morten Bøås (red): *New and Critical Security and Regionalism. Beyond the Nation State*. Aldershot: Ashgate
- Hettne, Björn (1999): "The New Regionalism: A Prologue", prolog i Hettne, Björn, Andràs Inotai og Osvaldo Sunkel (red): *Globalism and the New Regionalism*. Basingstoke: Macmillan
- Hettne, Björn (2003): "The New Regionalism Revisited", kap. 2 i Fredrik Söderbaum og Timothy M. Shaw (red): *Theories of New Regionalism*. Basingstoke: Palgrave Macmillan
- Hettne, Björn (2005): "Regionalism and World Order", kap. 17 i Farell, Mary, Björn Hettne og Luk Van Langenhove (red): *Global Politics of Regionalism Theory and Practice*. London: Pluto Press
- Huntington, S. (1993): "The clash of civilizations?". *Foreign Affairs*. Volume 72, Nr. 3. New York: Council on Foreign Relations

-
- Huxley, Tim og Susan Willett (1999): "Arming East Asia". *Adelphi Paper 329*. London: The International Institute for Strategic Studies
- Hveem, Helge (2003): "The Regional Project in Global Governance", kap. 5 i Fredrik Söderbaum og Timothy M. Shaw (red): *Theories of New Regionalism*. Basingstoke: Palgrave Macmillan
- IDSS-NUPI (2005): *Report For Public Seminar on Maritime Security in Southeast Asia*.
URL:
http://www.idss.edu.sg/publications/conference_reports/NUPI%20PubSeminar.pdf
(Lesedato 12.4.2006)
- Kivimäki, Timo (2002): *War or Peace in the South China Sea?*. Copenhagen: Nordic Institute of Asian Studies (NIAS)
- Kivimäki, Timo, Liselotte Odgaard og Stein Tønnesson (2002): "What could be done?", kap. 9 i Timo Kivimäki (red): *War or Peace in the South China Sea?* Copenhagen: Nordic Institute of Asian Studies (NIAS)
- Lee, Bernice (1999): "The Security Implications of the New Taiwan". *Adelphi Paper 331*. London: The International Institute for Strategic Studies
- Leifner, Michael (1999): "Stalemate in the South China Sea", i Knut Snildal (red): *Perspectives on the Conflict in the South China Sea*. Workshop on the Conflict in the South China Sea, 24-26 april 1999 i Oslo. Oslo: Universitet i Oslo, Senter for Utvikling og Miljø. Workshop konferansereferat
- Mak, Joon Num (1998): "The Asia-Pacific security order", kap. 5 i McGrew, Anthony og Christopher Brook (red): *Asia-Pacific in the New World Order*. London-New York: Routledge
- Matlary, Janne Haaland (2002): *Intervention for Human Rights in Europe*. Basingstoke: Palgrave
- Muzi News (20.1.2005): URL: <http://dailynews.muzi.com/ll/english/1345752.shtml>
(Lesedato 10.10.2005)
- Møller, Bjørn (2002): "The military aspect of the disputes", kap. 6 i Kivimäki, Timo (red): *War or Peace in the South China Sea?*. Copenhagen: Nordic Institute of Asian Studies (NIAS)
- Ng, Peter, Abdul G. Ilahude, N. Sivasothi og Darren Yeo (2004): "Expedition Anambas: An Overview of the Scientific Marine Exploration of the Anambas and Natuna Archipelago, 11-22 March 2002". *The Raffles Bulletin of Zoology 2004*. Supplement No. 11: 1-17. URL: [http://rmbn.nus.edu.sg/exanambas/rbzs11-ExAnambas/01-Overview\(Pg1-17\).pdf](http://rmbn.nus.edu.sg/exanambas/rbzs11-ExAnambas/01-Overview(Pg1-17).pdf) (Lesedato 12.12.2005)
- Næss, Tom (1999): *Environment and security in the South China Sea Region: The role of experts, non-governmental actors and governments in regime building processes*. Oslo: Universitet i Oslo, Institutt for Statsvitenskap. Hovedoppgave

-
- Næss, Tom (2002): "Dangers to the environment", kap. 4 i Timo Kivimäki (red): *War or Peace in the South China Sea?* Copenhagen: Nordic Institute of Asian Studies (NIAS)
- Odgaard, Liselotte (2002): *Maritime Security between China and Southeast Asia - Conflict and Cooperation in the making of regional order*. University of Aarhus, Denmark: Ashgate
- People's Daily Online (2.9.2005): "Vietnamese ambassador plays down South China Sea disputes with China". URL: http://english.people.com.cn/200509/02/eng20050902_205919.htm (Lesedato 27.4.2006)
- Phar, Kim Beng (2001): "Asia's Informal Diplomacy. Track Two Discussion and Regionalism", *Harvard International Review*, vol. 23 (1) – Spring 2001. URL: <http://hir.harvard.edu/articles/998> (Lesedato 18.12.2005)
- Radio Free Asia (RFA) (14.3.2005): "China, Philippines, Vietnam Sign Joint South China Sea Oil Search Accord". URL: http://www.rfa.org/english/news/business/2005/03/14/china_vietnam_spratlys/ (Lesedato 27.4.2006)
- Rodum, Elisabeth (19.4.2006): "Japan og Sør-Korea krangler om øygruppe". *Aftenposten*. URL: <http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article1284134.ece> (Lesedato 19.4.2006)
- Schulz, Michael, Fredrik Söderbaum og Joakim Öjendal (2001): *Regionalization in a Globalizing World A Comparative Perspective on Forms, Actors and Processes*. London og New York: Zed Books
- Segal, Gerald (1998): "The Asia-Pacific: what kind of challenge?", kap.15 i McGrew, Anthony og Christopher Brook (red): *Asia-Pacific in the New World Order*. London og New York: Routledge
- Shorrocks, Tim (10.12.2005): "Why Southeast Asia is turning from US to China". *Asia Times*. URL: http://www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/GL10Ae01.html (Lesedato 12.1.2006)
- Slocum, Nikki og Luk Van Langenhove (2005): "Identity and Regional Integration", kap. 19 i Farell, Mary, Björn Hettne og Luk Van Langenhove (red): *Global Politics of Regionalism Theory and Practice*. London: Pluto Press
- Snildal, Knut (2000): *Petroleum in the South China Sea: a Chinese national interest*. Oslo: Universitet i Oslo, Institutt for Statsvitenskap. Hovedoppgave
- Song, Yann-huei (2000): *Confidence building and confidence-management: U.S. approaches to resolving the South China Sea disputes*. Fra "Human and Regional Security around the South China Sea". Oslo 2-4 juni 2000: Konferansepaper

- Stenseth, Leni (1999): "The Imagined China Threat in the South China Sea", i Knut Snildal (red): *Perspectives on the Conflict in the South China Sea*. Workshop on the Conflict in the South China Sea, Oslo 24-26 april 1999. Oslo: Universitet i Oslo, Senter for Utvikling og Miljø. Workshop konferansereferat
- Stenseth, Leni (2000): *Hva vil Kina – samarbeid eller konflikt?* Fra programmet Petropol 2003. URL: http://www.forskningsradet.no/servlet/Satellite?c=GenerellArtikkel&cid=1127199344734&pagename=petropol%2FGenerellArtikkel%2FVis_i_opprinnelig_menypunkt (Lesedato 15.3.2006)
- Swanstrøm, Niklas (1999): "Conflict Management and Negotiations in the South China Sea: the ASEAN way?", i Knut Snildal (red): *Perspectives on the Conflict in the South China Sea*. Workshop on the Conflict in the South China Sea, Oslo 24.-26. april 1999. Oslo: Universitet i Oslo, Senter for Utvikling og Miljø. Workshop konferansereferat
- Söderbaum, Fredrik (2003): "Introduction: Theories of New Regionalism", kap. 1 i Fredrik Söderbaum og Timothy M. Shaw (red): *Theories of New Regionalism*. Basingstoke: Palgrave Macmillan
- Söderbaum, Fredrik og Timothy M. Shaw (2003): *Theories of New Regionalism*. Basingstoke: Palgrave Macmillan
- Taipei Times (16.1.2005): "China defends shooting of Vietnamese". URL: <http://www.taipetimes.com/News/world/archives/2005/01/16/2003219623> (Lesedato 28.4.2006)
- Tilman, Robert O. (1984): *The Enemy Beyond External Threat Perceptions in the ASEAN Region*. Research Notes and Discussion Paper No. 42. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies (ISEAS)
- Townsend-Gault, Ian (1999): "Legal and Political Perspectives on Sovereignty over the Spratly Islands", i Knut Snildal (red): *Perspectives on the Conflict in the South China Sea*. Workshop on the Conflict in the South China Sea, 24-26 april 1999 i Oslo. Oslo: Universitet i Oslo, Senter for Utvikling og Miljø. Workshop konferansereferat
- Tønnesson, Stein (1998): "Konflikten i Sør-Kinahavet". I Ivar Windheim (red.) *Hvor Hender Det?* Nr.29-30, årgang: 1997-1998. URL: <http://www.nupi.no/IPS/filestore/hhd9828-29.htm> (Lesedato 13.3.2006)
- Tønnesson, Stein (2000a): "Konflikten i Sør-Kina-havet" Forskningsrådet-Petropol: (Artikkelen ble opprinnelig skrevet for NUPI-serien *Hvor hender det?* No 29-30, 1997-98. Oppdatert oktober 2000) URL: http://www.forskningsradet.no/servlet/ContentServer?cid=1127199344761&pagename=petropol%2FGenerellArtikkel%2FVis_i_opprinnelig_menypunkt&c=GenerellArtikkel (Lesedato 12.9.05)
- Tønnesson, Stein (2000b): "Here's How to Settle Rocky Disputes in the South China Sea". *International Herald Tribune* 6.9.2000. <http://www.ihf.com/articles/2000/09/06/edstein.2.t.php> (Lesedato 24.4.2006)

- Tønnesson, Stein (2000c): *Er konfliktene i Sør-Kina-havet uløselig?* (Opprinnelig skrevet til *Hvor Hender Det* 1998. Oppdatert 2000. Publisert 23.9.2005) URL: <http://www.forskningsradet.no/servlet/Satellite?c=GenerellArtikkel&cid=1127199344703&pagename=petropol%2FGenerellArtikkel%2FVis+i+opprinnelig+meny+punkt>. (Lesedato 13.3.06)
- Tønnesson, Stein (2002a): “The History of the Dispute”, kap. 2 i Timo Kivimäki (red): *War or Peace in the South China Sea?*. Copenhagen: Nordic Institute of Asian Studies (NIAS)
- Tønnesson, Stein (2002b): “The Economic Dimension: Natural Resources and Sea Lanes”, kap. 5 i Timo Kivimäki (red): *War or Peace in the South China Sea?*. Copenhagen: Nordic Institute of Asian Studies (NIAS)
- UBC Law Faculty: *The South China Sea Informal Working Group*. University of British Columbia. URL: <http://faculty.law.ubc.ca/scs/> (Lesedato 20.12.2005)
- Valencia, Mark J. (1995): “China and the South China Sea Disputes”. *Adelphi Paper 298*. London: The International Institute for Strategic Studies
- Yamamoto, Yoshinobu (2003): *Confidence building and preventive diplomacy in East Asia*. http://wwwsoc.nii.ac.jp/jsil/annual_documents/2003/autumn/houkoku-abstr/Panel%20D3%20Yamamoto%20paper.pdf (Lesedato 20.3.06)
- Yin, Robert (2003): *Case study research: design and methods*. California: Sage
- Öjendal, Joakim (2000): “To Be or Not to Be? Regionalization in East and South East Asia”, kap. 1 i Björn Hettne, Andreas Inotai og Osvaldo Sunkel (red): *National Perspectives on the New Regionalism in the South*. Basingstoke: Palgrave Macmillan
- Öjendal, Joakim (2001): “South East Asia at a Constant Crossroads An Ambiguous ‘New Region’”, kap. 8 i Schulz, Michael, Fredrik Söderbaum og Joakim Öjendal (red): *Regionalization in a Globalizing World A Comparative Perspective on Forms, Actors and Processes*. London-New York: Zed Books

Offentlige dokumenter

- ARF: URL: <https://www.aseanregionalforum.org/Default.aspx?tabid=49> (Lesedato 15.3.2006)
- ASEAN: ASEAN Overview. URL: <http://www.aseansec.org/64.htm> (Lesedato 27.2.2006)
- ASEAN (2003): Speeches and Papers. Speeches of the Secretary General. “Charting a New Course for Asia 6th Hitachi Young Leaders Initiative”. Desember 2003. URL: <http://www.aseansec.org/16162.htm> (Lesedato 1.5.2006)
- ASEAN (2004): Speeches and Papers. ASEAN-China Forum juni 2004 “Securing a win-win Partnership for ASEAN and China” URL: <http://www.aseansec.org/16255.htm> (Lesedato 1.5.2006)

ASEAN (2004b): Speeches and Papers. Desember 2004: "Comprehensive integration towards the ASEAN community" URL: <http://www.aseansec.org/16570.htm> (Lesedato 1.5.2006)

ASEAN External Relations - China: Plan of Action to Implement the Joint Declaration on ASEAN-China Strategic Partnership for Peace and Prosperity. URL: <http://www.aseansec.org/16805.htm> (Lesedato 13.3.2006)

ASEAN Politics and Security: URL: <http://www.aseansec.org/92.htm> (Lesedato 13.3.2006)

ASEAN Projects: Programme Thrusts. URL: <http://www.aseansec.org/14419.htm> (Lesedato 1.5.2006)

Department of National Defence – Filippinene (2004): *Accomplishment Report January - June 2004* URL: http://www.dnd.gov.ph/DNDWEBPAGE_files/html/accreport.html (Lesedato 10.4.2006)

FN 2004: *EEZ*. URL: http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_historical_perspective.htm#Exclusive%20Economic%20Zone (Lesedato 8.11.05)

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China (12.12.2005): *Deepen Comprehensive Cooperation and Enhance China-ASEAN Strategic Partnership*. Basert på uttalelser fra Wen Jiabao og det 9. China – ASEAN Summit. URL: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/topics/wjbfw/t228269.htm> (Lesedato 22.3.2006)

Forelesning

Matlary, Janne Haaland (2005): *International Security Policy*. Forelesning. Oslo: Institutt for Statsvitenskap, 22.4.2005